
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

ÜNİVERSİTE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK KAYGISI İLE UMUT VE AZİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Seda Nur Usta

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EYLÜL, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Seda Nur

Soyadı: Usta

Bölümü: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İmza:

Teslim Tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ile Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı: Examining of the Relationship Between Future Anxiety, Hope and Grit Levels of University Senior Students

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Seda Nur Usta

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Seda Nur Usta tarafından hazırlanan "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ile Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Güven
(Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Sevda Aslan Mucur
(Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Kırıkkale Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Kemal Öztemel
(Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 09/08/2024

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Her başlangıcın bir şeyin sonunu, her sonun yeni bir başlangıcı getirdiğine inanıyorum. Bu yola, çeşitli engellerle karşılaşacağımı bilerek başlasam da şu an dönüp baktığımda yolumu yeni yeni anlamlandırmaya başladığımı ve kendime ne çok şey kattığımı fark edebiliyorum. Elbette bu zorlu süreçte bana destek veren ve varlıklarıyla azimli bir şekilde yoluma devam edebildiğim nice insanlar vardı. Her birinin yeri farklı, her birinin sürecime olan katkısı ayrıydı.

Tez yazma sürecimde bana sonsuz destek veren, çalıştığım konuya farklı perspektiflerden bakmama yardımcı olan, ihtiyacım olan her an ulaşabildiğim ve dönütleriyle ortaya daha iyi bir tez çıkarmamı sağlayan tez danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Güven'e süreç içerisindeki tüm desteği için teşekkür ederim.

Dönütleriyle yüksek lisans tezimin daha iyi hale gelmesine yardımcı olan ve değerli vakitlerini ayırarak jüri üyelerimde yer alan sayın hocalarım Prof. Dr. Kemal Öztemel ve Prof. Dr. Sevda Aslan Mucur'a ayrı ayrı teşekkür ederim.

Sadece lisans eğitimimde değil mezun olduktan sonra da elini benden çekmeyen, her anlamda rol model olarak gördüğüm, defalarca tekrarladığı "Kader gayrete aşıktır." cümlesiyle beni motive eden ve durmadan devam etmemi sağlayan Prof. Dr. Fatma Sapmaz'a teşekkür ederim. Hayatım boyunca onun öğrencisi ve meslektaşı olmaktan gurur duyuyor olacağım.

Bu zorlu süreçte sevincimi ve üzüntümü paylaşabildiğim ve beni her daim motive etmek için yanıbaşımda bekleyen arkadaşlarım… Her birinize sonsuz teşekkür ederim. Ve hayatımda çok farklı bir yere sahip iki Duygu için özel teşekkürüm… Yıllar boyunca beni şefkatleriyle sarmalayan, varlıklarına neredeyse her gün şükrettiğim ve sayelerinde geliştirmem gereken yönlerimi fark edip onlarla birlikte büyüdüğüm Duygu Mamat ve Duygu Soycan'a teşekkür ederim. İyi ki siz…

Ve yüksek lisans sürecimizi birlikte başlatıp birlikte sonlandırdığımız Aleyna Güner, Bahar Tukanova ve Didem Fanuscu… Bu teşekkürü sunarken bile benim için çok kıymetli bir noktadan onlara seslendiğimi bilmelerini isterim. İyi ki bu yolda sizlerleydim. İyi ki beraber düştük, iyi ki birbirimize olan desteğimizle birlikte ayağa kalktık. Siz olmasaydınız bu yol elbette biterdi ancak böyle temiz, saf ve büyümüş bir şekilde bitmezdi. Nice yaşanmamışlıklara, nice dolu dolu geçen günlere… "İyiyiz be iyiyiz…"

Özel olarak ona dair birçok cümle yazmak istediğim canım arkadaşım İbrahim Safa Varol… Seninle geçen koskaca ancak bir o kadar da kısa 8 sene… Birlikte başladığımız yüksek lisans sürecimizde bibirimize sunmuş olduğumuz destek çok kıymetliydi. Bu tezde elbette senin de payın büyüktü. Seni elimden geldiğince hep yaşatıyor ve hatırlıyor olacağım.

Ve ailem… Küçük yaştan itibaren bana okuma ve öğrenme aşkını aşılayan ancak ben okumaya devam ettikçe de sürekli bana sitem eden canım ailem… Emeklerini ödeyemeyeceğim anneme, bana hayatı öğreten abime, her an yanımda koruyucu olan yengeme ve karşılıksız sevgiyi onda öğrendiğim Alya Usta'ya teşekkür ederim.

ÜNİVERSİTE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK KAYGISI İLE UMUT VE AZİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Seda Nur Usta

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eylül 2024

ÖZ

Bu araştırmanın amacı üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygıları, umut ve azim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amacın yanında üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin çeşitli değişkenler (cinsiyet, fakülte, algılanan akademik başarı, algılanan sosyoekonomik durum, staj/iş deneyimi ve bölüme yönelik memnuniyet) açısından incelenmesi de amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 878 (%53,76'ı kadın; %46,24'ü erkek) üniversite son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılara ait veriler Kişisel Bilgi Formu, Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği, Sürekli Umut Ölçeği ve Kısa Azim Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde Welch testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Kruskal Wallis testi, bağımsız örneklemler t testi, Pearson korelasyon analizi ve aşamalı regresyon analizi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda üniversite son sınıf öğrencilerinin umut ve azim

düzeyleri arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu ve öğrencilerin umut ve azim düzeylerinin gelecek kaygısı düzeylerini açıklama oranının %63 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen diğer bulgular aracılığıyla kadın öğrencilerin, akademik başarı düzeyini ve sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak algılayan öğrencilerin, staj veya iş deneyimine sahip olan öğrencilerin, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin ve bölümünden memnun olan öğrencilerin gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin ise yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen tüm bu bulgular ilgili alanyazın ışığında tartışılmış ve uygulayıcılara ve araştırmacılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: gelecek kaygısı, umut, azim, üniversite son sınıf öğrencileri

Sayfa Adedi: xx+189

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Güven

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN FUTURE ANXIETY, HOPE AND GRIT LEVELS OF UNIVERSITY SENIOR STUDENTS

(M.S. Thesis)

Seda Nur Usta

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

September 2024

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between future anxiety, hope and grit levels of senior university students. In addition to this purpose, it was also aimed to examine the future anxiety, hope and grit levels of senior university students in terms of various variables (gender, faculty, perceived academic achievement, perceived socioeconomic status, internship/work experience and satisfaction with the department). The study group consisted of 878 (53.76% female; 46.24% male) university senior students. The data of the participants were collected through Personal Information Form, Future Anxiety Scale in University Students, Dispositional Hope Scale and Short Grit Scale. Welch test, one-way analysis of variance (ANOVA), Kruskal Wallis test, independent samples t test, Pearson correlation analysis and stepwise regression analysis were used in the analysis of the data. As a result of the analyses, it was concluded that there was a high level of correlation between

hope and grit levels of senior university students and that the rate of explaining the future anxiety levels of students' hope and grit levels was 63%. Through other findings obtained in the study, it is seen that female students, students who perceive their academic achievement level and socioeconomic level as high, students who have internship or work experience, students studying at the faculty of education and students who are satisfied with their department have low levels of future anxiety and high levels of hope and grit. All these findings were discussed in the light of the relevant literature and various suggestions were made to practitioners and researchers.

Key Words: future anxiety, hope, grit, university senior students

Page Number: xx+189

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Güven

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU i

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ii

JÜRİ ONAY SAYFASI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZ vii

ABSTRACT ix

İÇİNDEKİLER xi

TABLOLAR LİSTESİ xvii

ŞEKİLLER LİSTESİ xx

BÖLÜM I 1

GİRİŞ 1

Problem Durumu 1

Araştırmanın Amacı 6

Araştırmanın Önemi 6

Sayıltılar 10

Sınırlılıklar 10

Tanımlar **10**

BÖLÜM II **11**

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR **11**

Beliren Yetişkinlik Dönemi **11**

Geçiş ve Geçiş Süreci **14**

Geçiş Sürecini Etkileyen Faktörler **16**

Durum ***17***

Benlik ***17***

Destek ***17***

Stratejiler ***18***

Geçiş Modelleri **19**

William Bridges'ın Geçiş Modeli ***19***

Frederick Hudson'ın Yenilenme Döngüsü ***20***

Bloch ve Richmond'un Modeli ***20***

Kaos Teorisi ***21***

Wendlandt ve Rochlen'in Okuldan İşe Geçiş Modeli ***21***

Üniversiteden Mezun Olma Süreci **22**

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Problemler **27**

İş Ortamı ile İlişkili Bağlantılar Kurabilmek ***27***

Yeni Roller Belirleyebilmek ***28***

Yaşam Boyu Bakış Açısı Geliştirebilmek ***29***

Üniversiteden Mezun Olma Sürecini Kolaylaştırmak İçin Yapılabilecekler ... **35**

Kaygı **39**

Gelecek Kaygısı **40**

Umut **43**

Umudun Üç Bileşeni **44**

Hedefler ***44***

Alternatif Yollar ***45***

Eyleyici Düşünce ***45***

Azim **49**

Azmin Boyutları **50**

Çabada Israr ***50***

İlgide Tutarlılık ***51***

Üniversite Öğrencilerinde Azim **54**

İlgili Araştırmalar **57**

Gelecek Kaygısı ile İlgili Araştırmalar **57**

Gelecek Kaygısı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar ***57***

Gelecek Kaygısı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar ***60***

Umut ile İlgili Araştırmalar **62**

Umut ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar ***62***

Umut ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar ***70***

Azim ile İlgili Araştırmalar **72**

Azim ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar ***72***

Azim ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar ***74***

BÖLÜM III 79

YÖNTEM 79

Araştırmanın Modeli 79

Çalışma Grubu 79

Verilerin Toplanması 82

Veri Toplama Araçları 83

Kişisel Bilgi Formu 83

Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği 83

Sürekli Umut Ölçeği 84

Kısa Azim Ölçeği 85

Verilerin Analizi 86

BÖLÜM IV 87

BULGULAR 87

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler 87

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygıları, Umut Düzeyleri ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular 89

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Umut ve Azim Düzeylerinin Gelecek Kaygısı Düzeylerini Yordayıcılığına İlişkin Bulgular 90

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri 92

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Fakülteye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri 94

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri 96

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri 100

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Staj/İş Deneyimine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri 102

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri 104

BÖLÜM V 110

TARTIŞMA VE YORUM 110

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygıları, Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması 110

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Umut ve Azim Düzeylerinin Gelecek Kaygısı Düzeylerini Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması 113

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması 116

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Fakülteye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması 118

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması 121

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeyine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması 122

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Staj/İş Deneyimine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması 123

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması..... 124

BÖLÜM VI 125

SONUÇLAR VE ÖNERİLER 125

Sonuçlar 125

Öneriler 127

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler 127

Araştırmacılara Yönelik Öneriler 129

KAYNAKLAR 130

EKLER 158

EK 1. Etik Kurul İzni 159

EK 2. Gazi Üniversitesi İlgili Fakülte ve Bölümlerden Alınan İzinler 160

EK 3. Hacettepe Üniversitesi İlgili Fakülte ve Bölümlerden Alınan İzinler 170

EK 4. Ankara Üniversitesi İlgili Fakülte ve Bölümlerden Alınan İzinler 174

EK 5. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği Kullanım İzni 180

EK 6. Sürekli Umut Ölçeği Kullanım İzni 181

EK 7. Kısa Azim Ölçeği Kullanım İzni 182

EK 8. Bilgilendirilmiş Onam Formu 183

EK 9. Kişisel Bilgi Formu 184

EK 10. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği Örnek Maddeler 185

EK 11. Sürekli Umut Ölçeği Örnek Maddeler 186

EK 12. Kısa Azim Ölçeği Örnek Maddeler 187

EK 13. Levene Testi Sonuçları 187

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler* 80

Tablo 2. *Gelecek Kaygısı Ölçeği, Umut Ölçeği ve Azim Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler* 88

Tablo 3. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Arasındaki Korelasyon Değerleri* 89

Tablo 4. *Gelecek Kaygısının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi* 91

Tablo 5. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Cinsiyete Göre Betimsel İstatistikleri* 92

Tablo 6. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Cinsiyete Göre Welch T-Testi Sonuçları* 93

Tablo 7. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Fakülteye Göre Betimsel İstatistikleri* 94

Tablo 8. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Fakülteye Göre Kruskal Wallis Sonuçları* 94

Tablo 9. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Fakülteye Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları* 95

Tablo 10. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri* 96

Tablo 11. *Gelecek Kaygısı ve Azim Düzeylerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları* 97

Tablo 12. *Gelecek Kaygısı ve Azim Düzeylerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları* 98

Tablo 13. *Umut Düzeyinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları* 99

Tablo 14. *Umut Düzeyinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları* 99

Tablo 15. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri* 100

Tablo 16. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları* 101

Tablo 17. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları* 101

Tablo 18. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Staj/İş Deneyimine Göre Betimsel İstatistikleri* 102

Tablo 19. *Gelecek Kaygısı Düzeyinin Staj/İş Deneyimine Göre T-Testi Sonuçları* 103

Tablo 20. *Umut ve Azim Düzeylerinin Staj/ İş Deneyimine Göre Welch T-Testi Sonuçları* 104

Tablo 21. *Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri* 104

Tablo 22. *Gelecek Kaygısı Düzeyinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları* 105

Tablo 23. *Gelecek Kaygısı Düzeyinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları*.....106

Tablo 24. *Umut ve Azim Düzeylerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Kruskal Wallis Sonuçları*.....107

Tablo 25. *Umut ve Azim Düzeylerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları*.....108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bridges'in geçiş modeli 19

Şekil 2. Kelley ve Conner'ın değişimi ele aldığı model 26

Şekil 3. Gelecek kaygısı doğrusallık ve normallik incelemesi 94

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, alt problemleri, önemi, sınırlılıkları, sayıltıları ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Değişen toplum düzeninin getirdiği çeşitli ihtiyaçlar ve öğrencilere yönelik artan beklentiler ile birlikte üniversite dönemi, araştırmaların ilgi odağı haline gelmiştir. Üniversitenin öğrencileri hayata hazırlamaya ilişkin bir görev üstleniyor oluşu bu üniversite dönemini önemli kılmaktadır ve bu yüzden de bu süreçte nelerin yaşandığının bilinmesi gündem haline gelmektedir. Üniversite dönemi beliren yetişkinlik dönemindeki öğrencilerin birçok kariyer fırsatıyla karşılaştığı, kimlik kazandığı, bağımsız olmaya çalıştığı ve kişilerarası ilişkilerini geliştirdiği hem kişisel hem de profesyonel gelişmelerin yer aldığı bir dönemdir (Arnett, 2004; Chickering & Reisser, 1993). Önemli kararların alındığı üniversite dönemi aynı zamanda birçok değişimi de içerisinde barındırmaktadır (Arnett, 2004; Pats, 1987; Rindfuss, 1991). Çeşitli olanakların ve değişimin olduğu bu dönem öğrencilerin karşılaştığı ve baş etmesi gereken birçok problemi de beraberinde getirmektedir (Gizir, 2005; Lane, 2015). Üniversite öğrencilerinin yaşamış oldukları bu problemlerin duygusal, akademik ve ilişkiler

boyutunda ve ekonomik boyutta olduğu bilinmektedir (Erkan, Özbay, Çankaya & Terzi, 2012). Bu problemlerin yoğunlukla yaşandığı dönemlerden biri de öğrencilerin üniversiteden mezun olma sürecini içeren son sınıftır.

Üniversiteden mezun olma dönemi öğrencilerin kariyer yaşamına ve farklı rollere geçiş yaptığı gelişimsel bir süreci temsil etmektedir (Lane, 2013). Bu dönemdeki öğrencilerin çoğu geleceğine ilişkin kişisel ve mesleki hedefler belirlemektedir. Geleceğe yönelik belirlenen hedeflerin farklı olmasına rağmen çoğu son sınıf öğrencisinin üniversite sonrası yaşama hazırlanmada zorlandığı ve kaygı yaşadığı bilinmektedir (Shea, 1999). Geleceğe yönelik belirsizliklerin olması, son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası ne yapacaklarına ilişkin karışıklık yaşamaları ve kendilerini bu geçişe hazır hissetmemeleri bu kaygıların temeli olarak gösterilmektedir (Smith & Gast, 1998; Wood, 2004). Bunların yanı sıra önceliklerin değişmesi (Overton-Healy, 2010), üniversite hayatını ve sosyal destek mekanizmalarını geride bırakma kaygısı (Perry, 2012; Pistilli, Taub & Bennett, 2003; Taub, Servaty-Seib & Cousins, 2006), deneyim eksikliği (Dost & Bilgin, 2020; Graham & McKenzie, 1995; Yıldırım & Yılmaz, 2023), umutsuzluk (Gültekin & Arıcıoğlu, 2016; Öztürk-Kaygusuz & Erensoy, 2020), hedef yönelimi (Allen & Taylor, 2006), kariyer karar verme (Kılıç, 2018; Murphy, Blustein, Bohlig, & Platt, 2010; Polach, 2004), kararsızlık (Yazedjian, Kielaszek & Toews, 2010) ve gerçekçi olmayan beklentiler (Gardner & Lambert, 1993; Graham & McKenzie, 1995; Perrone & Vickers, 2003) gibi problemler mezuniyet aşamasındaki son sınıf öğrencilerinin yaşadıklarıyla ilişkilendirilmektedir.

Mezuniyet sonrası yaşama geçiş ve üniversite son sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen yurt içi ve yurt dışındaki çalışmalar incelendiğinde bu konunun çoğunlukla kariyer bağlamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu çalışmalarda ortak olarak üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ve iş ortamına ilişkin kaygı yaşadıkları ve kendilerini hazır hissetmedikleri ifade edilmektedir (Çakmak & Hevadanlı, 2005; Dursun & Aytaç, 2009; Özgül, 2023; Üstün vd., 2014; Wood, 2004; Yang & Gysbers, 2007). Mezuniyet sonrası yaşama geçiş sürecinde öğrencilerin kariyer ile ilişkili kaygılarının yanı sıra onları

ilgilendiren başka birçok problemin olduğu da bilinmektedir. Örneğin Pistilli vd. (2003) tarafından yürütülen çalışmada değişim, üniversite ortamından ayrılma, ekonomik problemler, arkadaş ortamından ayrılma ve destek mekanizmalarını kaybetme ile ilişkili problemler yaşanıldığı; Perry'nin (2012) çalışmasında ise rollerin ve düzenin değişmesi, beklentilerin karşılanmaması ve belirsizliğin yaşanması ile ilişkili problemler yaşanıldığı ortaya koyulmuştur. Benzer şekilde Usta ve Güven (2024) tarafından yürütülen çalışmada da üniversite son sınıf öğrencilerinin belirsizliğe, beklentilere, rutinin değişmesine ve sorumluluğun artmasına ilişkin çeşitli problemlerle karşılaştığı bildirilmiştir. Tüm bu çalışmalardan yola çıkarak üniversite son sınıf öğrencilerinin sadece kariyer bağlamında değil birçok alanda problem ile karşılaştığı ve bu yüzden de bu sürecin farklı perspektiflerden ele alınmasının önemli olduğu söylenilebilir.

Üniversiteden ayrılma sürecinin öğrencilerin iyi oluşu üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalar (Chow vd., 2018; Lane, 2014) göz önüne alındığında öğrencilerin bu kritik süreci sağlıklı bir şekilde nasıl yürütebileceğinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlar bazı faktörlerin mezuniyet sürecini kolaylaştırdığı ve bu sürece ilişkin kaygı düzeyinin azalmasına yardımcı olduğunu göstermektedir. Örneğin bu süreçte aile, arkadaş ve üniversiteden gelen sosyal desteğin (Cho & Yu, 2015; Hyun, Quinn, Madon & Lustig, 2006; Murphy vd., 2010; Tompkins, Brecht, Tucker, Neander & Swift, 2016), geçiş sürecine dair esnek ve gerçekçi bir bakış açısı benimsemenin (Overton-Healy, 2010; Shea, 1999) ve baş etme stratejileri geliştirilmesinin (Lane, 2013) geçiş sürecindeki öğrencilerin kaygısını azaltmaya yardımcı olduğu bilinmektedir. Yang ve Gysbers'e (2007) göre bu ve bunun gibi birçok faktör ve psikolojik kaynak son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası yaşama geçiş sürecindeki kaygılarının anlaşılmasına ve daha sağlıklı bir süreç yürütebilmesine ışık tutmaktadır.

Kişinin içinde bulunduğu zorlu süreçle daha etkili bir şekilde baş edebilmesine yardımcı olan psikolojik kaynaklar, ilgili alanyazında pozitif psikoloji akımıyla ilişkilendirilmektedir (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Pozitif psikoloji bağlamında psikolojik kaynakların

ve bununla ilişkili olarak pozitif duyguların güçlendirilmesinin kişilerin hem iyi oluşları hem de uzun vadeli hedefler geliştirebilmeleri üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Fredrickson, 2001). Bu bilgiler ışığında pozitif psikolojideki psikolojik kaynaklar ile ilişkili çalışmalar incelendiğinde özellikle iyi oluş ve uzun vadeli hedefler belirleme noktasında umut ve azim kavramına değinildiği göze çarpmaktadır.

Umut kavramı kişinin geleceğe dair olumlu beklentiler içerisinde olmasını ve bu beklentilere ilişkin amaçlar geliştirmesini içeren duygu, biliş ve motivasyonel süreçlerin etkileşiminden oluşan çok boyutlu bir yapıyı ifade etmektedir (Snyder, 2000). Snyder'e (1995) göre tüm bireylerin yaşamlarında olmak istediği noktaya nasıl ulaşabileceğine dair belirli planları ve bu planlar doğrultusunda yollar geliştirmeye ilişkin becerileri vardır. Bu beceriler ise umudun amaca ilişkin gösterilen çabalar ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Kısacası umut, kişilerin oluşturduğu ulaşılabilir hedefleri ve bu hedeflere ulaşabilmek için yollar oluşturmasını içerisinde barındırmaktadır (Snyder, Cheavens & Sympson, 1997).

Amaca ulaşmaya dair bir motivasyona sahip olma ve bu amaç için yollar tasarlama noktasında pozitif psikoloji alanyazınında umudun yanında dikkat çeken bir diğer kavram ise azimdir. Azim, kişilerin istediği ve arzuladığı bir amaca ulaşabilmek için uzun vadede kararlı bir şekilde çaba göstermeleri olarak tanımlanmaktadır (Duckworth, 2016). Azim kavramı, başarısızlıklara ve olumsuzluklara rağmen zorluklara karşı güçlü bir şekilde çabanın, ilginin ve istikrarın devam etmesini içermektedir (Duckworth, Peterson, Matthews & Kelly, 2007). Peterson ve Seligman'a (2004) göre ise azim, istenilen hedeflere ulaşabilmede ve zorlayıcı olaylar karşısında yeni beceriler edinebilmede rol oynamaktadır.

Azmin umutla ilişkilendirildiği çalışmaların (Ekinci & Koç, 2022; Muhammad, Ahmad & Khan, 2020; Munoz, 2023; Raphiphatthana & Jose, 2021; Okur, Ekşi, Demirci & Ekşi, 2023; Vela, Lu, Lenz & Hinojosa, 2015) yanında ayrı ayrı her iki değişkenin de depresyon, stres ve kaygı gibi yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen faktörler üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalar mevcuttur (Clement vd., 2020; Lee, 2018; Taytaş & Kardaş, 2022).

Bu çalışmalarda ortak olarak hem azmin hem de umudun yaşanılan zorlu sürecin üstesinden gelmeye ilişkin rolü ortaya koyulmaktadır. Üniversiteden mezun olma sürecinin de zorlayıcı bir süreç olduğu göz önüne alındığında hem umudun hem de azmin bu sürece olan etkisinin incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bir başka ifadeyle üniversiteden mezun olma sürecinin kaygılı doğası ve azim ile umudun zorlu süreçler üzerindeki olumlu etkilerinin göz önüne alınması mevcut araştırmanın gerekçesinin anlaşılmasına olanak sağlamaktadır.

İlgili alanyazında öğrencilerin gelecek kaygılarının yoğunlukla kariyer ve iş bulmaya ilişkin kaygılar çerçevesinde sınırlandırılmasının bu kaygıların kapsamını daralttığı düşünülmektedir. Ancak üniversite son sınıf öğrencilerinin birçok alanda yaşadığı problemler, onların gelecek kaygıları üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Bu kaygıların çok boyutlu olarak ele alınmasının ve pozitif psikoloji bağlamında yer alan umut ve azim değişkenlerinin öğrencilerin mezuniyet sürecindeki kaygıları üzerinde nasıl bir etki bıraktığının incelenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, üniversite son sınıf öğrencilerinin üniversite sonrası yaşama ilişkin kaygılarının belirlenmesi ve bu kaygılarının umut ve azim düzeyleriyle olan ilişkisinin incelenmesinin hem öğrencilerin iyi oluşlarının hem de üniversite son sınıf döneminin doğasının anlaşılması için önemli olacağı düşünülmektedir. Şüphesiz ki üniversiteden mezun olma sürecinde öğrencilere yardım edebilmek, bu sürecin daha iyi anlaşılmasıyla mümkündür. Umut ve azim gibi güçlü kavramların gelecek kaygısı üzerinde etkisinin olup olmadığını anlamak, üniversiteden mezun olma sürecinin etkin bir şekilde yönetilmesine olanak sağlayacaktır. Bunun yanında yürütülen bu araştırmanın psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan araştırmacılara ve üniversitelerin psikolojik danışma birimlerinde görev alan uzmanlara üniversite son sınıf öğrencilerine nasıl yardımcı olunabileceğine ilişkin bir yol gösterici nitelikte olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygıları, umut ve azim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amacın yanında öğrencilerin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin cinsiyet, fakülte, algılanan akademik başarı ve sosyoekonomik düzey, staj/iş deneyimi ve bölüme yönelik memnuniyet düzeyi açısından incelenmesi de amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygıları ile umut ve azim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite son sınıf öğrencilerinin umut düzeyleri ve azim düzeyleri, gelecek kaygısı düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
3. Üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri, umut düzeyleri ve azim düzeyleri; cinsiyete, fakülteye, algılanan akademik başarı düzeyine, algılanan sosyoekonomik düzeye, staj/iş deneyimine ve bölüme yönelik memnuniyet düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Önemi

Üniversiteden mezun olma sürecinin öğrencilerin iyi oluşları üzerinde etkili olduğunun bilinmesi son yıllarda bu konuyu ilgi odağı haline getirmiştir (Lane, 2014). Graham ve McKenzie'ye (1995) göre üniversite son sınıf öğrencilerinin geçiş sürecinde yaşamış oldukları problemlerin anlaşılabilmesi ve öğrencilerin bu süreci yönetebilmesi için pratikte neler yapılabileceğinin vurgulanması öğrencilerin sağlıklı bir şekilde üniversiteden mezun olabilmeleri için gereklidir. Buradan yola çıkarak üniversite son sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmaların mezuniyet sonrası yaşama dair kaygılarının azaltılmasında yardımcı birer kaynak; bu süreci kolay atlatabilmek için çözüm önerileri sunarak uygulayıcılar ve araştırmacılara ışık tutabileceği anlaşılmaktadır.

Son zamanlarda değişen toplum düzeni ve son sınıf öğrencilerinin karşılaması gerektiği düşünülen beklentiler göz önünde bulundurulduğunda mezuniyet sonrası yaşama dair problemlerin giderek arttığı söylenilebilir. Alanyazın incelendiğinde geçmişteki çalışmaların özellikle üniversiteye giriş dönemi üzerinde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Buna karşılık son sınıf öğrencilerinin deneyimleri üzerinde kısıtlı çalışmalar yürütüldüğü alandaki araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Gardner & Van der Veer, 1998; Long, 2014; Pistilli vd., 2003; Schlossberg, Lynch & Chickering, 1989; Weinberg, 1988; Yazedjian vd., 2010). Üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşadıkları problemlerin ele alındığı çalışmaların gittikçe artmasına rağmen bu konu üzerinde yürütülecek çalışmalara hala ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Yurt içi ve yurt dışı alanyazında üniversite son sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmalarda konunun çoğunlukla kariyer ile ilişkili kavramlar ile birlikte ele alındığı görülmektedir (Bircan, 2020; Demirtaş-Zorbaz, Mutlu, Korkut-Owen & Arıcı-Şahin, 2020; Erdoğmuş-Zorver & Korkut-Owen, 2021; Ghosh & Fouad, 2017; Kepir-Savoly, 2017; Kılıç, 2018; Ulaş & Özdemir, 2018; Yang & Gysbers, 2007). Ancak mezuniyet sonrası yaşama ilişkin kariyer kaygılarının yanında üniversite son sınıf öğrencilerini ilgilendiren başka birçok farklı faktörün olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda yürütülen çalışmalar üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer ile ilişkili problemlerin yanı sıra üniversite ve arkadaş ortamından ayrılma, destek mekanizmalarını kaybetme, ekonomik olarak zorluk çekme, baskı hissetme ve yeni düzene adapte olma gibi çeşitli zorluklarla karşı karşıya kaldığını bildirmektedir (Perry, 2012; Pistilli vd. 2003). Buradan yola çıkarak üniversiteden mezun olma sürecinin birçok faktörü kapsadığını ve bu sürecin içeriğinin daha iyi anlaşılabilmesi için kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği söylenilebilmektedir. Çünkü bilinmektedir ki üniversite hayatından iş hayatına geçiş, iş bulmanın ötesine geçen zorluklar içermektedir (Perrone & Vickers, 2003) ve bu süreç sadece kariyer ve iş odaklı bir geçişi değil aynı zamanda duygusal ve sosyal bir geçişi de ifade etmektedir (Perry, 2012).

İlgili araştırmalara bakıldığında azim kavramına yönelik ilgi, güncelliğini koruyan pozitif psikoloji akımının etkisiyle artmasına rağmen çalışmaların azınlıkta olması dikkat çekmektedir. Bu nedenle de her ne kadar umut ve azmin hedef belirleme ve hedeflere ilişkin adımlar atma noktasında benzer yapıya sahip olduğu görülse de bu kavramların birlikte ele alınıp incelendiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu gözlemlenmektedir. Pozitif psikolojinin görece yeni bir akım olmasının ve üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı ve umut düzeylerinin yoğunlukla iş bulma perspektifinden değerlendirilmesinin buna sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında mevcut çalışmada üniversiteden mezun olma sürecinin pozitif psikoloji temelli kavramlar olan umut ve azim kavramları etrafında incelenmesinin alanyazındaki önemli bir boşluğu dolduracağı söylenilebilir. Bu sayede hem üniversiteden mezun olma süreci kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiş hem de umut ve azim kavramlarının sürece dahil edilmesiyle pozitif psikoloji perspektifinden öğrencilerin durumları incelenmiş olacaktır.

Alanyazında dikkat çeken bir diğer nokta üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının incelendiği çalışmalardır. Bu çalışmalarda ortak olarak gelecek kaygısı kavramı, umutsuzluk (Erözkan, 2011; Sevinç & Özdemir, 2017; Üstün vd., 2014; Yazar-Aslan, 2015) ve iş bulma kaygısı (Dursun & Aytaç, 2009; Özdinç, Biçici, Çamur & Turan, 2018; Surat & Ceran, 2020) bağlamında incelenmiş olup çeşitli demografik değişkenler ile birlikte değerlendirilmiştir. Mevcut çalışmanın üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarını ve umut düzeylerini ayrı ayrı ele alıyor oluşunun iki kavramın da sınırlarının çizilmesine ve ölçülmek istenenin daha net aktarılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında üniversite son sınıf öğrencilerinin azim düzeylerinin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmadığı da göz önüne alındığında üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşamış olduğu gelecek kaygılarının hem umut hem de azim ile olan ilişkisine yönelik varsayımların veriye dayalı olarak test edilmesi ile alanyazına ve araştırmacılara katkı sağyacağı düşünülmektedir.

Mevcut araştırmanın sağlayacağı katkılardan biri de üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin cinsiyet, fakülte, algılanan akademik başarı düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, staj/iş deneyimi ve bölüme yönelik memnuniyet değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir. Gelecek kaygısı ve umut kavramlarının cinsiyet (Alaosman, 2019; Dereli & Kabataş, 2009; Dursun & Aytaç, 2012; Gedikli & Akdoğan, 2023; Kırımoğlu, 2010; Yaşar & Turgut, 2020), sosyoekonomik durum (Açıkgöz, 2019; Alaosman, 2019; Dereli & Kabataş, 2009; Şahin, 2009; Şanlı-Kula & Saraç, 2017; Tümerdem, 2007) ve akademik başarı düzeyi (Aydın, Erdoğan, Yurdakul & Eker, 2013; Gedikli & Akdoğan, 2023; Tümerdem, 2007; Üstün vd., 2014; Yazar-Aslan, 2015) değişkenleri açısından sıklıkla incelendiği görülmektedir. Staj/iş deneyimi ve bölüm memnuniyeti değişkenlerine göre ise sınırlı sayıdaki çalışmaların odaklandığı anlaşılmaktadır. Yine ilgili alanyazında bu değişkenler aracılığıyla üniversite son sınıf öğrencilerinin azim düzeylerinin araştırıldığı bir araştırmaya rastlanmaması ve öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları fakülteler içerisinde kapsamlı bir kıyaslama yapılmaması dikkat çekmektedir. Bu çalışma aracılığıyla söz konusu değişkenlerin gelecek kaygısı, umut ve azim ile olan ilişkisini ortaya koymak adına ilgili alanyazına ek destek sunacağı düşünülmektedir.

Son olarak, bu çalışma aracılığıyla elde edilen sonuçların üniversiteden mezun olma sürecinin doğasının anlaşılabilmesine ve üniversite son sınıf öğrencilerinin mezuniyet aşamasında yaşamış oldukları problemler göz önüne alındığında bu grup ile temas halinde olan uzmanlara, üniversitelere, üniversitelerin ilgili birimlerine, uygulayıcılara ve son olarak problem durumuna ilişkin yeni alternatifler geliştirebilmek adına çalışmalarını sürdüren araştırmacılara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Sayıltılar

1. Araştırma kapsamında ulaşılan üniversite son sınıf öğrencilerinin Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği, Umut Ölçeği, Kısa Azim Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formundaki soruları içtenlikle cevapladığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara'daki üç büyük devlet üniversitesinde öğrenimlerini sürdüren 878 üniversite son sınıf öğrencisinin Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği, Umut Ölçeği ve Kısa Azim Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formuna verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen sonuçlar bu çalışmadaki katılımcılarla benzerlik gösteren kişilerle sınırlıdır.
3. Araştırmaya dahil edilen üniversitelerdeki sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin son dönemdeki teorik derslerinin kısıtlı olması gerekçesiyle bu grupta bulunan öğrencilere elektronik ortam aracılığıyla ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tanımlar

Gelecek Kaygısı: Bireyin gelecekte karşılaşabileceği istenmedik durumlara yönelik korku, endişe ve belirsizlik içerisinde olma hali olarak tanımlanmaktadır (Zaleski, 1996).

Umut: Bireyin geleceğine dair olumlu beklentiler içerisinde olması ve bu beklentilere ilişkin hedefler belirleyip adımlar atması anlamına gelmektedir (Snyder, 2000).

Azim: Bireyin arzuladığı bir amaca ulaşabilmesi için uzun vadede istikrarlı bir şekilde çaba göstermesi olarak tanımlanmıştır (Duckworth, 2016).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde önce araştırmaya temel oluşturan kuramsal çerçeve sunulmuştur. Ardından konuyla ilgili yurt içi ve yurt dışında yürütülmüş çalışmalara yer verilmiştir.

Beliren Yetişkinlik Dönemi

Beliren yetişkinlik dönemi, bireylerin kişiliklerini ve kendi yaşamlarına ilişkin birçok imkanları keşfettiği, önemli kararlarla karşılaştığı ve yaptığı seçimlerle hayatının geri kalanına yön verdiği bir süreçtir (Arnett, 2005). Değişimin ve keşfin sürekli devam ettiği bu dönemde (Arnett, 1998; Rindfuss, 1991) bireyler üniversite son sınıfa geldiklerinde kritik bir eşiğe ulaşmış olurlar. Bu kritik eşikte öğrenciler ne yapmak istediklerine karar vermektedirler ve verilecek bu kararların kendi yaşamları için oldukça önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir.

Birçok araştırmacıya göre beliren yetişkinlik döneminden yetişkinliğe geçiş sürecinde bireyler üç önemli kriterle karşılaşmaktadır. Bu üç kriter kişinin kendisi ve vereceği kararların sorumluluğunu alması, bağımsız kararlar verebilmesi ve ekonomik bağımsızlığını kazanabilmesidir (Arnett, 1997, 1998, 2000; Greene, Wheatley & Aldava, 1992; Scheer, Unger & Brown, 1996). Bu kriterler aynı zamanda beliren yetişkinlik dönemindeki

sorumluluk kavramının önemini de ortaya koymaktadır. Beliren yetişkinler, yetişkin rollerine girebilmek için ergenliğin temsil ettiği sorumluluklardan uzak durma dönemini geride bırakmaktadırlar (Lane, 2013). Yani bu dönemdeki kişiler yetişkinlik hayatına geçerken birçok sorumluluk ve bu sorumlulukları yerine getirme ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu da beliren yetişkinlik dönemindeki sorumluluk kavramının önemine dikkat çekmektedir.

Beliren yetişkinlik dönemi üzerinde birçok çalışma yürüten ve aynı zamanda bu dönemin kavramsallaştırılmasını sağlayan Arnett (2004), bu dönemin beş temel özelliği olduğunu vurgulamaktadır. Bu özellikler şu şekildedir:

1. Kimlik arayışlarının sürdürüldüğü bir dönemdir: Beliren yetişkinlerin özellikle iş hayatında ve romantik ilişkilerinde çeşitli olasılıkları denemeye çalışarak arayışlarını sürdürdüğü belirtilmektedir. Bu dönemdeki iş deneyimleri gelecekte sahip olacakları mesleklerinin temellerini atmaya yöneliktir ve beliren yetişkinler iş olanaklarını keşfederken eş zamanlı olarak kimlik arayışlarını da sürdürmektedir. Arnet'in (2004) beliren yetişkinler ile ilgili değindiği bir diğer nokta ise kişilerin arayışları karşısında kararsızlığa düşmesidir. Çünkü beliren yetişkinler arayışlarının onları nereye götüreceği konusunda fikir sahibi değillerdir.

2. Durağan bir dönem değildir, kararsızlıklarla doludur: Arnett (2004) beliren yetişkinlik dönemindeki kararsızlığı açıklarken bu dönemin durağan bir dönem olmadığını ifade etmektedir. Ona göre bu dönemde kişilerin birçok planı vardır ve bu planlar her aşamada yeniden revize edilmektedir. Bu hareketlilik de beliren yetişkinlere kararsızlık ve belirsizlik sunmaktadır. Bunun yanında bu hareketliliğin beliren yetişkinlere çeşitli fırsatlar sunduğuna da değinilmektedir. Arnett'e (2004) göre beliren yetişkinler yeni planlar yaptıkça kendilerini daha yakından tanımaya başlamakta ve umut dolu bir şekilde ne istediğine bir adım daha yaklaşmış olmaktadırlar.

3. Gelişim dönemleri arasında en "ben odaklı" dönemdir: Beliren yetişkinlik döneminde kişinin odağında kendisi bulunmaktadır. Ne yapacağı, neyi seçeceği ve geleceğini neyin üzerine kuracağı temel sorudur. Kişi bu sorulara cevap ararken çeşitli arayışlar içerisine girmektedir ve bu dönem aracılığıyla yetenek ve ilgilerini keşfetmeye başlamaktadır.

4. Arada kalmışlığın dönemidir: Bu dönemde kişi kendisini ne ergen ne de yetişkin hissedebilmektedir. Geçiş aşamasında olan kişi, kendisini konumlandırabilecek yer bulmakta zorlanmaktadır. Hem ergenliğin getirdiği rahatlık hem de yetişkinliğin getirdiği sorumluluklarla baş başa kalmaktadır.

5. Olasılıkların yaşandığı dönemdir: Beliren yetişkinlerin geleceğini değiştirmek için benzersiz fırsatlara sahip olduğu ve umutların yeşerdiği bir dönem olduğunu ifade etmektedir.

Yetişkinliğe geçiş sürecinde üniversiteden mezun olma, iş hayatına girme, evlenme ve ebeveyn olma gibi bir dizi önemli yaşam olayıyla karşı karşıya kalan gencin kararsızlık ve kaygı yaşaması da kaçınılmaz hale gelmektedir (Arnett, 2005; Furstenberg, Rumbaut & Settersten, 2005). Tüm bu yaşam olaylarının doğası göz önüne alındığında beliren yetişkinlik dönemindeki bireyin kararsızlık ve kaygıyla karşılaştığı ilk basamağın üniversiteden mezun olma süreci olabileceği söylenilebilir. Çünkü üniversiteden mezun olmaya yaklaşmış olan genç, kendisini bir hedef belirleme içerisinde bulmaktadır. Akademik eğitimine devam etmeyi, ek eğitimler almayı, bir işe girmeyi, kendi işini kurmayı, evlilik sürecine girmeyi veya diğer hedefleri değerlendirmeye başlamaktadır. Aynı zamanda da kendisini bir yandan "Şimdi ne yapacağım?", "Hangi işte daha iyiyim?", "Hangi işten daha uzun soluklu keyif alırım?", "Bana en iyi şekilde uyacak olan işi bulma olasılığım ne?" şeklindeki kariyer odaklı sorularına cevap ararken bulmaktadır (Arnett, 2000).

Geçiş ve Geçiş Süreci

Geçiş, kişinin devam eden yaşamında keskin bir şekilde değişikliklerin olması anlamına gelmektedir (Brammer, 1991). Schlossberg'e (1981) göre geçiş, bir olay sonucunda kişinin kendisi ve dünya hakkındaki varsayımlarında farklılıkların ortaya çıkmasıyla oluşmaktadır. Bu farklılıkların devamında ise kişinin davranışlarında ve ilişkilerinde çeşitli değişimler ortaya çıkmaktadır. Perrig-Chiello ve Perren'e (2005) göre ise geçiş kavramı sahip olunan rollerin değiştiği, yeniden anlamlandırıldığı veya geride bırakıldığı bir süreci temsil etmektedir. Benzer şekilde Overton-Healy (2010) kişinin sahip olduğu rolleri ve rutinleri geride bırakmasıyla var olan geçiş sürecinin, kişiye büyüme ve gelişme imkânı sunacağını belirtirken Bridges (2004) de kendilikten ayrışma ve çözülmeyle birlikte geçişlerin başladığını savunmaktadır. Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak bir geçişten söz edebilmek için yeni rollerin ortaya çıkması ve yeni düzene geçiş yapılmasının söz konusu olduğu söylenilebilir.

İnsan yaşamında karşılaşılan geçişler, büyüme ve gelişme için eşsiz fırsatlar sunabileceği gibi kişinin hayatına bazı riskler ve tehlikeler de getirebilmektedir (Anderson, Goodman & Schlossberg, 2011, Bloch & Richmond, 1998; Hudson, 1991). Overton-Healy (2010) bazı geçişlerin korkutucu, stresli ve travmatik olabilirken bazı geçişlerin kişiye eğlence, azim ve güç verdiğini vurgulamaktadır. Ona göre en genel anlamıyla geçişler, kişinin kendisini değerlendirmesinde ve hedeflerini yeniden belirlemeye ilişkin adımlar atmasında kişiyi teşvik etmektedir.

Brammer'e (1992) göre kişiler her ne kadar geçiş sürecinde farklı duygular yaşıyor ve belli fırsatlarla karşılaşıyorsa da çoğu geçiş, içerisinde kaybı barındırmaktadır. Çünkü kişinin hayatında gündeme gelen değişimler yeni ihtiyaçları da beraberinde getirmektedir ve bu ihtiyaçlar karşısında kişinin yeni düzene adapte olması beklenmektedir. Ona göre yeni koşullara adapte olmaya çalışan kişi ise sahip olduğu rahat ortamdan uzaklaşmak zorunda kalmaktadır.

Geçiş ve geçiş süreci ile ilgili ortaya koyulan bu açıklamalar göz önüne alındığında geçiş sürecinde, kişinin sahip olduğu rolleri geride bırakarak yeni roller edinmesinin kaçınılmaz bir gerçek olduğu ve bu gerçeğin geçiş sürecindeki kişide uyum sağlaması gereken bazı sorumluluklar yarattığı anlaşılmaktadır. Bu sorumluluklar karşısında kişinin bu karmaşık süreç ile ve bu süreçteki kaygı ile baş edebilmesi için neler yaptığına veya neler yapabileceğine değinilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Schlossberg, Waters ve Goodman (1995) geçiş kavramını ele alırken kişinin yorumlamalarının ve algılamalarının geçiş sürecini etkilediğine değinmektedir. Öyle ki onlara göre geçişin, değişimden çok bireyin değişime ilişkin kendi algısıyla ilişkili olduğunu ve geçişin ancak onu deneyimleyen kişi tarafından geçiş olarak tanımlanmasıyla var olabileceğini savunmaktadırlar. Bu görüş ile paralel olarak Anderson vd. (2011) de olaylara gösterilen tepkilerin, geçmiş deneyimlerin ve değişimin nasıl algılandığının önemli olduğuna ve bu faktörlere bağlı olarak geçiş sürecinde bulunan kişilerin birbirlerinden farklı tepkiler gösterdiğine değinmektedir. Gösterilen bu farklı tepkilerin aynı zamanda kişinin bu geçiş süreciyle nasıl baş ettiğinin anlaşılmasında yardımcı bir kaynak olabileceğini düşünmektedir. Çünkü onlara göre geçiş süreci, kişinin hayatını ne kadar çok değiştirirse baş etme mekanizmalarına o kadar çok ihtiyaç duyulduğu ve adaptasyonun o kadar uzun sürdüğünü göstermektedir. Brammer (1992) ise kişilerin geçiş sürecinde bir baş etme strateji benimsemesinin zor olacağını vurgulamaktadır. Ona göre geçiş süreciyle ve değişimle baş edilebilmesi için kişilerin dört seçeneği vardır. Bunlar uyum sağlama, baş etme, değiştirme ve aşkınlıktır.

Uyum sağlama, değişimin sonuçları kişi için önemli olmadığında ya da değişime direnmenin işe yaramayacağı durumlarda ortaya çıkan otomatik bir tepkidir. Baş etme ise uyum sağlamaya kıyasla daha aktif bir stratejidir. Bu stratejide kişi harekete geçmeden önce sorular sorar, riskleri değerlendirir, hedefler belirler ve atılabilecek alternatif adımlar arasından seçimler yapar. Bu basamaklar göz önüne alındığında değişimle baş etmeye ilişkin

kullanılabilecek bu stratejinin geçiş sürecindeki kişi için oldukça işlevsel bir strateji olduğu anlaşılabilir.

Brammer'e (1992) göre geçiş ve değişim sürecinde kişinin tercih edebileceği bir diğer strateji olan değiştirme ise yaşanılan olay veya durum hakkında kişinin düşüncelerinin değişmesi ile ilişkilidir. Değişimi zorlayıcı ve işin içinden çıkılmaz olarak görmek yerine kişinin kendisini ve geçmekte olduğu süreci daha iyi anlamak için bir fırsat olarak görmesi buna bir örnek olarak gösterilebilir. Bir diğer değişim stratejisi olan aşkınlık ise kişinin yaşamakta olduğu geçiş sürecinin hatta tüm yaşantısının ne anlama gelebileceği hakkında derin bir farkındalığı ifade etmektedir. Bu yanıyla aşkınlık, ulaşılması zor ve aktif bir zihinsel sürecin ürünü olmayan bir stratejidir.

Kişilerin geçiş süreciyle nasıl baş ettiklerinin yanı sıra araştırmacıların odaklandığı bir diğer nokta ise geçiş sürecindeki kişilere yardımcı olabilecek faktörleri belirlemektir. Bu faktörler arasında sosyal destek ve gerçekçi/esnek bir bakış açısı benimsemek dikkat çekmektedir. Hunter, Keup, Kinzie ve Maietta'ya (2012) göre geçiş sürecindeki kişiye yardım edebilecek biri yoksa kişinin yeni bir ortama ve duruma uyum sağlayabilmesi oldukça zordur. Brammer'e (1992) göre ise geçiş sürecine dair yeni bir bakış açısı geliştirmek süreci kolaylaştırmakta ve kaygıyı azaltmaktadır. Ona göre kişinin geçişi, her insanın doğumdan ölüme kadar karşılaşabileceği olağan bir olay olarak görmesi gerekmektedir.

Geçiş Sürecini Etkileyen Faktörler

Geçiş kavramı ile ilişkili çalışmalara ve tanımlamalara bakıldığında geçiş sürecini etkileyen faktörlerin Schlossberg'in (1984) 4S Modeli'nde kapsamlı bir şekilde ele alınması dikkat çekmektedir. Schlossberg bu model aracılığıyla geçiş aşamasındaki kişinin süreç ile daha kolay baş edebilmesi için durum (situation), benlik (self), destek (support) ve stratejiler (strategies) olmak üzere dört temel faktörün bulunduğunu aktarmaktadır.

Durum

İnsan yaşamındaki her bir geçiş, doğası gereği birbirinden farklıdır. Bu modele göre aynı kişi farklı zaman dilimlerinde farklı geçiş süreciyle (mezun olma, işten ayrılma, boşanma vb.) karşılaşsa dahi birbirinden farklı tepkiler göstermektedir. Bu farklılıklar geçişi neyin tetiklediğine, geçişin gün yüzüne çıktığı zamana, rol değişimlerinin olup olmadığına, kişinin süreci kontrol edip edemediğine, geçmiş deneyimlere ve geçiş sürecinin nasıl algılandığına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Schlossberg'e (1984) göre aktarılan tüm bu noktalar kişinin yaşamış olduğu geçiş sürecini betimlemesine yardımcı olmaktadır.

Benlik

Değişim ve geçiş süreciyle etkili bir şekilde baş edebilmek için kişinin sahip olduğu bazı özelliklerin oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır. Schlossberg'in (1984) modelinde bu özellikler kişisel ve demografik özellikler (sosyoekonomik durum, cinsiyet, yaş, etnik durum, fiziksel sağlık), psikolojik kaynaklar, ego gelişimi, öz yeterlik, iyimserlik, adanmışlık düzeyi, değerlere bağlılık, maneviyat ve psikolojik sağlamlık olarak belirtilmektedir.

Destek

Geçiş sürecinde stres ile baş etmedeki en önemli kaynağın sosyal destek olduğu vurgulanmaktadır (Anderson vd., 2011; Brammer, 1992). Schlossberg (1984) kişilerin elde ettikleri destekleri kaynaklarına göre yakın ilişki aracılığıyla gelen destek, aile üyelerinden gelen destek, arkadaşlardan gelen destek ve bağlı olunan gruplardan gelen destek olmak üzere dörde ayırmaktadır. Ona göre her bir destek çeşidi geçiş sürecindeki kişi için önem arz etmekte ve geçiş sürecini kolaylaştırıcı bir rol üstlenmektedir.

Stratejiler

Modelin son boyutu olan stratejiler boyutu, kişinin geçiş sürecinde kullandığı baş etme yollarını kapsamaktadır. Kullanılacak olan bu baş etme stratejileri, kişinin rahatlamasına hizmet etmelidir (Schlossberg, 1984). Stres ve kaygının yaşamın vazgeçilmez bir parçası olduğu ancak bu sürece uyum sağlamada fark yaratan etkenin baş etme stratejileri olduğu bilinmektedir (Lazarus, 1981). Geçiş sürecinin doğası gereği stresle dolu olduğu göz önüne alındığında kişilerin bu süreçte baş etme mekanizmalarını aktif şekilde kullanmalarının önemi ortaya çıkmaktadır. Brammer ve Abrego'ya (1981) göre geçiş sürecinde kişinin kullanabileceği birçok baş etme stratejisi vardır. Ancak en etkili ve anlamlı olanlar destek mekanizmaları inşa etme, stresi yönetme, bilişsel yeniden yapılandırma, problemi çözme ve potansiyel riskleri değerlendirmedir. Schlossberg (1984) için ise geçiş aşamasındaki kişinin kullanabileceği stratejiler yeniden çerçeveleme, göz ardı edilenlerin dikkat edilmesi, iyimserlik ve umut şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Schlossberg'in (1984) 4S olarak tanımladığı bu model aracılığıyla geçiş sürecinin kapsamlı ve çok boyutlu bir durum olduğunu söylemek mümkündür. O, bu model üzerinden modelin her bir boyutunun etkileşimi sayesinde geçişin gerçekleştiğini ve geçiş sürecinin daha iyi anlaşılabilmesi adına boyutların dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Schlossberg'in geçişin daha iyi anlaşabilmesi adına oluşturduğu bu modelin yanında diğer araştırmacıların da geçiş kavramının doğasını ele aldığı ve geçişin aşamalardan oluştuğunu aktardığı modelleri mevcuttur. Bu modellerin genellikle kişinin hem kişisel yaşantısında hem de kariyer yaşantısında gerçekleşen geçişler ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Geçiş Modelleri

William Bridges'in Geçiş Modeli

Bridges (1988) geçiş sürecini "içerisinde harekete geçmenin yer aldığı başlangıçlar ve bitişler" olarak tanımlamaktadır. Ona göre geçiş süreci bitiş, tarafsız bölge ve başlangıç olmak üzere üç aşamaya ayrılmaktadır. Bitiş (ending) aşaması kişinin sahip olduğu rolleri, rutinleri, ilişkileri ve varsayımları geride bıraktığı; nötr durum (the neutral zone) aşaması yeni hayatın başlamadığı ancak eskinin de geri kaldığı süreci; yeni başlangıç (the new beginning) aşaması ise bitişin ve tarafsızlığın tamamen sonlandığı ve yeni hayatın başladığı süreci ifade etmektedir (Bridges, 2004). Bu aşamalar ile birlikte Bridges (2004) her geçişin bir son ile başladığını ve yeni bir başlangıç ile bittiğini savunmaktadır.

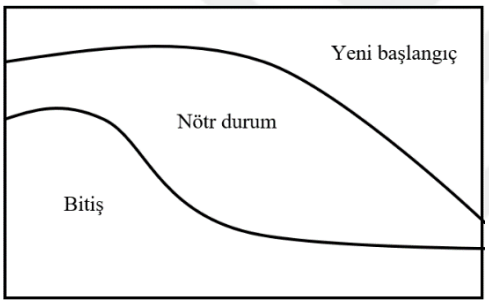

Şekil 1. Bridges'in geçiş modeli

Şekil 1'de de görüldüğü üzere bu modelde her üç aşamanın da net sınırlarının bulunmadığı Bridges (2004) tarafından özellikle vurgulanmaktadır. Aşağıda verilen şekilden de anlaşılacağı üzere geçişin üç aşaması sıralı aşamalardan ziyade kıvrımlı ve birbiriyle temas halinde olan aşamalardan oluşmaktadır. Yani modele göre her bir aşama birbiriyle iç içe geçmiş vaziyettedir ve geçiş aşamasındaki bir kişi aynı anda birden fazla aşamada bulunabilir.

Frederick Hudson'ın Yenilenme Döngüsü Modeli

Bu model, geçişi normal ve kişinin yaşamındaki kaçınılmaz bir gerçek olarak tanımlamaktadır. Modele göre geçiş, kişinin benlik ve dünya algısını değiştiren, varsayımlarında ve davranışlarında değişiklikler gerektiren yeniden anlamlandırma sürecidir (Hudson, 1991).

Modele göre bir "döngü" olarak tasvir edilen geçiş süreci dört aşamaya ayrılmaktadır. Bu döngünün her bir aşaması geçiş sürecinin tamamlanabilmesi için kendi içerisinde özel beceriler ve sorumluluklar barındırmaktadır. İlk aşama olan *devam etme* (go for it) aşaması kişinin yaşamındaki amacına ulaştığını düşündüğü ve hedef yönelimli olduğu bir süreci kapsamaktadır. Bu aşamada kişi yaşamındaki sorumlulukları tamamladığını düşündüğü için aynı zamanda "kahraman ben (the heroic self)" tanımlamasını da içermektedir. Bu aşamanın devamında gelen *sıkıntılar* (the doldrums) aşaması ise kişinin yaşamında uzun süreli bir düşüş hissinin ortaya çıktığı zaman dilimini ifade etmektedir. Modele göre bu aşamada kişi kendisini iyi hissedebilmesi ve ileriye dönük bir plan çizebilmesi için bu aşamadan kurtulma stratejisi belirlemeye başlar. Bu sıkıntılı sürecinin devamında ise kişinin kendisiyle hesaplaştığı, iç dünyasına yöneldiği ve iyileşmek için kendisine zaman tanıdığı bir aşama gelmektedir. Bu aşama *kozalanma* (cocooning) aşaması olarak tanımlanmaktadır. Bir mola olarak görülebilen bu aşama aynı zamanda yeni başlangıçların ilk aşamasıdır. Döngünün son aşaması olan *hazırlanma* (getting ready) aşaması ise geçiş sürecindeki kişinin tekrardan ilk aşamaya ve ilk aşamadaki iyi oluşuna dönebilmesi için kişiyi hazırlar. Bu aşamada kişi karşısına çıkan alternatifleri denemekte, risk almakta ve keşfetmektedir.

Bloch ve Richmond'ın Modeli

Bloch ve Richmond'a (1998) göre değişim ve geçiş, kişinin yaşamının birçok noktasında karşılaşabileceği bir süreçtir. Bu modele göre bu süreci kolaylaştırabilecek faktörler arasında kişinin varsayımları, umudu, kendine olan güveni ve içsel kaynakları yer almaktadır. Onlara

göre değişim ve geçiş sürecinde olan kişi kendisine ait bazı parçaları geride bırakırken bazı parçaları ise gelecek yaşamı için saklı tutmaktadır. Bu değişim süreci sonrasında ise kişilerin psikolojik, fiziksel ve zihinsel iyi oluşlarının değişimden etkilendiği vurgulanmaktadır.

Kaos Teorisi

Bussolari ve Goodell (2009) tarafından geçiş modeline uyarlanan Kaos Teorisi, geçiş sürecindeki kişinin göz ardı ettiği ve olumsuz olarak adlandırdığı tüm duyguların normalleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu geçiş modeli deneyimlenen duygusal sıkıntıların değişim için olumlu birer işaret olarak görüldüğünü, değişimin büyüme için gerekli olduğunu ve değişime uyum sağlamanın mümkün olduğunu desteklemektedir.

Wendlandt ve Rochlen'in Okuldan İşe Geçiş Modeli

Okuldan iş hayatına geçiş sürecinin kavramsallaştırıldığı Wendlandt ve Rochlen'in (2008) modeline göre bu geçiş süreci üç aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar bekleme, uyum ve elde etme şeklindedir. Bekleme aşaması öğrencilerin iş hayatına girmeden önceki dönemini ifade etmektedir. Bu aşamada mezunlar, çevrelerinde olan olası fırsatları değerlendirirler ve çalışabilecekleri işler hakkında çeşitli beklentiye sahip olmaya başlarlar. Bu aşamada aynı zamanda sahip olunan bazı roller ve rutinler geride bırakılmaya başlanır. İkinci aşama olan uyum aşaması, öğrencilerin bir işe girmesiyle başlamaktadır. Yeni bir iş ortamına giren genç o ortama alışmaya ve üretken olmaya başlar. Bu aşamada özellikle üniversite ve iş ortamı arasındaki kültür farklılığı gün yüzüne çıkar. Son aşama olan elde etme aşamasında ise genç, artık iş ortamına alışmaya başlamıştır. Zamanla bu ortamda yeni beceriler edinmeye başlamakta, çalıştığı ortama olan aidiyeti ve memnuniyeti artmaya başlamaktadır.

Üniversiteden Mezun Olma Süreci

Lisans derecesinin sonlarına doğru yaklaşıldığı dönem özellikle yurt dışı alanyazınında "son sınıf deneyimi (the senior year experience)" ve "son sınıf geçiş deneyimi (the senior year transition experience)" olarak nitelendirilmekte ve öğrencilerin üniversiteden ayrılmaya yaklaşmaları anlamına gelmektedir (Gardner & Van der Veer, 1998). Bu genel tanımın yanısıra üniversite son sınıf, lisans derecesinin ötesinde bir geleceğe bakabilmek ve öğrenim görülen programa yönelik istikrarlı şekilde ilerleyebilmek için bir fırsat olarak da değerlendirilmektedir (Hunter vd., 2012).

Mezun olacak olan son sınıf öğrencileri, üniversiteden ayrılma sürecini gerçek dünyadaki yaşamın başlangıcı olarak deneyimlemektedir (McCoy, 2003). Hunter vd. (2012) tarafından da birçok öğrenci için üniversite son sınıfın, "gerçek bir insan" olmadan önce hayatın tadını çıkarmak için son şans olarak görülen son yılı ifade ettiği vurgulanmaktadır. Bu tanımın içerisinde yer alan gerçek bir insan kavramı, artık her gün işe gidecek ve akademik takvime göre hareket etmeyecek olan kişiyi ifade etmektedir. Özetle, son sınıf öğrencileri mezun olduktan sonra daha farklı bir düzene geçiş yapmakta ve üniversite dönemindeki deneyimlerinden daha ayrı bir deneyim ile karşılaşmaktadır.

Shea'ya (1999) göre üniversite son sınıf öğrencileri belirlemiş oldukları mesleki, kişisel ve akademik hedeflerinde çeşitli kaygılarla karşılaşmaktadır. Bu gruptaki öğrenciler iş bulmak veya kendi işlerini kurmak gibi mesleki hedefler; lisansüstü eğitime devam etmek gibi akademik hedefler ve ekonomik olarak güçlenmek veya ailesini desteklemek gibi kişisel hedefler belirlemektedir. Ona göre hedefler ne olursa olsun öğrenciler bir geçişle karşı karşıya kalmakta ve belirtilen bu hedeflere ilişkin kaygı yaşamaya başlamaktadırlar. Bu geçiş sürecinin yaratmış olduğu belirsizlik ve kaygının çoğu öğrencide var oluyor oluşu McCoy (2003) tarafından da desteklenmektedir. Ona göre öğrencilerin kişisel özellikleri, akademik başarıları, bölümleri ve gelecek hedefleri arasındaki farklılıklara rağmen çoğu son sınıf öğrencisi geçiş sürecinden dolayı belirsizlik ve kaygı yaşamaktadır.

Lane (2013) ise üniversiteden ayrılmanın öğrenciler için önemli bir gelişimsel zorluğu temsil ettiğini düşünmektedir. Aynı zamanda bu sürecin çoğunlukla zor bir geçiş dönemiyle sonuçlandığını vurgulamaktadır. Benzer şekilde Polach (2004) ve Yazedjian vd. (2010) tarafından da mezuniyet sonrası yaşama geçiş sürecinin stresli bir süreç olduğuna değinilmektedir. Bu sürecin içerisinde zorluk barındırması araştırmacılar tarafından birçok faktör ile ilişkilendirilmektedir. Bu faktörlerden en belirgin olanı Gardner ve Van der Veer'e (1999) göre bu sürecin bilinmezliklerle ve çelişkilerle dolu olmasıdır. McCoy (2003) bu çelişkinin altında yatan sebebin öğrencinin bir yandan mevcut durumun rahatlığını yaşıyor olması bir yandan da ilerde neler olacağını bilmemesi olduğunu vurgularken Arnett (2004) öğrencilerin arayışlarının onları nereye götüreceği konusunda fikir sahibi olmamalarını sebep olarak göstermektedir. Hunter vd. (2012) göre ise bu sürecin tedirginlik yaratan boyutu yeni düzene geçiş yapmakta saklıdır. Çünkü onlara göre öğrenciler mezuniyet ile birlikte daha bağımsız olacakları yeni bir evreye geçiş yapmakta, arkadaşlarını, bildikleri konforlu alanı ve rutinlerini geride bırakmakta ve ekonomik olarak baskı hissetmeye başlamaktadırlar.

Aktarılan açıklamalardan da yola çıkarak son sınıf öğrencilerinin bilinmezliğin getirdiği bir kaygı, çeşitli sorumluluklar ve rutin değişikliği ile karşı karşıya kaldığını ve bu faktörlerin de süreci zorlaştırdığını söylemek mümkündür.

Yapılan araştırmalar üniversite öğrencilerinin mezuniyet aşamasına yaklaştıkça sorumluluklarının, geleceğe yönelik kaygılarının ve iş bulma kaygılarının artmaya başladığını vurgulamaktadır (Özgül, 2023; Wood, 2004). Özellikle iş bulma kaygısının son sınıf öğrencilerinde görülen baskın bir kaygı olduğuna değinmek mümkündür. Dursun ve Aytaç (2009) öğrencilerin iş ortamı ile ilgili deneyimlerinin olmamasının ve işe ilişkin algılarının kaygı yaratan faktörler arasında olduğunu vurgulamaktadır. Çakmak ve Hevedanlı'nın (2004) üniversiteden mezun olma dönemini "iş hayatının ya da işsizlik hayatının başlangıcı" olarak değerlendirmesi de bu süreçteki iş bulma faktörünün önemini ortaya koymaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), İstatistiklerle Gençlik 2023 raporunda Türkiye nüfusunun %15,1'ini genç nüfusun oluşturduğunu, bu oranın Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin genç nüfus oranından daha yüksek olduğunu ve 20-24 yaş grubu arasında yer alan nüfusun toplam genç nüfusun %50,3'ünü oluşturduğunu aktarmaktadır. Aynı raporda yer alan gençlerdeki işsizlik oranına bakıldığında ise 2022 yılında gençlerde işsizlik oranı %19,4 iken 2023 yılında %17,4 olduğu görülmektedir. Bu verilerden yola çıkarak genç nüfusun toplam nüfusun önemli bir kısmını oluşturduğu ve bu kısımdaki işsizlik oranının azımsanamayacak kadar yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Genç nüfusun işsizlik oranının yüksek olması ise gençlerde umutsuzluk ve kaygı yaratarak ruhsal yönden yıpranmalarına sebebiyet vermektedir. Çünkü üniversitedeki öğrenciler henüz eğitimlerini dahi tamamlayamadan iş bulup bulamayacaklarına veya ne iş yapacaklarına ilişkin kaygı yaşamaya başlamaktadırlar (Dursun & Aytaç, 2009). Benzer şekilde Kutlu, Çetinbakış ve Kutlu'ya (2019) göre de üniversitelerden mezun sayısının artmasına rağmen iş olanaklarının eş zamanlı olarak artmıyor oluşu son sınıf öğrencilerinin kaygı ve depresyon gibi psikolojik sıkıntılar ile karşılaşmasına sebebiyet vermektedir.

Üniversite ortamından ayrılmaya hazırlanmanın psikolojik etkileri göz önüne alındığında, üniversite yaşamının hemen ardından gelen dönemin de genellikle psikolojik zorluklar sunması şaşırtıcı değildir (Lane, 2015). Üniversite ortamından ayrıldıktan sonra öğrenciler aniden hayatın ne kadar farklı olduğunu fark etmeye başlamaktadırlar. Çünkü öğrenciler, artık aynı yaşta ve benzer hedefler peşinde koşan yüzlerce insanla çevrili değillerdir (Shea, 1999). Her iki açıklamadan da yola çıkarak üniversiteden mezun olma süreci kadar mezun olduktan sonra başlayan sürecin de öğrencileri zorlayıcı bir tarafı olduğu anlaşılabilmektedir.

Gardner ve Van der Veer (1998) üniversite son sınıf öğrencilerini bulunduğu yerden ayrılamamaları ve diğerlerinin ne dediklerini dinlemek zorunda kalmalarından ötürü birer "esir izleyici"ye benzetmektedir. Onlara göre son sınıf öğrencileri üniversite yaşamı içerisinde gerek maddi gerek manevi birçok yatırım yapmaktadırlar. Her ne kadar çeşitli zorluklar yaşıyor olsalar da son sınıf öğrencileri önemli ve gelecek üzerinde tesiri olan bir

grup olarak görülmektedir. Bu da mevcut çalışma aracılığıyla da incelenen bu grubun önemini ortaya koymaktadır.

Graham ve McKenzie (1995) üniversiteden mezun olma sürecinin her öğrencide büyük değişiklikler yarattığına ve bazıları için geçiş sürecinin oldukça zorlayıcı olabileceğine değinmektedir. Bu zorlayıcı süreç ele alınırken Alvin Toffler'ın "gelecek şoku (future shock)" kavramından yararlanılmaktadır. Gelecek şoku, Toffler (1970) tarafından bireylerin çok kısa bir süre içerisinde çok fazla değişime maruz kalarak yaşadığı sarsıcı stres olarak tanımlanmaktadır. Bu stres dolu sürecin yeterince anlaşılabilmesi için ise Graham ve McKenzie (1995) tarafından aşağıdaki dört ana maddenin dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır:

Kültür değişimi/şoku: Geçiş aşamasında en belirgin şekilde ortaya çıkan değişikliğin kültürde ve ortamda meydana geldiği vurgulanır. Öğrencinin yapacağı işin neye benzeyeceği hakkında belirsizlikler yaşamasının ve yeni bir ortama giriş yapacağının farkında olmasının kaygılı bir sürece sebebiyet verdiği belirtilir. Sosyal çevrede, akademik ve kariyer gelişiminde, romantik ilişkilerinde ve içsel yaşantısında yaşanan değişimler bu kültür değişimine/şokuna örnektir.

*Üniversitenin öğrenciyi iş dünyasına nasıl hazırladığı***:** Bu maddede üniversitedeki çalışma ve öğrenme yöntemlerinin uygunluğu ve bilgi ve becerilerin işverenin ihtiyaçlarıyla örtüşmesi olmak üzere iki noktaya değinilmektedir. Graham ve McKenzie'ye (1995) göre üniversitede öğrencinin hem çalışma hem de öğrenme yöntemi iş hayatına kıyasla oldukça farklıdır. Örneğin üniversitedeyken öğrenciler kendi akranlarıyla çalışırken iş hayatında farklı yaş ve düzeyden olmak üzere birçok farklı kişiyle bir arada olmaktadır ve sorumlu oldukları kişiler artık akranları değil kendi işverenleridir.

Üniversitelerin öğrencileri iş dünyasına yeterli düzeyde hazırlayıp hazırlamadığına ilişkin yürütülen nitel çalışmalar ortaya farklı sonuçlar koymaktadır. Örneğin Sleap ve Reed'in (2006) üniversite mezunları üzerinde yürütmüş olduğu çalışmada mezunlar üniversite

deneyimlerinin birçok iş becerisinin geliştirilmesine yardımcı olduğunu düşündüklerini ortaya koymuştur. Bu sonucun aksine öğrencilerin kendilerinden beklenen niteliklere sahip olmadan mezun olduklarını vurgulayan çalışmalar da mevcuttur (Atkins, 1999; Evers & Rush, 1996; Harvey, Geall & Moon, 1997; Holton, 1995; Wendlandt & Rochlen, 2008).

Öğrencinin ve işverenin beklentileri: Hem geçiş aşamasında hem de çalışma hayatına başlandığında öğrencinin ve işverenin beklentilerinin farklılaştığı bilinmektedir. Bu beklentilerin gerçekçi ve ulaşılabilir olması önem taşımaktadır.

Bağlılık ve memnuniyet seviyesi: Graham ve McKenzie (1995) geçiş sürecindeki öğrencilerin bağlılık ve memnuniyet seviyelerini ele alırken Kelley ve Conner'ın (1979) değişimi dört aşama olarak ele aldığı döngüden yararlanmıştır ("Emotional Cycle of Change"). Şekil 2'de de gösterilen döngünün aşamaları şu şekildedir:

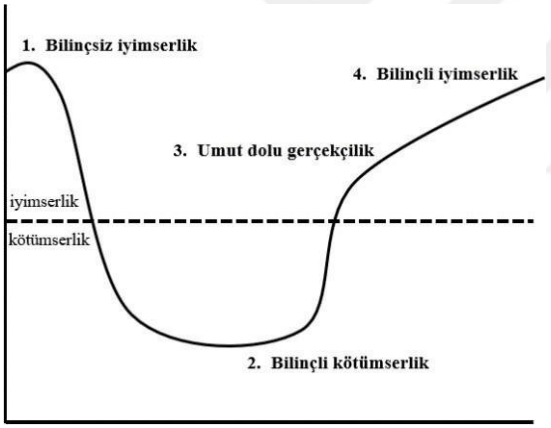

Şekil 2. Kelley ve Conner'ın değişimi ele aldığı model

Bilinçsiz iyimserlik (uninformed optimism): Kelley ve Conner (1979) tarafından "balayı aşaması" olarak da adlandırılan bu aşamada değişim için gerekli olan enerji ve motivasyon oldukça yüksektir. Öğrenciler gelecekleri için oldukça heyecanlıdırlar, iş hayatına atılacakları için mutludurlar ve hayatlarının yeni evresini iple çekmektedirler.

Bilinçli kötümserlik (informed pessimism): Bu aşama problemlerin henüz açığa çıkmadığı ancak değişime karşı direncin yavaş yavaş başladığı aşamadır. Öğrenciler iş hayatında veya geçiş sürecinde yanlış giden bazı şeylerin olduğunu fark etmeye başlarlar.

Umut dolu gerçekçilik (hopeful realism): Bu aşama bazı engellere rağmen değişim için gösterilen çabaların işe yarayacağının görülmesiyle başlar. Öğrenci iş hayatının ve düzenin nasıl ilerlediğini daha iyi anlar ve yeni ortamını oluşturmaya başlar.

Bilinçli iyimserlik (informed optimism): Değişim için çabanın daha çok artmaya başladığı bu aşamada öğrenciler karşılarına çıkan fırsatların olumluya ve kendi yararlarına olduğunu anlarlar.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Yaşadıkları Problemler

Üniversiteden mezun olma sürecine yaklaşan son sınıf öğrencilerinin birçok duyguyu yaşıyor olduğu ilgili çalışmalar aracılığıyla desteklenmektedir. Bu çalışmalarda her ne kadar yaşanılan süreç farklı zeminlere oturtulsa da temelde öğrencilerin yaşadığı problemlerin ortaklık gösterdiği gözlemlenmektedir. Üniversite son sınıf öğrencilerinin süreç içerisinde karşılaştıkları problemler aktarılırken araştırmacıların görüşleri ve ilgili çalışmalar aracılığıyla konunun daha sistematik şekilde ele alınabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda aşağıda Chickering ve Schlossberg (1998) tarafından üç ana grup altında toplanmış problemlere ve bu problemlere ilişkin farklı araştırmacıların görüşlerine yer verilmiştir.

İş Ortamı ile İlişkili Bağlantılar Kurabilmek

Öğrencilerin bildikleri güvenli bir alan olan üniversite yaşamından bilmedikleri bir alan olan iş hayatı arasında bir denge kurmaya ilişkin çabaları Chickering ve Schlossberg (1998) tarafından bu grup altında toplanmaktadır. Onlara göre iş arama süreci öğrencinin iş dünyası ile bağlantı kurması veya iş dünyası ile olan ilişkisini değiştirmesidir. Bu süreçte karşılaşılabilecek problemler için önerilen strateji ise öğrencinin kendisine uygun olan hedefi bulabilmesi için kendisine zaman tanıyabilmesidir.

Bu grup içerisinde Chickering ve Schlossberg'in (1998) değindiği bir diğer nokta öğrencilerin farklı bir düzen ile karşı karşıya kalıyor olduğudur. Üniversite ve iş ortamının birbirinden farklı oluyor oluşu bu değişen düzeni ifade etmektedir. Onlara göre birçok öğrenci daha düzenli bir ortamdan bilmedikleri, kendilerine karışık gelen ve herhangi bir rehberin olmadığı bir ortama geçiş yapmaktadır. Bu durum yürütmüş oldukları çalışmadaki öğrencilerin "Üniversitemi, ortamımı ve bana destek verenleri geride bırakacağım için üzülüyorum." şeklindeki ifadelerinden de anlaşılabilmektedir.

Holton (1998) bu değişen düzeni açıklarken öğrencilere iş hayatının nasıl bir yer olduğu hakkında bilgi verilmesinin önemini vurgulamaktadır. Yeteri düzeyde bilgi sahibi olamayan gencin, iş hayatını üniversite hayatına benzeteceğinden bunun da işverenler ve çalışma arkadaşları tarafından öğrencinin toy ve çaylak olarak görülmesine sebebiyet vereceğinden bahsetmektedir. Buradan hareketle mezuniyet sürecine yaklaşan öğrencinin iş hayatı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmasının gerekli olduğu söylenilebilir. Bu noktada ise araştırmacılara göre üniversitelerin rolü ortaya çıkmaktadır. Ancak üniversitelerin öğrencileri iş hayatına yeteri düzeyde hazırlayamadığı ve öğrencilerin bazı becerilerde eksiklik yaşadığı da bilinmektedir (Chickering & Schlossberg, 1998; Shea, 1999).

Yeni Roller Belirleyebilmek

Bu grup içerisinde toplanılan problemlerin özellikle öğrenci ve diğerleri arasında kurulan ilişkilerden kaynaklı olabileceği vurgulanmaktadır. Öğrencilerin özerklik kazanarak ailelerinden ayrılmaları, mesleki açıdan adımlar atmaya başlamaları ve kalıcı ilişkiler geliştirmeye başlamaları onların yeni roller edinebilmesine yardımcı olmaktadır.

Chickering ve Schlossberg (1998) bu grup içerisindeki problemleri aktarırken özerklik kavramının altını çizmektedir. Ona göre bu dönem içerisindeki öğrenciler, özerklik ve özerkliğin getirdiği sorumluluklar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu duruma öğrencinin aileden ayrılması ve ekonomik olarak bağımsız olmaya başlaması örnek olarak

gösterilmektedir. Bu bağımsız kararlar ile birlikte öğrencilerin yeni roller belirlemeye başlaması ise kaçınılmazdır.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşadıkları problemleri rol kavramı içerisinde değerlendiren bir başka araştırmacı Lane (2013) ise rol karmaşası kavramına değinmekte ve öğrencilerin mezuniyet aşamasında kaygı yaşamalarını rol karmaşasına bağlamaktadır. Öğrencilerin kendilerini yetişkin rollerine dair hazır hissetmemelerinin ve mezun oluncaya kadar bu rolleri kararlaştırması yönünde toplumsal baskı hissetmelerinin kaygıya sebebiyet verdiği ifade etmektedir. Yazedjian vd. (2010) ise öğrencilerin kariyer planı oluşturma ve ekonomik özgürlüklerini elde etmeye ilişkin bir baskı hissettiklerini vurgulamaktadır.

Yaşam Boyu Bakış Açısı Geliştirebilmek

Chickering ve Schlossberg'e (1998) göre mezun olma sürecinde veya kariyer aşamasında elde edilen başarılar kişinin öğrenmeye ve kendisini geliştirmeye devam etmesiyle doğru orantılıdır. Eğer kişi bu zorlu süreçlerin üstesinden gelir ve pozitif/negatif olarak değerlendirdiği deneyimlerinden dersler çıkarmaya devam ederse gelişimini de sürdürmüş olur. Çünkü onlara göre öğrenme, gelişim ve yaşanılan zorluklar sadece üniversiteden mezun olma ile sınırlı değildir. Bu bağlamda öğrencilerin bu süreci içinden çıkılmaz olarak görmesinin çeşitli problemler yaratabileceğini söylemek mümkündür.

Chickering ve Schlossberg'in (1998) sınıflandırdığı bu grubun, mezuniyet sonrasındaki yaşama daha kapsamlı bir perspektiften bakılmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Çünkü araştırmacılar bu grupta öğrencilerin becerilerinin, ilgilerinin ve kişilik özelliklerinin önemine değinmektedir. Burada öğrencilerden toplanan ifadeler aracılığıyla öğrencilerin farkındalık düzeylerinin, zaman yönetimlerinin, değişimden korkmamalarının, baş etme stratejilerini kullanmalarının ve planlar geliştirmenin süreci kolaylaştıran faktörler arasında olduğundan bahsedilmektedir. Tüm bu faktörlerin ilgili alanyazından da yola çıkarak birer psikolojik kaynak olarak adlandırılabileceğine değinilebilir. Psikolojik kaynakların

üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşamış olduğu kaygıların anlaşılmasına ışık tuttuğu (Yang & Gysbers, 2007) göz önüne alındığında bu tür kaynakların neler olabileceğinin araştırmalar tarafından belirlenmesinin de önemli olabileceği düşünülmektedir.

İlgili alanyazında üniversite son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrasındaki yaşamlarına ilişkin deneyimleri aracılığıyla problemlerinin araştırıldığı fenomenolojik çalışmaların varlığından da bahsetmek mümkündür. Araştırmalar incelendiğinde öğrencilerin mezuniyet sonrasında karşılaştıkları problemler çoğunlukla kariyer ve iş bağlamında incelenmiş olup birkaç tema etrafında değerlendirilmiştir. Bu temalar (a) üniversite ve iş ortamı arasındaki kültür farklılığı, (b) işverenin talep ettiği deneyimin ve becerinin öğrenci tarafından karşılanamaması ve (c) iş hayatına ilişkin gerçekçi olmayan beklentiler şeklindedir (Gardner & Lambert, 1993; Graham & McKenzie, 1995; Perrone & Vickers, 200). Bu temalardan kültür farklılığı teması öğrencilerin daha önce karşılaşmadıkları bir ortamı, üniversite ortamı ve iş ortamı arasındaki farklılığı ve kurum kültürünün doğasını ifade etmektedir (Graham & McKenzie, 1995; Holton, 1998; Maistre & Pare, 2014). Bu kültür farklılığının öğrencilerin geçiş deneyimini önemli ölçüde etkilediği (Graham & McKenzie, 1995) bilindiğine göre son sınıf öğrencilerinin bu tema kapsamında sık sık problemler yaşadığına değinmek de mümkündür.

İşverenin talep ettiği deneyimin ve becerinin öğrenci tarafından karşılanmaması teması incelendiğinde ise öğrencilerin kendilerini ne ölçüde geliştirebildikleri sorusu ortaya çıkmaktadır. Gardner ve Van der Veer'e (1998) göre üniversite son sınıftaki öğrenciler mezun olacakları bölüme ilişkin gerekli eğitimleri almaya, mezuniyet sonrasındaki olanaklar için çeşitli başvurular yapmaya ve kendilerini bilinmeyen bir geleceğe hazırlamaya başlamaktadır. Bu hazırlık sürecinde ise öğrenciler yoğun bir kaygı ve bilinmezlikle karşılaşmaktadır. Wood (2004) öğrencilerin karşılaştığı bu zorlayıcı durumu iş dünyasının yeni mezun olacak olan öğrenciye yönelik taleplerinden kaynaklandığını vurgulayarak bu temada yer alan problemi açmaktadır. Ona göre geçiş aşamasında olan öğrenciler yeni ekonomiyle, rekabetçi iş ortamıyla, talepkâr içgücü piyasasıyla, çeşitlilik gösteren nüfusla

ve sürekli değişen teknolojiyle karşı karşıya gelmektedir. Bu durumda da öğrencilerin var olan beklentiyi karşılaması zorlaşmaktadır. Wood (2004) bu temada yer alan problemin sebebinin yanında çözüm önerileri de sunmaktadır. Ona göre öğrencinin bu süreçle etkin bir şekilde baş edilebilmesi için şu sorulara yanıt vermesi gerekmektedir: (1) "Ben kimim?", (2) "Nereden başlamalıyım?", (3) "En iyi şekilde nasıl özgeçmiş yazarım?", (4) "İş görüşmelerine/mülakatlara hazır mıyım?", (5) "Bu işin bana uygun olduğundan nasıl emin olabilirim?".

Bu tema aracılığıyla üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşamış olduğu problemlerden bir diğerinin deneyim eksikliği olduğu anlaşılmaktadır. Graham ve McKenzie'ye (1995) göre öğrencilerin çok az deneyime sahip olmaları mezun olma sürecini zorlaştırmaktadır. Bu yorum, ilgili çalışmalar aracılığıyla da desteklenmektedir. Örneğin Dost ve Bilgin (2020) tarafından yürütülen çalışmada öğrencilerin mezun olmadan önce yaptıkları stajların mesleki bilgi ve becerilerini arttırdığı, mezuniyet sonrası yaşama ilişkin korkularını azalttığı ve staj sayesinde eksik kalan yönlerinin tamamlanmasına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak iş hayatına ilişkin gerçekçi olmayan beklentiler temasının hem üniversite ve iş hayatı arasındaki kültür farklılığından hem de öğrencilerin esnek bir bakış açısı sergileyememelerinden kaynaklandığı söylenilebilir. Holton'a (1998) göre okulda edinilen bilgi mezunların başarısı için kritik bir öneme sahip olsa da üniversitede başarılı olma süreci ile iş hayatında başarılı olma süreci birbirinden oldukça farklıdır. Aynı zamanda öğrencilerin üniversite sürecinde başarılı olmak için geliştirdiği birçok başarı, iş hayatında başarılı olmak için ihtiyaç duyacakları becerilerden de farklıdır. Ona göre bu durum bu temayla da paralel olarak üniversite ve iş ortamı arasındaki kültür farklılığından kaynaklanmaktadır. Bu farklılığa rağmen öğrencilerin üniversite ortamındaki beklentilere sahip olmaya devam ettmesi mezunların iş hayatında hayal kırıklığı yaşamasına sebebiyet vermektedir.

Kariyer ve iş bağlamında üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşamış olduğu problemleri değerlendiren çalışmaların yanı sıra psikolojik, sosyal ve duygusal gelişim perspektifinden

mezun olma sürecini inceleyen nitel çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Perry'nin (2012) yürütmüş olduğu çalışma bu açıdan dikkat çekmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin mezun olmaya ilişkin deneyimleri *(a) değişen kimlikler, (b) arayışlar, (c) karşılanmayan beklentiler ve (d) kaynaklar* olmak üzere dört tema altında şekillendirilmiştir.

Bu temalardan değişen kimlikler teması kişinin kişisel, ilişkisel ve sosyal kimliklerinde mezuniyet süreciyle birlikte gelişen değişimleri ifade etmektedir. Mezun olmaya yaklaşan öğrencilerin rahat ve güvenli bir alandan ayrılıp yeni bir düzene geçiş yapıyor olması onların özel yaşantılarını, ilişkilerini ve toplumun onları nasıl değerlendirdiğine yönelik bakış açılarını değiştirdiğine değinilmektedir. Bu çalışmada ortaya çıkan sonuca paralel olarak Overton-Healy (2010) de üniversite son sınıf öğrencilerinin kimlik ve benlik kavramlarında meydana gelen değişikliklerle karşı karşıya kaldığını aktarmaktadır. Ona göre "lisans mezunu olan kişi" etiketinden "eğitimli ve üniversite mezunu olan kişi" etiketine geçiş yapılmaktadır ve bu geçiş kişinin kendisine karşı ve diğerlerine karşı bir beklenti yaratmaktadır.

Değişen kimlikler temasına ilişkin Perry'nin (2012) yürütmüş olduğu çalışma aracılığıyla son sınıf öğrencilerinin aktarmış olduğu bir diğer nokta "arada kalmışlık"tır. Bu arada kalmışlık öğrencilerin sahip olduğu kimlikler arasında "arada" hissettiklerini ve bu durumun doğurduğu çatışmaları ifade etmektedir. Öğrencilerin hem bir işte çalışacak olmalarının getirdiği ekonomik özgürlüğü yaşarken hem de yetişkin olmanın getirdiği artan sorumlulukları düşünmesi veya mesleğinde başarılı olma arzusu içindeyken bir genç gibi kaygısız olma ve eğlenme arzusunu barındırması şeklindeki deneyimleri bu arada kalmışlığa ve çelişkiye örnek olarak gösterilmektedir.

Perry'nin (2012) araştırmasında yer alan bir diğer tema olan arayışlar temasında ise belirsizlik kavramı dikkat çekmektedir. Bu belirsizliğin içerisinde öğrencilerin süreç boyunca neyi nasıl yapacağını bilemiyor oluşu yer almaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları bu belirsizliklerin ilişki, kariyer, akademik, gelecek ve özel hayat gibi boyutlarda olabileceği

de vurgulanmaktadır. Hem öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar aracılığıyla bir tema olarak üzerinde durulması hem de mezun olma sürecinin doğası gereği bilinmezliklerle dolu olması göz önüne alındığında belirsizlik kavramına ayrı bir parantez açmanın sürece hakim olabilmek adına önemli olacağı düşünülmektedir.

Yeterli bilgi/ipucu olmaması nedeniyle bireyin karmaşa yaşaması (Budner, 1962) anlamına gelen belirsizlik, üniversiteden mezun olma sürecin en dikkat çekici kavramlarından biri olarak görülmektedir. Araştırmacılar, mezun olma sürecinin neden bilinmezliklerle dolu olduğu sorusuna yanıt ararken farklı noktalar üzerinden bu kavramı ele almışlardır. Örneğin Wood (2004) üniversite son sınıf öğrencilerinin belirsizlik yaşamalarının temel sebebi olarak öğrencilerin okul hayatından iş hayatına geçmede kendilerini hazır hissetmemelerini göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında Wood'un yorumu kariyer bağlamında ele alınan belirsizlik kavramına işaret etmektedir. Bir diğer açıklama olan Weiss, Freund ve Wiese (2012) tarafından yapılan açıklamada ise deneyime açıklık kavramı dikkat çekmektedir. Onlara göre zorlayıcı bir geçiş sürecinden geçen ve deneyime açık olan kişiler ortaya çıkabilecek yeni olasılıklara odaklanarak bu sürece iyimserlikle ve merakla yaklaşabilmektedirler. Diğer taraftan deneyime açık olmayan kişiler ise belirsizlik karşısında kendilerini tehdit altında hissetmekte ve bu süreçten kaçmaya çalışmaktadırlar. Son olarak Graham ve McKenzie (1995) ise son sınıf öğrencilerinin yaşamış oldukları belirsizliği "aşina olunan güvenli alanın kaldırılması" ifadesiyle özetlemektedir. Onlara göre öğrencinin yaşamış olduğu birçok karmaşa ve cevap veremediği birçok soru vardır. Bu sorular "Yeterince iyi miyim?", "Kendim için doğru kararı verebildim mi?", "Ne yapmam gerekiyor?", "Diplomam yeterli olacak mı?", "Nerede yaşayacağım?" şeklinde olabilir. Tüm bu soruların tek başına küçük bir parçayı oluşturabileceği ancak birleştiğinde kişide belirsizlik ve güvensizlik yarattığı vurgulanmaktadır.

Araştırma içerisinde yer alan ve dördüncü tema olan karşılanmayan beklentiler temasında mezun olacak olan öğrencilerin kişisel hedeflerine yönelik oluşturduğu beklentiler yer almaktadır. Bu boyutuyla önceki sayfalarda yer alan "iş hayatına ilişkin gerçekçi olmayan

beklentiler" teması ile ayrışmaktadır. Çünkü Perry'nin (2012) araştırmasında yer alan beklenti kavramı sadece kariyer ve iş bağlamından değil daha kapsamlı bir perspektiften ele alınmaktadır. Bahsi geçen çalışmada üniversite son sınıf öğrencilerinin (a) başarıya ilişkin beklentilerinde, (b) işe ilişkin beklentilerinde, (c) kendi hedeflerine ilişkin beklentilerinde, (d) başkalarının öğrenci için beklentilerinde, (e) başkalarına kıyasla öğrencinin kendisine yönelik beklentilerinde ve (f) ekonomik koşullara ilişkin beklentilerinde çeşitli problemlerle karşılaştığına değinilmektedir.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin beklenti kavramı üzerinde yaşamış olduğu sorunlar yukarıda verilen alt boyutlar bağlamında değerlendirildiğinde öğrencilerin hem kendilerine hem de çevrenin öğrenciye yönelik belirli bir beklentisinin olduğu anlaşılmaktadır. Gardner ve Van der Veer'e (1998) ve Wood'a (2004) göre üniversite son sınıfta bulunan öğrenciler üniversite yaşamları süresince zaman, enerji ve birçok kaynak tükettikleri için hem kendilerinin hem de çevresinin beklentileri yüksektir. Özellikle yüksek bir dereceyle mezun olma, mezuniyet sonrası tatmin edici bir işte çalışma ve mutlu bir geleceğe sahip olma bu beklentiler arasında yer almaktadır. Öğrencinin kendisine ve çevrenin öğrenciye yönelik beklentilerinin yanı sıra işverenlerin iş hayatı için gerekli olan yeterlilikleri karşılayabilmesi adına da öğrenciler üzerinde bir beklentisinin olduğunu söylemek mümkündür (Gardner & Van der Veer, 1998). Tüm bu beklentiler göz önüne alındığında üniversite son sınıf öğrencilerinin beklentilerin karşılanmamasından kaynaklı olarak bu süreç içerisinde karmaşıklık ve hayal kırıklığı yaşadığı da bilinmektedir (Perry, 2012).

Chickering ve Schlossberg (1998) çoğu üniversite son sınıf öğrencisinin beklentiler teması altında problemler yaşıyor olmasını öğrencilerin mezuniyet sonrası yaşama ilişkin gerçekçi beklentiler oluşturamamasına dayandırmaktadır. Onlara göre bu sürece ilişkin beklentilerin gerçekçi olabilmesi için hayatın istikrarlı şekilde ilerlemediğinin ve geçici bir süre de olsa düşüşlerin devam edebileceğinin unutulmaması gerekmektedir. Bu iniş ve çıkışlarla dolu sürecin kabul edilmesi güvenli üniversite ortamı ve belirsizliklerle dolu iş yaşamı arasındaki köprüyü kolaylaştıracağı vurgulanmaktadır.

Perry'nin (2012) yürütmüş olduğu araştırmada son olarak değinilen tema, kaynaklar temasıdır. Öğrencilerden alınan yanıtlar doğrultusunda bu temaya ait alt temalar destek mekanizmaları, grup paylaşımları, inanç, sağlıklı olmak/zindelik ve anı yaşamak olarak belirlenmiştir. Bu tema aracılığıyla aynı zamanda üniversite son sınıf öğrencilerinin geçiş sürecinde ihtiyaç duyduğu faktörlerin belirlenmesine de ışık tutulmuştur. Bahsedilen her bir faktörün birer psikolojik kaynak olabileceği ve bu psikolojik kaynakların da önceki bölümlerde aktarıldığı gibi süreci kolaylaştırıcı bir etkisi bulunmaktadır. Yürütmüş olduğu kapsamlı fenomenolojik çalışma aracılığıyla da Perry (2012) öğrenciler ile yapılan görüşmeler süresince her birinin geçişin zorlu tarafına değinse de hayatlarında dengeleyici rol üstlenen ve geçişlerinde destek ve umut sunan önemli kaynaklara sahip olduğunu da vurgulamaktadır.

Üniversiteden Mezun Olma Sürecini Kolaylaştırmak İçin Yapılabilecekler

Üniversite son sınıf öğrencilerinin hedefleri ne olursa olsun çoğunun bilinmezlik ve kaygı ile karşılaştığı bilindiğine göre öğrencilerin bu süreç içerisinde rahat hissedebilmesinde, ilgilerini, değerlerini ve yeteneklerini keşfedebilmesinde onlara yardımcı olmak oldukça önemlidir (Wood, 2004). Bu önem doğrultusunda bu geçiş sürecinin kolay atlatılabilmesi için neler yapılması gerektiği sorusu gündeme gelmektedir. Mezuniyet sonrasındaki hayata geçiş üzerinde çalışmalar yürüten birçok araştırmacının bu soruya ilişkin cevapları mevcuttur.

Alanyazın incelendiğinde bazı araştırmacıların neler yapılabileceğine ilişkin görüşlerini kariyer ve iş bulma bağlamında değerlendirirken bazı araştırmacıların ise bu sürece ilişkin daha kapsamlı öneriler sunduğu gözlemlenmiştir. Sunulan bu öneriler şu şekildedir:

Wendlandt ve Rochlen (2008) geçiş sürecinin etkili bir şekilde atlatılabilmesini öğrencilerin iş hayatına geçişi bağlamında ele almaktadır. Bu bağlamda dikkat edilmesi gerekenler (a) öğrencilere iş süreciyle ilgili doğru bilgi sağlamak, (b) öğrencilerin başarılı bir uyum süreci

için gerekli olan becerileri geliştirmelerini sağlamak ve (c) başarıya ulaşmak için öğrencilerin değişim süreciyle başa çıkabilmesini desteklemek şeklinde sınıflandırılmaktadır. Onlara göre bu maddeler öğrencilerin kendilerini işe geçiş aşamasında rahat hissedebilmesi için önemlidir. Çünkü hem okul ve iş hayatı arasındaki farklılıklar hem de okul hayatının öğrenciyi işe yeterli düzeyde hazırlayamaması öğrencinin kendisini hazır hissedememesine sebebiyet vermektedir.

Mezuniyet sonrası yaşama geçişi kariyer ve iş bağlamında değerlendiren bir başka araştırmacı Shea'ya (1999) göre ise bu süreci kolaylaştırabilmek için hem öğrencilerin hem üniversitelerin hem de işverenlerin sorumluluğu vardır. Özellikle üniversitelerin ilgili birimleri tarafından öğrencilere iş dünyası hakkında gerekli bilgilerin verilmesinin, öğrencileri iş hayatına hazırlayabilmenin ve motive edebilmenin geçiş sürecini kolaylaştıracağını vurgulamaktadır. İşverenlerin sorumluluğunun üniversitede eksik kalan becerilerin iş ortamında öğrenciye öğretilmesi ile; öğrencilerin sorumluluğunun ise kendisine sunulan kaynakları değerlendirerek tamamlanabileceği vurgulanmaktadır.

Shea'nın (1999) öğrencilere ait sorumluluklar kapsamında değindiği bir diğer nokta ise öğrencilerin esnek bakış açısı geliştirmesi gerekliliğidir. Ona göre finansal sorumluluklar, iş ve özel yaşam arasında denge kurma ve öğrencinin kendisini zihinsel olarak hazırlaması gibi faktörler geçiş sürecinin bir parçasıdır ve öğrencilerin farklı bakış açılar geliştiremiyor oluşu geçiş sürecini zorlaştırmaktadır. Bu yüzden de son sınıf öğrencileri geçiş sürecine dair esnek bir bakış açısı geliştirmelidir. Geçiş sürecindeki öğrencilerin farklı bakış açıları geliştirebilmesinin önemi Gardner ve Lambert (1993) tarafından da desteklenmektedir. Onlara göre de üniversiteden işe geçiş zaman ve çaba harcanmasını ve gerçekçi iş beklentilerinin belirlenmesini gerektirir. Buradaki gerçekçi iş beklentileri öğrencinin bakış açısını geliştirebilmesi ile mümkündür. Çünkü üniversite eğitimi içerisinde öğrencinin iş hayatı ile ilgili oluşturduğu beklentiler, gerçek iş hayatı ile örtüşmemektedir.

Öğrencilerin iş hayatı ile ilgili beklentilerinin gerçekçi bir zemine oturtulması öğrencilerin işe geçtiğinde hayal kırıklığı yaşamaması adına önemlidir. Holton (1998) bu problemin ortadan kaldırılması için öğrencilere iş hayatının gerekliliklerinin anlatılması gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü ona göre iş ortamının neye benzediğini bilmeyen öğrenciler iş hayatının da tıpkı üniversite ortamı gibi olduğunu düşünmektedir ve bu da öğrencilerin hazırlıksız şekilde hayata başlamasına sebebiyet vermektedir.

Üniversiteden iş ortamına geçişin kolaylaştırılabilmesi için vurgulanan bir diğer nokta ise deneyimdir. Graham ve McKenzie (1995) iş dünyası hakkında çok az pratik deneyime sahip olan yeni mezunlar için okul hayatından iş hayatına geçişin özellikle zor olabileceğini belirtmektedir. Ona göre öğrencilerin iş hayatı ile ilgili bilgi sahibi olması ve çalışacağı kuruma kendisini ait hissedebilmesi geçiş sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu noktada Graham ve McKenzie'nin (1995) sunduğu öneri ise hem öğrencilerin hem de işverenlerin okuldan işe geçişte karşılaşılabilecek potansiyel zorlukları fark etmesidir. Bu potansiyel zorlukların öğrenciler tarafından bilinmesi sürecin kolaylaşması için ilk aşama olarak değerlendirilebilir. Potansiyel zorlukların keşfedilmesiyle birlikte öğrenciler bir konfor alanını (üniversite) terk edip yeni bir konfor alanı (iş yeri) bulmaya zihinsel ve duygusal olarak kendilerini hazırlamaya başlamaktadır (Chao & Gardner, 2008; Perry, 2012).

Gardner ve Van der Veer'in (1998) son sınıf öğrencilerinin beklentilerini ve temel ihtiyaçlarını ele aldığı üç maddeye değinilmesinin bu başlığın daha iyi özetlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir: (1) Yaşanılan üniversite deneyimi üzerinde derinlemesine düşünebilmek için öğrencilere fırsat sunmak, (2) Üniversite hayatını sonlandırabilmek ve mezuniyet sonrası yaşamla bütünleşebilmek, (3) Öğrencilerin mezuniyet sonrası hayata geçişlerini bütüncül bir şekilde kolaylaştırmak ve desteklemek.

Mezuniyet sonrası yaşama geçişi sosyal ve duygusal gelişim bağlamında değerlendiren araştırmacılar ise bu sürecin öğrencide yarattığı problemlerin anlaşılmasıyla kolaylaştırılabileceğini vurgulamaktadır. Bu noktada bu süreç üzerinde yürütülen nitel

çalışmaların önemi ortaya çıkmaktadır. Perry'nin (2012) yürütmüş olduğu kapsamlı çalışma buna örnek olarak gösterilebilir. Aynı zamanda bu çalışma aracılığıyla araştırmacı, mezun olma sürecinin sadece kariyer ve iş odaklı bir geçiş değil duygusal bir geçiş olduğunu da vurgulamaktadır. Ona göre üniversite son sınıf öğrencilerinin geçiş sürecinin kolaylaşabilmesi için sosyal ve duygusal desteğe ve temel yaşam becerilerinin geliştirilmesine ihtiyaç duymaktadır. Bunların gerçekleşmesi için ise üniversitelerin, üniversitedeki birimlerin ve sahada çalışanların sorumlulukları vardır. Ortaya çıkan bu sonuç Erdur-Baker ve Bıçak'ın (2006) yorumuyla da paralellik gösterdiği söylenilebilir. Onlar, öğrencileri mezun olduktan sonraki yaşama hazırlayabilmek için öğrencilerin mevcut psikolojik sıkıntılarına eğilmenin gerekliliğinden bahsetmektedirler. Öğrencilerin psikososyal gelişimlerinin desteklenmesi ile birlikte geleceğe hazırlama hedefinin de tamamlanabileceği vurgulanmaktadır.

Üniversite sonrası yaşama hazırlanmaya ilişkin değinilebilecek bir diğer kavramın ise gelecek yönelimi kavramı olabileceği düşünülmektedir. Nurmi'nin (1991) gençlerin geleceklerini nasıl gördükleri ve geleceklerini nasıl planladıkları üzerine derlemiş olduğu çalışmada özellikle bu kavram dikkat çekmektedir. Bu çalışmada gelecek yöneliminin motivasyon, planlama ve değerlendirme olmak üzere üç temel psikolojik süreçle açıklandığı belirtilmektedir. Ona göre gençler, ilk aşamada değerleri doğrultusunda geleceklerine yönelik hedefler belirlerler. Sonrasında bu hedefleri nasıl gerçekleştireceklerine dair planlar yaparlar. En sonunda ise hedeflerine ulaşmak için oluşturdukları bu planların hayata geçebilmesindeki olasılığı değerlendirirler. Buradan yola çıkarak öğrencilerin üniversite sonrası yaşama etkili bir şekilde hazırlanabilmesi için hedefler belirlemesi ve bu hedeflere ilişkin gerçekçi adımlar atmasının önemi de ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Nurmi'nin (1991) ele almış olduğu gelecek yönelimi kavramının mevcut araştırma değişkenlerinden olan umut ve azim ile ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir. Çünkü umudun ve azmin gerçekçi hedef belirlemeye ve hedeflere ilişkin adımlar atmaya katkı sağladığı bilinmektedir (Duckworth, 2016; Snyder vd., 1997).

Tüm bu çalışmalar ve araştırmacıların üniversiteden mezun olma süreci için neler yapılabileceğine dair görüşleri dikkate alındığında bu süreçte gerekli olan müdahalelerin çok boyutlu olması gerektiği anlaşılmıştır. Hem kariyer ve iş bağlamında hem sosyal bağlamda hem de psikolojik ve duygusal bağlamda bu sürecin incelenmesinin ve bu boyutlara ilişkin destekler sunulmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

Kaygı

Kaygı üzerinde çalışmalar yürüten araştırmacıların ortak olarak uzlaştığı noktalardan biri kaygının özellikle zorlu bir süreç ve algılanan bir tehdit esnasında ortaya çıkmasıdır. Örneğin kaygı, Büyüköztürk (1997) tarafından tehdit altındaki bir kişinin korku ve gerginlik hissetmesi olarak tanımlanırken May (1950) tarafından da tehdit altındaki kişinin çaresizlik ve belirsizlik hissetmesi olarak tanımlanmaktadır. Tehdit kavramının vurgulandığı bir başka tanım olan Miceli ve Castelfranchi'nin (2005) tanımında ise kaygının temel bir duygu olduğu ve tehdit kavramının etrafında döndüğü vurgulanmaktadır. Onlara göre kaygının merkezinde kesin olmayan bir tehdit algısı ve bu tehdit algısı sonucunda ortaya çıkan belirsizlik ve bir bekleyiş mevcuttur. Buradaki tehdit kavramı gerçek bir tehditten ziyade olası bir tehdide işaret etmektedir.

Yaşanılan olaylar karşısında kişilerin aynı olay dahi olsa farklı tepkiler verdikleri bilinmektedir. Kaygının ortaya çıkmasına neden olabilecek sebepler kişiden kişiye değişiklik gösterdiği için kaygıyı daha iyi anlamak adına kaygının kaynağının keşfedilmesi gerekmektedir (Sürücü, 2012). Benzer şekilde May (1950) de kaygının doğasının anlaşılabilmesi için kaygı yaratan şeyin ne olduğunun ve neyin tehdit altında olduğunun keşfedilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre bu tehdit kişiliğin "özünde ya da çekirdeğinde" yer alan bir şeye yöneliktir. Bu bağlamda kaygı, kişinin varoluşu için gerekli gördüğü bazı değerlere yönelik bir tehdidin yol açtığı bir endişe olarak tanımlanmaktadır. Değerlere yönelik ortaya çıkan bu tehdit karşısında kişilerin yoğun bir kaygı yaşayacak

şekilde yaratıldıkları söyleyen Beck, Emery ve Greenberg (2005) aynı zamanda kaygının hem gerginlik ve sinirlilik gibi duygusal boyutuna hem de kalp çarpıntısı, titreme, mide bulantısı ve baş dönmesi gibi fiziksel boyutuna da değinmiştir. Sarason (1978) ise bu belirtilere ek olarak kendinden şüphe etmenin, kendini suçlamanın ve yetersizlik hissinin belirginleştiğini ve bir zorluğun üstesinden gelemeyeceğine ilişkin algının ortaya çıktığını söyleyerek kaygının bilişsel boyutunu da vurgulamıştır. Bu vurgunun yanında kaygıya verilen karakteristik tepkiler ise şu şekilde listelemiştir:

1. Durum zor, çetrefilli ve korkutucu görülür.
2. Kişi var olan durumun üstesinden gelebilmek için kendisini eksik ve yetersiz görür.
3. Kişi yetersizliğinin sebebiyet verdiği istenmedik sonuçlara odaklanır.
4. Kendini küçümseme davranışları vardır ve bu davranışlar mevcut duruma ilişkin bilişsel aktiviteyle çatışır.
5. Kişi başarısızlığı ve diğerlerinin saygısını kaybetmeyi bekler ve öngörür.

Gelecek Kaygısı

Zaleski'ye (1996) göre gelecek kaygısı daha uzak bir gelecekteki istenmedik değişikliklere ilişkin yaşanılan endişe, korku, kaygı ve belirsizlik durumu olarak tanımlanmaktadır. Ona göre gelecek kaygısının fizyolojik ve duygusal bileşenlerinden ziyade bilişsel bileşeni çok daha güçlüdür. Kişinin gelecekle ilgili özellikle olumsuz düşüncelere kapılması ve zorlu yaşantılarla baş edemeyeceğine ilişkin algıları bu bilişsel bileşene örnektir. Gelecek kaygısının bilişsel bileşeninin vurgulandığı bir diğer tanım olan Hammad'ın (2016) tanımına göre ise gelecek kaygısı kişinin hedeflerine ve isteklerine ulaşmada başarısız olma korkusunu ve algısını içermektedir. Ona göre gelecek kaygısı, kişi tarafından beklenen tehditleri kapsamaktadır. Hastalık ve kaza gibi fiziksel tehditleri veya sevilen birinin ölümü

gibi duygusal tehditleri içerebilen bu tehditler, olayın ciddiyetine göre de değişiklik göstermektedir.

Değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilmenin ve bu değişimleri kontrol altına alabilmenin kişiler üzerinde birçok sorumluluk bıraktığı bilinmektedir. Zaleski'ye (1996) göre bu sorumluluklar kişide gerilim yaratmaktadır ve bu yüzden de yaşanılan her türlü kaygının gelecek boyutunun olduğu vurgulanmaktadır. Bu koşullarda yaşayan kişilerin gelecekte karşılaşabileceği şey ne kadar zor olursa olsun bununla bir şekilde baş edebileceğini düşünmesi de değinilen bir başka noktadır. Ancak ona göre kişilerin uzak gelecekte karşılaşabileceği olumsuz olaylarla başa çıkmak için hazır bir strateji belirlemesi oldukça zordur.

Gelecek kaygısı ile ilgili alanyazın incelendiğinde gelecek kaygısının hangi faktörlere bağlı olabileceği ile ilişkili birçok çalışma yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Bu çalışmalarda öğrenilmiş çaresizlik (Demir, 2023), depresyon ve kaygı (Özkan, 2023; Türk, Öztürk & Bilican-Gökkaya, 2022; Uyanık, 2023), psikolojik sağlamlık (Dursun & Özkan, 2019) ve benlik saygısı (Bayrak, 2018) kavramlarının gelecek kaygısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kavramların yanında Bujnowska, Rodríguez, García, Areces ve Marsh (2019) gelecek kaygısının bağlı olduğu faktörleri şu üç madde altında toplamıştır: (1) Kişinin kaygıya duyarlılığı, (2) Kişinin geçmiş deneyimleri ve bunları değerlendirme biçimi; kişi ne kadar çok zorlukla karşılaşırsa olaylara kaygıyla tepki verme olasılığı da o kadar artar, (3) Kişinin dönüm noktaları ve yaşadığı güncel olaylar.

Gelecek kaygısının bağlı olduğu faktörlerin yanı sıra gelecek kaygısının kişilerde ne gibi etkiler bıraktığına değinilmesinin de önemli olacağı düşünülmektedir. Zaleski'ye (1996) göre en genel haliyle gelecek kaygısı yüksek olan kişiler gelecekteki zorlu yaşam koşullarıyla baş etmede ve gelecek planlarını oluşturmada yetersiz kalmaktadırlar. Davranışsal boyutta ise gelecek kaygısı (1) hayatta neler olabileceğine dair pasif bir bekleyişe, (2) belirsizlikten ve riskten kaçışa, (3) karşılaşılan durumlarla başa çıkmak için

rutin yollara başvurmaya, (4) fırsatları arttırmak için risk almak yerine mevcut durumu koruma amacıyla önleyici adımlar atmaya, (5) zorlayıcı durumlarla baş etmek için suçlama, rasyonalizasyon veya bastırma gibi savunma mekanizmalarını kullanmaya ve (6) kendi geleceğini güvence altına almak için sosyal ilişkileri kullanmaya sebebiyet vermektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında gelecek kaygısının kişinin geleceğine ve nelerle karşılaşabileceğine ilişkin endişeli bir bekleyiş içerisinde olması anlamına geldiğini söylemek mümkündür. Bu bekleyişle baş edebilmek için kişinin birçok yolu denediği ancak şimdiki zamanda tasarlanan planların gelecek zaman için etkisiz kalacağına değinmek de mümkündür.

Günümüzde sosyal, kültürel ve ekonomik boyuttaki koşulların hızla değişmesiyle geleceğe yönelik belirsizliklerin ortaya çıkması ve bu belirsizliklerin toplumun her kesimindeki bireyleri kapsaması kaçınılmaz hale gelmektedir. Hammad'a (2016) göre bu belirsizliklerin devamında gelen gelecek kaygısı kişilerin bir iş sahibi olmaya başladığı yirmili yaşlarda daha baskın bir şekilde gün yüzüne çıkmaktadır. Bu yüzden ona göre üniversite son sınıf öğrencileri diğerlerine göre daha fazla kaygı yaşamaktadır. Hammad bu kaygının sebebi olarak ise öğrencilerin gelecekte neler yapabileceğine ilişkin öz güvenlerinin düşük olmasını ve iş bulamayan/geleceğini şekillendiremeyen mezunların varlığını göstermektedir.

Yürütülen birçok çalışma öğrencilerin üniversite sürecinde birçok farklı alana ilişkin kaygı yaratan problemlerle karşılaştığını ortaya koymuştur (Erkan vd., 2012; Gizir, 2005; Koydemir & Demir, 2013; İkiz & Mete-Otlu, 2015; Köksal & Topkaya, 2021; Topkaya & Meydan, 2013). Meslek seçimi, iş bulmaya ilişkin korku, sosyal çevre, kendi hayatı için yeni bir rol üstlenmesi ve sorumlulukların artması gibi başlıklar özellikle üniversite son sınıfta kaygı yaratıcı faktörlerden bazılarıdır (Çakmak & Hevedanlı, 2005). Üniversite son sınıfta karşılaşılan bu kaygıların çok çeşitli olduğu ve çoğu öğrenci tarafından yaşandığı bilindiğine göre bu süreç üzerinde etkisi olabileceği araştırmacı tarafından öne sürülen umut ve azim kavramlarına değinmekte fayda vardır.

Umut

Umut kavramı alanyazında birçok farklı kavramla, farklı yaş gruplarıyla, farklı popülasyonla ve farklı araştırma alanları içerisinde yaygın bir şekilde araştırmacılar tarafından çalışılmış; umudun ne olduğu, hangi faktörlerden etkilendiği ve insanların hayatında ne gibi bir katkısı olduğu üzerinde tartışılmıştır.

Umut kavramı, Staats ve Stassenn (1985) tarafından gelecekte beklenen olumlu duyguların olumsuz duygulara göre daha baskın olması şeklinde tanımlanmaktadır. Onlara göre umut isteklerden ve beklentilerden oluşan duyuşsal ve bilişsel bir etkileşimin ürünüdür. Bu tanımlamadaki bilişsel yön kişinin gelecekteki bir olaya ilişkin beklentisini ifade ederken duyuşsal yön ise gelecekteki bir olaya ilişkin istenilen sonuçlara ulaşmayı ifade etmektedir.

Umudun ne olduğu üzerine birçok çalışma yürüten Snyder umut kavramına ilişkin yapmış olduğu ilk tanımlamalarında "irade/amaca ulaşmayı isteme (agency)" ve "alternatif yollar (pathways)" kavramlarına odaklanmıştır. Ona göre umut, bireyin belirlediği amaçlara ulaşmayı istemesini ve bu amaçlar için çeşitli yollar planlamasını içeren motivasyonel bir yapıdır (Snyder, 1989). Sonraki süreçlerde bu tanımlamaya Snyder (2000) "hedefler (goals)" kavramını da ekleyerek umudun üç bileşenini tamamlamıştır. Ortaya koyulan bu üç bileşen ile birlikte aynı zamanda umudun çok boyutlu yapısının da gözlemlenmesine fırsat verilmiştir.

Snyder'e (1995) göre tüm bireylerin yaşamlarında olmak istediği noktaya nasıl ulaşabileceğine dair belirli motivasyonu, planları ve bu planlar doğrultusunda yollar geliştirmeye ilişkin becerileri vardır. Bir başka ifadeyle ona göre tüm bireyler hedef yönelimlidir. Bu umudun hedeflerle olan ilişkisini ortaya koyarken bireyin hedeflerine ulaşabilmek için var olan yolları harekete geçirme yeteneği umudun alternatif yollar ile olan ilişkisini; bu yolları gerçekleştirebilecek bir iradeye sahip olması ise umudun amaca ulaşmaya yönelik motivasyonunu göstermektedir.

Umudun Üç Bileşeni

Hedefler

Bilişsel bir yapı olan hedefler umut kavramının önemli bileşenlerinden bir tanesidir. Snyder'e (2000) göre hedefler kısa vadeli ve uzun vadeli olabilir. Hedeflerin ulaşılabilir olması gerektiği ise değinilen bir diğer noktadır.

Snyder (2002) umudun temel bileşenlerinden olan hedeflerin iki türü olduğunu vurgulamaktadır. İlk tür olan olumlu hedefler, kişinin yaklaşmak ve elde etmek istediği hedefleri içerirken; ikinci tür olan olumsuz hedefler ise kişinin kaçınmak istediği hedefleri içermektedir. Olumlu hedefler (1) ilk kez ulaşılmak istenen bir hedef (örneğin yeni bir araba almayı isteme), (2) mevcut bir hedefin sürdürüldüğü bir hedef (örneğin kişinin kenarda biriktirdiği yatırımını el değmeden korumak istemesi) ve (3) kişinin halihazırda ilerleme kaydettiği bir alana ilişkin hedef (örneğin ilk kitabını satan bir yazarın gelişimini devam ettirmek istemesi) olmak üzere üç farklı şekilde olabilmektedir. Olumsuz hedefler ise (1) istenilmeyen durumun ortaya çıkmaması için çaba gösterilen hedef (örneğin işten kovulmak istememe) ve (2) istenilmeyen durumun ortaya çıkmasını erteleyecek hedef (örneğin işten kovulmayı bir yıl boyunca erteleyebilmek) olmak üzere iki farklı şekilde olabilmektedir.

Hedef belirlemenin ve belirlenen hedefe ilişkin çaba sarf etmenin umudun önemli bir göstergesi olduğu bilinmektedir. Snyder vd. (1997) hedeflerin umut ile olan ilişkisini açıklarken zorlu hedeflerden bahsetmektedir. Yüksek umuda sahip kişilerin kendilerine meydan okumak için zorlu hedefler tercih ettiği ve seçilen bu zorlu hedefleri "esnek" hedefler olarak gördükleri belirtilmektedir. Bunun yanında gerçekleşmesi imkânsız olan hedeflerden ziyade daha gerçekçi hedefler belirlemenin ve bu hedefleri gerçekleştirmek için küçük adımlar atmanın önemi vurgulanmaktadır.

Alternatif Yollar

Umudun bir diğer bileşeni olan alternatif yollar bileşeni, Snyder'in kavramsallaştırdığı Umut Teorisi'nde alternatif yollar düşüncesi (pathways thinking) olarak da anılmaktadır. Alternatif yollar düşüncesi, kişilerin arzuladıkları hedeflere ulaşmak için uygun yollar üretme becerisini ve "Bunu yapmanın bir yolunu bulacağım!" şeklinde kendisini cesaretlendirmesini içermektedir (Snyder, 2000). Bu tanım alternatif yollar bileşeninin davranışsal boyutunu ifade etmektedir. Snyder vd. (2000) tarafından "kişilerin arzuladıkları hedefe giderken etkili yollar oluşturabileceğine dair algıları" şeklinde yapılan tanımlamada ise bu bileşenin bilişsel boyutu vurgulanmaktadır. Aynı tanımlamada vurgulanan bir diğer nokta ise alternatif yollar bileşeninin kişinin geçmiş deneyimlerinden etkilendiğidir. Bu da kişilerin hedefe ulaşma yolundaki göstermiş olduğu başarıların alternatif yollar üretme becerisini geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

Snyder vd. (1997) göre alternatif yollar düşüncesi bir kişinin hedeflerine ulaşmak için önünde engel olsa da olmasa da birçok yol tasarlaması anlamına gelmektedir. Hedefe gidilen bu yolda kişinin karşılaştığı engellerle etkili bir şekilde baş edebilmesi için ise kişinin ya yeni bir yol ya da yeni bir hedef bulmasının uygun olacağı vurgulanmaktadır.

Eyleyici Düşünce

Umudun son bileşeni olan eyleyici düşünce, kişinin arzuladığı hedefe ulaşmak için var olan alternatif yolları kullanabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Snyder, 2002). Snyder'e (2000) göre eyleyici düşünce motivasyonel bir yapıya sahiptir ve kişilerin hedeflerine giden yolda onları destekler. Bu yolda engellerle karşılaşan kişinin süreci yeniden değerlendirmesi ve hedefi için yoluna devam etmesi eyleyici düşünceyi içermektedir. Bu yüzden de eyleyici düşünce, kişinin hedefine ulaşmasına yardımcı olacak bir kıvılcım niteliğindedir (Snyder vd., 1997).

Umudun kişiler üzerinde ne gibi katkısının olduğu ve umut düzeyi yüksek olan ve düşük olan kişilerin ne gibi farklılıklarla karşılaştığının incelenmesinin umudun öneminin anlaşılması için oldukça önemli olacağı düşünülmektedir. Tarhan ve Bacanlı (2016) umut düzeyi yüksek olan kişilerin istikrarlı, mantıklı, sorumluluk sahibi, planlı ve planladıkları hedefe ulaşmak ve kendilerini geliştirmek için çaba sarf eden kişiler olduğunu vurgulamaktadır. Barlow (2002) ise umut düzeyi yüksek olan kişilerin ulaşmak istediği hedefler için planlar yapabilen, bu hedeflere ulaşmak için kendisini motive edebilen ve hedef odaklı olabilen kişiler olduğuna değinmektedir. Benzer şekilde Moulden ve Marshall (2005) da umut düzeyi yüksek olan kişilerin hedefler oluşturabilen, bu hedeflere ulaşabilmek için gerçekçi planlar yapabilen ve istediği hedeflere ulaşmada kendisine güvenen insanlar olduğunu söylemektedir.

Aktarılan açıklamalar değerlendirildiğinde umut düzeyinin kişinin hedefleri üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Umut düzeyinin yüksekliği veya düşüklüğü açısından bakıldığında temel ayrımın hedef belirleme ve bu hedef doğrultusunda harekete geçme olduğu anlaşılmaktadır. Snyder vd. (1991) yürütmüş olduğu çalışmada umut düzeyi yüksek olan kişilerin hedefleri tarafından kamçılandığını ve güçlendiğini söylerken umut düzeyi düşük olan kişilerin hedefleri tarafından cesaretlerinin kırıldığını belirtmesi de bu temel ayrıma örnek olarak gösterilebilir. Benzer şekilde Lopez'in (2013) umutlu kişilerin hedeflerine sıkı sıkıya bağlı kaldığını ve önlerine engeller çıksa dahi başladıkları işi bitirmekte kararlı olduklarını vurgulamasından da bahsedilmelidir. Snyder vd. (1997) ise umut düzeyi yüksek olan kişilerin hedeflerini net bir şekilde kavramsallaştırabildiğini, gerçekçi hedefler belirleyerek bu hedefleri küçük parçalara bölebildiklerini ve gerçekleşemeyecek hedefleri tercih etmediklerini; umut düzeyi düşük olan kişilerin ise hedeflerinde belirsizlik yaşadıklarını ve gerçekleşemeyecek hedefleri seçmeye daha yatkın olduklarını vurgulaması da bu ayrımda örneklendirilebilir. Yine bunun yanında Snyder vd. (1997) umut düzeyi yüksek olan kişilerin "akıllı yatırımcılar" olduklarını söylemeleri de ayrımı özetler niteliktedir.

Umudun hedefler noktasındaki ilişkisinin yanı sıra alternatif yollar üretme ile ilişkisinin de kişilerdeki umut düzeyini etkilediği bilinmektedir. Snyder vd. (1997) umut düzeyi düşük olan kişilerle kıyaslandığında umut düzeyi yüksek olan kişilerin ilk planlarına ek olarak alternatif yollar üretebildiklerini ve hedeflerine ulaşmak için kendi yollarını aktif bir şekilde kullanabileceklerini belirtmektedir. Hedefe giden yolda karşılaşılan engellerin yalnızca umut düzeyi yüksek olan kişilerde bir fırsat olarak değerlendirildiği de vurgulanan bir diğer noktadır.

Yukarıda aktarılan tüm yorumlamalar göz önüne alındığında umut düzeyi yüksek olan kişiler ile umut düzeyi düşük olan kişiler arasında birçok önemli farklılığın olduğu anlaşılabilmektedir. Özet niteliğinde olabileceği düşünülen Lopez'in (2013) umudu yüksek olan kişilerin özelliklerinden bahsettiği dört maddeye değinmekte fayda vardır:

1. Umutlu kişiler, geleceğin şu andan daha iyi olacağına inanırlar.
2. Geleceklerinin daha iyi olabilmesi için çaba sarf ederler ve bunu gerçekleştirebilecek güce sahiptirler.
3. Hedefe ulaşmanın birden fazla yolu olduğunu bilirler.
4. Hedefe giden yolun engelsiz olmayacağının farkındadırlar.

Umudun stresli ve olumsuz yaşam olaylarında tampon görevi gören koruyucu bir faktör olması (Padilla-Walker, Hardy & Christensen, 2010; Valle, Huebner & Suldo, 2006) umudun insan yaşamına önemli katkılar sunduğunu ifade etmektedir. Umudun iyilik hali (Kato & Snyder, 2005; Kocaman, 2019; Murphy, 2023), yaşam doyumu (Atilla & Yıldırım, 2023; Bailey & Snyder, 2007; Bailey, Eng, Frisch & Snyder, 2007; Güngör & Avcı, 2017; Marques, Lopez & Mitchell, 2013; Thakre, 2013) ve problem çözme becerisi (Atik & Erkan-Atik, 2017; Oğuztürk, Akça & Şahin, 2011) üzerinde etkili olduğunun ortaya koyulduğu çalışmalar da benzer şekilde umudun yaşam kalitesini arttıran bir kaynak olduğunu ortaya koymaktadır.

Umudun insan yaşamı üzerindeki pozitif etkisinin ilgili çalışmalar aracılığıyla da desteklendiği anlaşılmaktadır. Bu aşamada önemli bir kaynak olan umudun nasıl arttırılabileceği gündeme gelmektedir. Folkman (2010) umudun kendisini otomatik olarak yenileyebilen bir kaynak olmadığını vurgulayarak kişilerin umut düzeylerini arttırmadaki rolüne değinmiştir. Ona göre kişideki umut düzeyinin inişleri ve çıkışları vardır ve umudun kendisini yenileyebilmesi için beslenmesi gerekmektedir. Özellikle umudun nasıl ortaya çıktığının gözlemlenmesinin ve kişinin umudu arttırıcı kaynakları keşfetmesinin rolüne değinilmektedir.

Mevcut çalışmada umudun üniversite son sınıf öğrencileri üzerinden ele alınmasının umudun belirsizlik kavramı ile olan ilişkisini ortaya koyacağı düşünülmektedir. Umut alanyazınında ilgili araştırmacıların umudun geleceğe yönelik belirsizliklerle ilişki halinde olduğunu aktardığı gözlemlenmektedir. Folkman (2010) belirsizliğin hakim olduğu süreçlerde umudun denge sağlayıcı ve zorlu süreçle baş etmede yardımcı bir kaynak olduğunu vurgulamaktadır.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin umut düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılan birçok çalışma mevcuttur (Mansur & Doğuç, 2021; Dereli & Kabataş, 2019; Yazar-Aslan, 2015). Bu çalışmalarda ortak olarak değişen yaşam koşullarının, ekonomik sorunların ve iş olanaklarının son sınıf öğrencilerinde umutsuzluk yarattığına değinilmektedir. Bunun yanında üniversite son sınıf öğrencilerinin umut düzeylerinin düşük olmadığı sonucuna ulaşılan çalışmalar da mevcuttur (Erdoğan & Akın, 2016; Öztürk-Kaygusuz & Erensoy, 2020; Yalçın & Açıkgöz, 2014). Bu çalışmalardan olan Yalçın ve Açıkgöz (2014) çalışmasında umut düzeyinin öğrencilerin ruh sağlığı, hayata dair bakış açıları ve başarıları üzerinde etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde Gültekin ve Arıcıoğlu (2016) yürüttüğü çalışma sonucunda umut düzeyi yüksek olan üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşam doyumlarının da yüksek olabileceğine değinmektedir. Sonuç olarak, üniversite son sınıf öğrencilerinin geleceklerine yönelik umutsuz olmalarının birçok sebebinin olabileceği ilgili araştırmalar aracılığıyla ortaya koyulmaktadır.

Araştırmalar aracılığıyla dikkat çeken bir diğer nokta ise umut düzeyi yüksek olan üniversite son sınıf öğrencilerinin varlığıdır. Çünkü bu sonuç ışığında umut düzeyi yüksek öğrencilerin umudun yanında ne tür olumlu becerilere de sahip olabileceği ortaya koyulmaktadır.

Azim

Azim, bireylerin arzuladığı bir amaca ulaşabilmek için uzun vadede kararlı bir şekilde çaba göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Duckworth, 2016). Azim kavramı, başarısızlıklara ve olumsuzluklara rağmen zorluklara karşı güçlü bir şekilde çabanın, ilginin ve istikrarın devam etmesini içermektedir (Duckworth vd., 2007). Bu tanım azmin sabır, tutku ve kararlılık kavramlarıyla olan ilişkisine ortaya koymaktadır. Bu kavramların yanı sıra Bayraktutar (2012) azmi açıklarken ciddiyet kavramına; Kelly, Matthews ve Bartone (2014) cesaret, sağlamlık ve metanet kavramlarına; Sumpter (2017) öz kontrol kavramına değinmiştir. Peterson ve Seligman'a (2004) göre ise azim, istenilen hedeflere ulaşabilmede ve zorlayıcı olaylar karşısında yeni beceriler edinebilmede aktif bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda azim, kişilerin uzun vadedeki hedeflerine sadık kalmalarına da yardımcı olmaktadır (Bashant, 2014).

Azim ile ilgili yapılan diğer tanımlamalara bakıldığında azmin başarıya ulaşma çabasını, öz kontrolü ve ilgide tutarlılığı içeren ve var olan potansiyeli ortaya çıkarmaya yarayan (Dumfart & Neubauer, 2016), güçlü bir iradeye sahip olmaya ve verilen kararların arkasında durmaya yardımcı olan (Sarıçam, Çelik & Oğuz, 2016), başarıyı tetikleyen (Credé, 2018) ve kişinin hedeflediğinden daha fazlasına ulaşmasına ve potansiyelini en yükseğe çıkarmasına yardımcı olan (Bogin, 2017) bir kavram olduğu ortaya çıkmaktadır. Bütün bu tanımlardan anlaşılabileceği üzere azmin, bireylerin belirledikleri bir hedefe ulaşabilmek için istikrarlı bir şekilde ilerleyebilmesi için gerekli olduğu ve kişinin yaşamında olumlu bir etkiye sahip olduğu anlaşılabilir.

Yapılan çeşitli araştırmalar azmin yaşam doyumu ve iyi oluş (Salles, Cohen & Mueller, 2014; Schrepfer-Tarter, 2013; Singh & Jha, 2008; Waring, 2015), umut (Taytaş & Kardaş, 2022; Vela vd., 2015), öz kontrol (Oriol, Miranda, Oyanedel & Torres, 2017), işe bağlılık (Suzuki, Tamesue, Asahi & Ishikawa, 2015) ve akademik başarı (Buzzetto-Hollywood & Mitchell, 2019; Hodge, Wright & Bennett, 2017) gibi değişkenlerle pozitif yönde ilişkisini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalardan da yola çıkarak azmin insan yaşamına katkılar sunan bir kavram olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Azmin Boyutları

Azim düzeyini ölçmek için başlangıçta Duckworth vd. (2007) tarafından 12 maddelik olarak geliştirilen sonrasında Duckworth ve Quinn (2009) tarafından 8 maddeye düşürülen ölçekte iki temel alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar çabada ısrar (perseverance of effort) ve ilgide tutarlılık (consistency of interests) olarak sınıflandırılmaktadır.

Çabada Israr

Çabada ısrar, zorluklar karşısında kişinin hedeflerine ulaşabilmesi için gerekli olan çabayı sürdürmesi olarak ifade edilmektedir (Duckworth vd., 2007). Datu, Valdez ve King'e (2016) göre ise azmin çabada ısrar boyutu engellere rağmen kişinin ne derece çaba sarf edeceği ile ilişkilidir. Her iki tanımdan da anlaşılabileceği üzere bu alt boyut, kişinin var olan amacı için yılmadan emek göstermesini kapsamaktadır. Azimli kişilerin uzun yıllar boyunca belirli bir amacı takip ettikleri (Duckworth vd., 2007) göz önüne alındığında çabanın azim için gerekli bir faktör olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Çabada ısrar boyutu ilgili alanyazında sebat (perseverance) ve kararlılık (persistence) kavramlarıyla birlikte ele alınmaktadır. Peterson ve Seligman'a (2004) göre bu iki kavram birbirinin yerine kullanılabilen kavramdır ve temelde kişinin engellere rağmen amacı

doğrultusunda ilerleyebilmesi anlamına gelmektedir. Onlara göre kararlılık kişinin zorlu hedeflere ulaşmadaki şansını arttırmaya, gelecekte elde edebileceği başarılardan keyif almasına, yeteneklerini geliştirebilmesine ve öz yeterliklerinin artmasına yardımcı olmaktadır.

İlgide Tutarlılık

İlgide tutarlılık, hayatta belirli bir şey yapmayı seçerek ve pek çok şeyden vazgeçerek uzun bir süre boyunca bir ilgi alanını sürdürmeye yönelik tutkuyu ifade etmektedir (Salisu, Hashim, Mashi & Aliyu, 2020). Benzer şekilde Datu vd. (2016) göre de azmin ilgide tutarlılık boyutu kişilerin uzun bire süre benzer ilgi alanlarını benimseme eğilimini kapsamaktadır. Her iki tanımlamada da anlaşıldığı üzere bu boyutun tutarlılık kısmı kişinin var olan ilgisini uzun süre devam ettirebiliyor olmasını ifade etmektedir. Aynı zamanda bu tanımlar aracılığıyla kişide var olan ilginin azim düzeyine işaret ettiği sonucuna da ulaşılabilmektedir. Çünkü kişideki ilgi ve tutku eksikliği, azim düzeyinin düşük olması ile açıklanmaktadır (Almeida, 2016).

Stoltz (2015) tarafından ortaya sunulan azim modelinde ise azim, dört boyuttan oluşan bir kavramdır. Bu modelin boyutları büyüme (growth), psikolojik sağlamlık (resilience), içgüdü (instinct) ve kararlılık (tenacity) şeklindedir. Modelde büyüme yeni fikirler, bakış açıları ve alternatif yollar üretebilmeyi; psikolojik sağlamlık olumsuzluğa karşı yapıcı bir şekilde karşılık vermeyi; içgüdü doğru hedeflere doğru yollar ile gidebilmek için var olan kapasiteyi ve son olarak kararlılık ise hedefler için ısrar etme ve durmadan çalışmayı ifade etmektedir. Bu "GRIT" modeli aracılığıyla sunulan boyutlar aynı zamanda kişide var olan azim düzeyini de oluşturmaktadır.

Alanyazından yola çıkarak azimli insanların ulaşmak istedikleri noktaya ulaşmak için çaba sarf ettiği ve hedefe giden yoldaki ilgisini sürdürdüğü bilinmektedir. Kişilerin bir ilgiye sahip olabilmesi kadar bu ilgiyi sürdürebilmesi de oldukça önemlidir. Bu noktada bu ilginin nasıl

sürdürüleceği sorusu gündeme gelmektedir. Duckworth'a (2016) göre azim düzeyi yüksek olan kişiler ilgilerine zaman ayırarak, üzerinde çalışarak, keşfederek ve süreç içerisinde aktif bir rol oynayarak ilgilerini uzun yılları boyunca sürdürmektedir.

İlgili alanyazında azimli bireylerin ne gibi özelliklere sahip olduğu araştırmacılar tarafından incelenen önemli konular arasındadır. Azimli bireylerin sahip olduğu özelliklerin incelenmesinin aynı zamanda azim düzeyinin arttırılmasındaki yolların ortaya koyulmasına aracılık ettiği düşünülmektedir. Azimli bireyleri diğerlerinden ayıran birçok özelliğin bulunmasıyla birlikte araştırmacılar ortak olarak azimli bireylerin hedeflerine yönelik davranışlarını yılmadan sürdürebilmesini vurgulamaktadır (Duckworth, Kirby, Tsukayama, Berstein & Ericsson, 2010; Eskreis-Winkler, Duckworth, Shulman & Beal, 2014; Hwang, Lim & Ha, 2017).

Yukarıda aktarılan çalışmalar aracılığıyla azmin insanın iyi oluşu için önemli bir psikolojik kaynak olduğu anlaşılabilmektedir. Bu önem, kişilerin azim düzeylerini nasıl arttırılabileceği sorusunu gündeme getirmektedir. Pappano (2013) bir kişinin azim düzeyini doğrudan arttırmanın pek mümkün olmayacağına ancak kararlı davranışlar sergilemenin azimle sonuçlanabileceğini aktarmaktadır. Azim üzerinde çalışmalar yürüten Duckworth (2016) ise azimli bireylerin özelliklerini ilgi, uygulama, hedef ve umut olmak üzere dört çatı altında toplamaktadır. Ona göre azim bu dört maddeyi kapsamaktadır ve bu dört madde aynı zamanda kişinin azim düzeyini arttırmada ipucu niteliğindedir.

İlgi: Duckworth (2016), kişilerin uzun vadede istikrarlı bir şekilde ilerleyebilmesi için ilk adımın ilgi olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre kişilerin öncelikle neyi yapmaktan keyif aldığını keşfetmeleri gerekmektedir. Yapmaktan keyif alınan aktiviteler ilgileri oluşturmaktadır ve bu ilgilerin keşfedilmesi zaman almaktadır. Bu ilgileri keşfetme süreci Duckworth'a (2016) göre bilişsel bir süreç değil etkileşimli bir süreçtir. Kişi ilgilerini düşünerek değil deneyimleyerek ve çevreyle etkileşim halinde olarak keşfedebilmektedir.

İlgileri keşfetmek ve o ilgilere ilişkin bir işle meşgul olmak ise kişinin doyumunu arttırmaya ve en yüksek düzeyde performans göstermesine yardımcı olmaktadır.

Hidi ve Renninger'e (2006) göre ise bu üç faktör ilginin keşfedilmesine ve gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bunlar bilgi, olumlu duygu ve kişisel değerlerdir. Kişiler bir konu hakkında daha fazla şey öğrendikçe daha yetenekli ve bilgili hale gelmektedirler. Bilgideki artış, var olan hedefi tamamlamaya yardımcı olarak kişide olumlu etkiler yaratmaktadır. Aynı zamanda kişiler ilgilerine zaman ayırdıkça yapılan işe daha fazla bağlanmakta ve o işte bir anlam/değer yakalayabilmektedir. Bu da kişinin var olan ilgisini devam ettirmesine yardımcı olmaktadır.

Uygulama: Azim düzeyi yüksek olan kişilerin başladıkları işe olan bağlılıkları uzun süreli olduğu için o işe daha çok vakit harcamakta ve o işle ilgili daha fazla uygulama yapmaktadırlar (Duckworth, 2016). Azmin uygulama yönü Duckworth tarafından açıklanırken "hedef odaklı uygulama (deliberate practice)" kavramına değinilir. Hedef odaklı uygulama eğlenmekten ziyade kişinin kendisini geliştirmeyi amaçladığı ve dikkatin aktif olarak kullanıldığı bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Ericsson, Krampe & Tesch-Römer, 1993). Azimli kişiler halihazırda iyi yaptıkları şeylere odaklanmaktan ziyade kasıtlı olarak kendilerini zorlayıcı hedefler belirleyerek hedef odaklı uygulama yapmaktadırlar. Bu zorlayıcı hedeflere ulaşmak için ise üstün çabalarını ve dikkatlerini kullanmaktadırlar (Duckworth, 2016).

Hedef: Azimli kişiler belirli bir hedefe sahiptirler ve bu hedefler süreç içerisindeki tutkunun ve kararlılığın devam etmesi için gereklidir (Duckworth, 2016). Azmin temelinde yer alan hedefler, içerisinde ilgiyi ve istikrarı taşımaktadır. Bu istikrar Bashant (2014) tarafından azim düzeyi yüksek olan kişileri diğerlerinden ayıran bir fark olarak değerlendirilmektedir. Ona göre azimli kişiler, oldukça uzun vadeli hedefler belirleyebilir ve diğerlerinden olumlu geri dönüt almasalar dahi istikrarını ve öngörülerini kaybetmezler.

Hedefler ile ilgili değinilen bir diğer nokta ise hedeflerin amaçlar ile olan ilişkisidir. McKnight ve Kashdan (2009) yaşamında belirli bir amacı olan kişilerin birden fazla hedefi aynı anda yönetebileceğini ve sorunsuz bir şekilde hedefler arası geçiş yapabileceğini vurgulamaktadır. Tam tersi belirli bir amacı olmayan kişilerin ise hedefine ulaştıktan sonra yeni bir hedef belirlemede zorlanacaklarına değinilmektedir. Buradan yola çıkarak hedeflerin amacın merkezinde yer aldığı ve aralarında sıkı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Bu sonuç aynı zamanda hedeflerin kişinin amaç doğrultusunda ilerleyebilmesine yardımcı olabileceği sonucunu ortaya koymaktadır.

Umut: Duckwort'a (2016) göre azimli kişiler kendi geleceğini iyileştirebileceği umuduna sahiptir. Buradaki umut bekleyişi değil çabayı gerektirmektedir. Azim düzeyi yüksek olan kişiler geleceklerinin daha iyi olabilmesi için çözümler üretmektedirler. Ona göre bu kişilerin bakış açısı "Bir şeyler ters gitti ancak denemeye devam edeceğim." şeklindedir. Umut, olumsuzluklara rağmen azimli bir şekilde işin sonucuna ulaşabilmek için gereklidir ve kişilerin gelişebileceklerini fark etmeleriyle mümkün hale gelmektedir.

Üniversite Öğrencilerinde Azim

Azmin insan yaşamına katkılar sunan bir kavram olduğu göz önüne alındığında azmin her gelişim dönemi için önemli bir rol üstleneceğini söylemek mümkündür. Angad (2019) azmin incelenmesi için en uygun dönemin beliren yetişkinlik dönemi olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre beliren yetişkinlik dönemindeki kişiler yaşamları ve kariyerleri ile ilgili hedeflerine ulaşmakta oldukları bir geçiş aşamasındadırlar. Bu geçiş aşamasında hedefleri için çalışan beliren yetişkinlerin iyi oluşlarının ve hedeflerine ulaşmadaki başarısının tehlike altına girmesi ise söz konusudur. Dolayısıyla azmin başarıyı (Black, 2014; Cross, 2013; Duckworth vd., 2007) ve iyi oluşu (Deniz, 2023; Salles vd., 2014; Schrepfer-Tarter, 2013; Yıldız & Kardaş, 2021) yordamadaki gücünün ilgili çalışmalar ile desteklenmesi beliren yetişkinlik dönemindeki azmin önemini ortaya koymaktadır.

Beliren yetişkinlik döneminde bulunan üniversite öğrencilerinin azim düzeylerini inceleyen çalışmalar ortaya umut verici sonuçlar koymaktadır. Bu çalışmaların azmi, okul ve akademik başarı bağlamında ele aldığı gözlemlenmektedir. Örneğin üniversite öğrencilerinin azim ve akademik başarı düzeylerinin incelendiği ilgili çalışmalarda (Akos & Kretchmar, 2017; Alhadabi & Karpinski, 2020; Beyhan, 2016; Mason, 2018; Rogalski, 2018) ortak olarak azmin akademik başarıyı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Akademik başarının yanı sıra ilgili alanyazında azmin üniversite öğrencilerinin zorlu ve uzun vadeli hedeflerini başarmadaki rolü sıklıkla vurgulanmaktadır (Duckworth vd., 2007; Duckworth & Quinn, 2009). Bowman, Hill, Denson ve Bronkema (2015) tarafından yürütülen çalışmada üniversite öğrencilerinin okula ilişkin uyumunun, aidiyetinin, memnuniyetinin ve okul başarısının artmasında azmin oldukça önemli bir faktör olduğu ortaya koyulmaktadır. Benzer şekilde Özhan'ın (2021) yürüttüğü çalışmada ise azmin üniversite öğrencilerinin akademik öz yeterliklerini arttırmada ve okul tükenmişliğini azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Almeida (2016) azim kavramını üniversite öğrencileri bağlamında incelerken "akademik zihniyet (academic mindsets)" kavramına değinmektedir. Akademik zihniyet, kişinin akademik başarısı ile ilişkili olarak kendisi hakkında sahip olduğu inançları veya tutumları ifade etmektedir. Olumlu akademik zihniyet kavramı ise öğrencileri akademik başarıları için motive etmekte, performanslarının artmasına yardımcı olmakta ve akademik boyuttaki kararlılığın devam etmesini sağlamaktadır (Farrington vd., 2013). Buradan yola çıkarak Almeida'nın üniversite öğrencilerinde azmi ele alırken alanyazın ile paralel olarak azmi, okul ve akademik başarı kapsamında değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

Almeida (2016) azmi okul ve akademik başarı bağlamında değerlendirirken ortaya koyduğu bir modelden yararlanmıştır. Bu modele göre azim üç bileşen ile açıklanmaktadır. Bu üç bileşen (a) tutkulu bir ilgiye sahip olmak, (b) uzun vadeli hedefler tercih etmek ve (c) engellerin üstesinden gelebileceğine dair inanca sahip olmak şeklindedir. Ona göre bu

bileşenler bireyin yaşadığı sosyokültürel bağlam ile ilişkilidir ve her bireyde farklı şekillerde gözlemlenebilmektedir.

Modelde tutkulu bir ilgiye sahip olmak bileşeni ele alınırken hedef kavramının üzerinde durularak hem tutkunun hem de ilginin hedefe bağlılığa ve hedef yönelimli olmaya katkı sağladığı aktarılmaktadır. Uzun vadeli hedefler tercih etmek bileşeni ise engellerin üstesinden gelme ile ilişkilendirilmektedir. Almeida'ya (2016) göre bir öğrencinin kolay hedefler yerine daha uzun vadeli veya zorlayıcı hedefler tercih etmesi öğrencinin engelleri aşabileceğine dair bir inancının olduğu ve engelleri kalıcı değil geçici olarak gördüğü anlamına gelmektedir. Engellerin üstesinden gelebileceğine dair inanca sahip olmak bileşeninde ise asıl vurgulanan aksiliklere rağmen süreci devam ettirebilme potansiyelidir ve bu potansiyel azim düzeyini etkilemektedir. Özellikle başarılı bir şekilde üniversite sürecini tamamlayan öğrencilerin akademik, ekonomik, psikolojik ve duygusal boyutta karşılaştığı engellerin üstesinden gelebilmesinin azmin bu üçüncü bileşenini ifade ettiğine değinilmektedir.

Akademik alandaki azmin önemi ele alınırken değinilen bir diğer nokta ise azmin önemli bir boyutu olan ilgidir. Harackiewicz, Smith ve Priniski (2016) akademik başarının oluşması için ilginin şart olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre öğrencilerin ilgilerini arttırabilmek için çeşitli müdahalelerin yürütülmesi gerekmektedir ve bu sayede de öğrencilerin azim düzeylerini arttırmak mümkün hale gelmektedir. Hidi'ye (1990) göre ise ilgi, öğrenme sürecine ve başarıya katkı sunan önemli bir etkendir. Öğrencinin bir konuya ilgi duyması öğrenmeyi geliştirmekte ve daha yüksek bir performans sergilemesine yardımcı olmaktadır. Duckworth'un (2016) azim ve ilgi üzerine aktarmış oldukları da göz önüne alındığında üniversite öğrencilerinin başarılı bir şekilde üniversite sürecini tamamlayabilmesi için bir ilgiye sahip olmaları gerektiğinin ve bu ilgi aracılığıyla azim düzeylerinin de yükseleceğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

İlgili Araştırmalar

Üniversite son sınıf öğrencileri bağlamında gelecek kaygısı, umut ve azim ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar aşağıda aktarılmış olup her kavramın sonunda genel değerlendirmeye yer verilmiştir.

Gelecek Kaygısı ile İlgili Araştırmalar

Gelecek Kaygısı ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Gündoğar, Sallan-Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci (2007) tarafından yürütülen çalışmada birinci ve dördüncü sınıfta öğrenim gören toplam 373 üniversite öğrencisinin yaşam doyumlarını etkileyen etkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin kaygı yaşadıkları ve kaygı düzeyleri ve yaşam doyumları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada ele alınan demografik değişkenler kapsamında değerlendirildiğinde ise kız öğrencilerin ve okuduğu bölümü istemeyerek seçen öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin yüksek olduğu bulgusu ortaya çıkmaktadır

Tümerdem (2007) çalışmasında fen-edebiyat fakültesi ve eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerini 66 öğrenci üzerinden farklı değişkenlerle birlikte incelemiştir. Araştırma sonucunda fen-edebiyat fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinin eğitim fakültesi öğrencilerine kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Bunun yanında öğrencilerin akademik başarıları ve arkadaşlık ilişkileri ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu; anne-baba tutumları ve sosyoekonomik durum ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erözkan (2011) tarafından yürütülen çalışmada üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerini yordayan etkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin 488 öğrenciyle birlikte yürütülen çalışma sonucunda umutsuzluk, sınav kaygısı ve otomatik düşüncelerin

öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerinde önemli derecede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma üniversite son sınıf öğrencilerinin içinde bulundukları kritik dönemden kaynaklı sınav kaygısı yaşadıklarını, karşılaşmış oldukları olumsuz yaşam olaylarına yönelik olumsuz otamatik düşünceler geliştirdiklerini ve tüm bunlara bağlı olarak da umutsuzluk düzeylerinin artabildiğini vurgulanmaktadır.

Bostancı (2014) tarafından 270 spor bilimleri fakültesi birinci ve dördüncü sınıf üniversite öğrencisiyle birlikte yürütülen çalışmada öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin yürütülen çalışma sonucunda öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin yüksek olduğu ancak cinsiyet ve sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi amacıyla Sevinç ve Özdemir (2017) tarafından yapılan çalışmada 313 hemşirelik öğrencisinden veri elde edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu ve kaygı düzeylerinin arttıkça umutsuzluk düzeyinin de arttığını bulmuşlardır.

Özdinç vd. (2018) toplam 117 birinci ve dördüncü üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada öğrencilerin mesleki kaygı düzeylerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre birinci sınıf öğrencilerinin mesleki yeterliliğe yönelik kaygılarının, dördüncü sınıf öğrencilerin ise gelecek ve iş bulma kaygılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin kaygı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı araştırmada ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Alaosman (2019) tarafından hukuk ve eczacılık fakülteleri son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının incelenmesinin amaçlandığı çalışmada araştırmaya dahil olan 300 öğrencinin kaygı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı, öğrenim görülen bölüm ve algılanan sosyoekonomik duruma göre farklılaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğrenim görülen bölüme göre hukuk fakültesi son sınıf öğrencilerinin eczacılık fakültesi son sınıf

öğrencilerine; algılanan sosyoekonomik duruma göre ise durumlarını kötü olarak ifade eden öğrencilerin orta, iyi ve çok iyi olarak ifade eden öğrencilere kıyasla gelecek kaygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Yaşar ve Turgut (2020) toplam 226 spor bilimleri fakültesi üniversite son sınıf öğrencisiyle birlikte yürüttükleri çalışmada öğrencilerin kaygı düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. İşsizlik Kaygısı Ölçeği kullanılarak öğrencilerin geleceklerine dair kaygılarının araştırıldığı bu çalışmada öğrencilerin cinsiyet değişkenine ve daha önce bir iş deneyimine sahip olma değişkenine göre kaygı düzeylerinin değişmediği ancak bölüm değişkenine göre kaygı düzeylerinin değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gedikli ve Akdoğan'ın (2023) üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarını incelediği çalışmasında ise öğrencilerin gelecek kaygılarının cinsiyet değişkenine ve okudukları bölümü isteyerek tercih etme durumlarına göre farklılık gösterdiği; sınıf düzeyi ve genel not ortalama durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin gelecek kaygıları ile mutluluk düzeyleri arasında orta düzeyde negatif bir ilişki olması ise ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin mezun olma sürecine yaklaştıkça gelecek kaygılarının arttığı sonucuna ulaşılan bir diğer çalışma olan Özgül (2023) tarafından yürütülen çalışmaya farklı fakülte ve bölümlerdeki üçüncü ve dördüncü sınıfta olan 37 öğrenci dahil edilmiştir. Fenomenolojik desende tasarlanan bu çalışmada öğrencilerin yaşamış oldukları sıkıntılar sektörel/mesleki etmenler, gelecek kaygısı ve kariyerde engelleri keşfetme olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Bu temalardan sektörel/mesleki etmenler temasında öğrencilerin mesleki olarak yetersiz hissettikleri ve sektörel olarak kararsızlıklar yaşadıkları; gelecek kaygısı temasında sisteme yönelik kaygılar yaşadıkları belirtilmiştir. Kariyerde engelleri keşfetme temasında ise ailevi, çevresel, ekonomik, kişisel ve bölüme yönelik engellerle karşılaştığı belirtilmiştir.

Koçeroğlu, Karaduman, Durmuş ve Ünlü (2024) tarafından üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının ve umutsuzluk düzeylerinin incelendiği çalışma spor bilimleri fakültesinde öğrenim görmekte olan 243 öğrenciyle birlikte yürütülmüştür. Araştırma sonucunda araştırmacılar başarı düzeyi ile umutsuzluk ve gelecek kaygısı arasında ve cinsiyet ile gelecek kaygısı arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamadığı sonucunu aktarmışlardır.

Gelecek Kaygısı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Hammad (2016) tarafından üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının incelendiği çalışmaya farklı bölümlerde öğrenim gören 380 öğrenci dahil edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda araştırmaya dahil edilen öğrencilerin gelecek kaygılarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ramteke ve Ansari (2016) tarafından 100'ü birinci sınıf, 100'ü üniversite son sınıf mühendislik öğrencisi olmak üzere toplam 200 öğrenciyle birlikte yürütülen çalışmada öğrencilerin stres ve kaygı düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin kaygı düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Kadın öğrencilerin ve birinci sınıf öğrencilerin, erkek öğrencilere ve son sınıf öğrencilere göre daha fazla kaygı yaşadığı aktarılmıştır.

Wang (2018) 500'ü birinci sınıf, 500'ü dördüncü sınıf olmak üzere toplam 1000 üniversite öğrencisi ile birlikte yürüttüğü çalışmada öğrencilerin mental sağlıklarını çeşitli faktörler bağlamında karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda birinci sınıfların hayal kırıklığı, stres, kaygı, yalnızlık ve karışıklık yaşadığı; son sınıf öğrencilerin ise iş arama ve işsizlik kaygısı sebebiyle çeşitli psikolojik problemler yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Son sınıf öğrencilerinin kariyer seçimi ve iş bulma konusunda karışıklık yaşamaları ve mezuniyet sürecinde baskı hissetmelerinin daha fazla kaygılı olmalarına sebebiyet verdiği araştırma sonucunda aktarılmıştır.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinin araştırıldığı çalışma olan Chiodelli, de Mello, de Jesus ve Andretta (2020) tarafından yürütülen deneysel çalışmada hazırlanan mindfulness temelli müdahale programının üniversite son sınıf öğrencilerinin depresyon, kaygı ve stres düzeylerine olan etkisi incelenmiştir. 34 öğrenci ile birlikte yürütülen 8 hafta sonucunda öğrencilerin depresyon, kaygı ve stres düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Rabei, Ramadan ve Abdallah (2020) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının öz yeterlik düzeyleri ile olan ilişkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaca ilişkin hemşirelik ve eğitim fakültesinde öğrenim gören 481 öğrenciyle bir çalışma yürütülmüştür. Araştırma sonucunda gelecek kaygısı ve öz yeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öz yeterlik düzeyi üniversite birinci sınıflarda daha yüksekken gelecek kaygısının son sınıflarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Fakülte değişkenine göre ise hemşirelik fakültesi öğrencilerinin öz yeterliklerinin yüksek olduğu, gelecek kaygısı açısından ise fakülteler arasında bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları üzerinde hem yurt içinde hem de yurt dışında yürütülmüş çalışmalar incelendiğinde sınırlı çalışmaların olduğu ve gelecek kaygısından ziyade kaygı kavramı üzerinde yürütülen çalışmaların daha yoğun olduğu görülmektedir. Aktarılan çalışmalarda ortak olarak verilen sonucun kaygı düzeyinin üniversite öğrencilerinin iyi oluşlarını etkilediği yönündedir. Bunun yanında cinsiyet, akademik başarı, sosyoekonomik düzey ve öğrenim görülen bölüm gibi çeşitli demografik değişkenlerin araştırmaya dahil edildiği ve bu demografik değişkenlerin kaygı düzeyini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Yine bunun yanında özellikle son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarını iş bulma kaygısı ile örtüştürerek araştırmacılar tarafından çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir.

Umut ile İlgili Araştırmalar

Umut ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Akalın (2006) çalışmasında 593'ü meslek lisesi, 109'u üniversite olmak üzere son sınıf okul öncesi öğretmeni adaylarının mesleki algılarını ve umut düzeylerini incelemiştir. Çalışma sonucunda üniversite son sınıf öğrencilerinin umut düzeylerinin meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin umut düzeylerinden daha yüksek olduğu; öğrencilerin mesleki algıları ne kadar olumluysa umutsuzluk düzeylerinin o kadar düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dereli ve Kabataş (2009) tarafından yürütülen çalışmada 102 sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencisinin umutsuzluk düzeylerinin ve iş bulma endişelerinin çeşitli demografik değişkenlerle birlikte incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin yürütülen çalışmada öğrencilerin %52'sinin iş bulmaya ilişkin endişelerinin olduğu ve Beck Umutsuzluk Ölçeği puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Umutsuzluk düzeyi ile demografik değişkenlerden olan yaş, cinsiyet, doğum yeri, medeni durum, gelir durumu, bölüm ve meslek seçim durumları ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı; öğrencilerin iş bulmaya ilişkin endişeleri ve mezun olduktan sonra iş bulabileceklerini düşündükleri süreler arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kırımoğlu (2010) toplam 638 beden eğitimi ve spor yüksekokulu son sınıf öğrencisi ile yaptığı araştırmada öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin bölüm, öğrenim türü ve cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Ulaşılan bir diğer sonuç ise mezun olduğunda iş bulamayacağına dair inanca sahip olan öğrencilerin bulabileceğine dair inanca sahip olan öğrencilere göre umutsuzluk düzeylerinin yüksek olmasıdır.

Dünyaoğulları (2011) üniversite son sınıf öğrencilerinin kendilerini gerçekleştirme engelleriyle genel erteleme eğilimi ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği bir çalışma yürütmüştür. Toplam 150 üniversite öğrencisinin dahil edildiği araştırma sonucunda

öğrencilerin umutsuzluk ve genel erteleme düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu, umutsuzluk puanı yüksek olan öğrencilerin erteleme davranışına daha sık başvurduğu görülmüştür. Umutsuzluk ve kendini gerçekleştirme değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde ise kendini gerçekleştirmenin alt boyutlarından olan zamanı iyi kullanma, desteği içten alma, kendini gerçekleştirme, duygusal akıcılık, kendine saygı, uzlaştırma ve saygının kabulü alt boyutları ve umutsuzluk arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu çalışma aracılığıyla cinsiyet değişkeni açısından erkeklerin umutsuzluk düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dursun ve Aytaç (2012) çalışmasında 105'i erkek 170'i kız olmak üzere toplam 275 üniversite son sınıf öğrencisinin kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve iş gücü piyasasına yönelik beklenti ve iş deneyimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda iş bulma ümidi, iş deneyimi ve cinsiyet ile umutsuzluk ve kaygı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu da ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Aydın vd. (2013) sağlık meslek yüksekokulu ve sağlık meslek lisesi 240 son sınıf öğrencisinin umutsuzluk düzeylerini çeşitli değişkenler ile birlikte incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda son sınıf öğrencilerinin %35,6'sının iş bulma endişesi yaşadığı, iş bulma endişesi ve akademik başarı ile umutsuzluk düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu; öğrencilerin cinsiyetleri, öğrenim gördüğü okulları ve bölümleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Son sınıf öğrencilerinin umut düzeylerinin incelendiği Gür, Koçak ve Alakoç-Pirpir (2014) tarafından 308 meslek yüksekokulu son sınıf öğrencisiyle yürütülen çalışmada öğrencilerin umut düzeylerinin cinsiyet, iş bulma kaygısı ve mezuniyet sonrası iş bulma durumu değişkenleri üzerinde anlamlı düzeyde bir etkisinin olduğu; yaş ve bursluluk durumu üzerinde ise anlamlı düzeyde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üstün vd. (2014) tarafından 688 üniversite son sınıf öğrencisi ile birlikte yürütülen çalışmada öğrencilerin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin öğrenim gördükleri fakülte, bölüm, cinsiyet, yaş, kalınan yer ve akademik başarı düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır.

Yalçın ve Açıkgöz (2014) toplamda 108 ebelik ve hemşirelik bölümü son sınıf öğrencisinin katılımı ile yürüttüğü çalışmasında öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma sonucunda her iki bölüm öğrencilerinin de geleceğe yönelik umutsuzluk düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç her iki bölümün de iş olanaklarının yüksek olmasıyla açıklanmıştır.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin incelendiği bir diğer çalışmada ise Yazar-Aslan (2015) 751 son sınıf öğrencisinin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Öğrencilerin cinsiyetleri ve kaygı düzeyleri, akademik başarı düzeyleri ve umutsuzluk düzeyleri, fakülteleri ile sürekli kaygı düzeyleri, iş deneyimleri ile kaygı ve umutsuzluk düzeyleri, iş hayatına başlamak için beklenen süre ile kaygı ve umutsuzluk düzeyleri ve alınan eğitimin yeterliği ile kaygı ve umutsuzluk düzeyleri arasında bulunan anlamlı farklılıklar çalışmanın diğer bulgularını oluşturmaktadır.

Erdoğan ve Akın (2016) 91 hemşirelik son sınıf öğrencisinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerini incelediği çalışmada öğrencilerin orta düzeyde umutsuzluk yaşadıkları, yarısından fazlasının iş bulmaya ilişkin endişelerinin olmadığı ve iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonuçlarına ulaşmıştır. Çalışmada aynı zamanda öğrencilerin mesleklerine yönelik yaklaşımları ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Öğrencilerin %65,9'unun mesleğini kendileri seçtiği, %59,3'ünün mesleğini sevdiği ve %51,6'sının mesleğini diğerlerine önermediği, mesleğini seven ve sevmeyen grupta bulunan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirtilmiştir.

Gültekin ve Arıcıoğlu (2016) tarafından 478 üniversite son sınıf öğrencisi ile birlikte yürütülen çalışmada öğrencilerin yaşam doyumları, umut ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin yürütülen çalışma sonucunda yaşam doyumu, kaygı ve umut düzeyinin öğrenim görülen bölüme göre değiştiği, öğrencilerin umut ve yaşam doyumu düzeyleri arasında pozitif bir ilişki, umut ve kaygı düzeyleri arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur.

Şanlı-Kula ve Saraç (2017) üniversite son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi amacıyla 1160 öğrenci ile birlikte yürüttüğü kapsamlı çalışma sonucunda öğrencilerin %16'sı hafif düzeyde, %5'i ise ileri düzeyde umutsuzluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Cinsiyet, fakülte, anne baba tutumu ve ailenin ortalama aylık gelir değişkenlerine göre öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı; yaşanılan yer değişkenine göre ise farklılaşmadığına ulaşılmıştır.

Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin ve umutsuzluklarıyla ilişkili etkenlerin incelendiği Açıkgöz (2019) tarafından yürütülen çalışmaya 94'ü erkek, 172'si kadın olmak üzere 284 son sınıf öğrencisi dahil olmuştur. Çalışma sonucunda araştırmaya katılan kadın öğrencilerin, yaşam kalitesini ve aile ekonomik durumunu kötü algılayanların, yapacağı mesleği sevmeyenlerin ve mesleğe ilişkin kaygıları olanların ve okuduğu okuldaki ortamdan memnun olmayanların umutsuzluk düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada umutsuzluk düzeyi ile arasındaki ilişkinin incelendiği bir diğer değişken olan benlik saygısında ise benlik saygısı yüksek olan son sınıf öğrencilerinin daha az umutsuzluk yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Küçük, Usta ve Torpuş (2019) çalışmasında sağlık hizmetleri meslek yüksekokul son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini incelemiştir. 230 öğrenci ile birlikte yürütülen çalışma sonucunda umutsuzluk düzeyi ve bölüm, cinsiyet ve yaşanılan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığına ulaşılmıştır. Ulaşılan bir diğer sonuç ise

öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulabileceklerini düşündükleri süre uzadıkça umutsuzluk düzeylerinin de artmasıdır.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin incelendiği bir başka çalışma ise Yılmaz (2019) tarafından yürütülen çalışmadır. Bu çalışma aracılığıyla Yılmaz (2019) son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkide umudun rolünü incelemeyi hedeflemiştir. İktisat fakültesi son sınıfta okuyan 344 öğrenciyle birlikte yürütülen çalışma sonucunda kadın öğrencilerin, iş bulma ümidi olmayan öğrencilerin, iş deneyimine sahip olmayan öğrencilerin ve aldığı eğitimin yeterli olmadığını düşünen öğrencilerin kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Umutsuzluk düzeyleri açısından sonuçlar incelendiğinde ise cinsiyetin, iş deneyiminin ve iş bulma ümidinin umutsuzluk düzeyi üzerinde bir etkisi olmadığına ulaşılmıştır. Araştırma aracılığıyla ulaşılan bir diğer sonuç ise öğrencilerin kaygıları ve umutsuzluk düzeyleri arasında pozitif yönde çok düşük bir ilişki olduğudur.

Öztürk-Kaygusuz ve Erensoy (2020) yürüttükleri çalışmada tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini incelemeyi ve bu düzeyin cinsiyet ve yaş değişkenine göre değişip değişmediğini tespit etmeyi amaçlamıştır. 124 katılımcı ile birlikte gerçekleştirilen çalışma sonucunda öğrencilerin %30,6'sında umutsuzluğun olmadığı, %48,4'ünün hafif umutsuzluk, %13,7'sinin orta düzeyde umutsuzluk ve %7,3'ünün ise ileri düzeyde umutsuzluk yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Umutsuzluk düzeyinin cinsiyet ve yaş değişkenine göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda ise umutsuzluk düzeyi açısından cinsiyet ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Yıldırım ve Yılmaz (2023) tarafından yürütülen çalışmada ise istatistik bölümünde öğrenim gören son sınıf 93 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda kendisini güvende hissetmeyen kaygılı öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda bu araştırmada öğrencilerin iş önceliğinin ve staj durumunun

umutsuzluk ve kaygı düzeylerine olan etkisi de incelenmiştir. Staj deneyimi olan üniversite son sınıf öğrencilerinin staj deneyimi olmayan öğrencilere kıyasla umutsuzluk düzeylerinin daha düşük olduğu, iş önceliği para kazanmak olan öğrencilerin ise daha umutlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Alanyazın incelendiğinde üniversite öğrencilerinin umut düzeylerinin farklı sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığı çalışmaların da mevcut olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda özellikle birinci ve dördüncü sınıftaki üniversite öğrencilerinin diğer sınıf düzeylerindeki öğrencilere göre umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğuna ulaşılmıştır.

Şahin (2002) birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini karşılaştırdığı araştırmada 57'si birinci sınıf 153'ü dördüncü sınıf olmak üzere toplam 210 öğrenci ile birlikte bir çalışma yürütmüştür. Çalışma sonucunda birinci ve son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ancak birinci sınıf öğrencilerinin Beck Umutsuzluk Ölçeğinden elde ettikleri puanların son sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite birinci sınıf ve dördüncü sınıf düzeyindeki öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin incelendiği bir diğer çalışma olan Şahin (2009) tarafından yürütülen çalışmada eğitim fakültesinde öğrenim gören 397 öğrencinin umutsuzluk düzeyleri çeşitli demografik değişkenlerle birlikte ele alınmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin hafif düzeyde umutsuzluk yaşadıkları, birinci sınıf ile dördüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin kız öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu, algılanan gelir düzeyi alt olan öğrencilerin orta ve üst olan öğrencilere göre daha fazla umutsuzluk yaşadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gençay (2009) tarafından üniversite öğrencilerinin umutsuzluk ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi amacıyla yürütülen çalışmada aynı zamanda birinci ve dördüncü sınıfta bulunan toplam 75 öğrencinin umutsuzluk düzeyleri de karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda son sınıfların umutsuzluk düzeylerinin ilk sınıflara kıyasla daha yüksek olduğu

ve mesleki gelecek beklentisi ve yaşam doyumunun umutsuzluk üzerinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Mesleki geleceklerini olumlu gören öğrencilerin umutsuzluk puanlarının düşük olduğu ve cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin farklılaşmadığı ulaşılan diğer sonuçlar olarak aktarılmıştır.

Oğuztürk vd. (2011) tarafından 105'i birinci sınıf 102'si dördüncü sınıf olmak üzere toplam 207 üniversite öğrencisi ile birlikte yürütülen çalışmada öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda hem birinci sınıf öğrencilerinin hem de son sınıf öğrencilerinin sahip oldukları umutsuzluk düzeylerinin onların baş etme becerileri üzerinde anlamlı düzeyde bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan diğer sonuçlar ise öğrenim görülen bölüm ve sınıf düzeyi değişkenine göre umutsuzluk düzeyinin farklılaşmadığı, cinsiyet değişkenine göre ise farklılaştığı şeklindedir.

Sezer ve Kezer (2017) tarafından yürütülen çalışmada 273'ü birinci sınıf 240'ı son sınıf olmak üzere toplam 513 üniversite öğrencisinin umutsuzluk ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının umutsuzluk düzeyleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet ve yaş değişkenine göre öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri incelendiğinde ise erkek öğrencilerin ve birinci sınıf öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkur, Kıran ve Cengiz'in (2020) üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini, belirsizliğe tahammülsüzlüklerini, gelecekte iş bulmaya ilişkin algılarını ve öz yeterliklerini inceleme amacıyla yürütmüş olduğu çalışma aynı zamanda üniversite birinci ve dördüncü sınıfların umutsuzluk düzeylerinin de incelendiği bir çalışmadır. Farklı fakültelerdeki 636 öğrencinin katıldığı çalışma sonucunda son sınıfların umutsuzluk puan ortalamaları yüksek olmasına rağmen bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Farklı sınıf düzeylerindeki üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelendiği Ergüt (2020) çalışmasında ikinci, üçüncü ve son sınıf öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin iş bulma ümidi, iş deneyimi ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 50'si ikinci ve üçüncü sınıf 60'ı dördüncü sınıf olmak üzere toplam 160 üniversite öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin hafif umutsuzluk düzeyinde oldukları; iş bulma ümidi ve umut düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu; cinsiyet, iş deneyimi ve umut düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Umutsuzluk düzeyinin sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için yapılan analizler sonucunda ise umutsuzluk düzeyinin en yüksek olduğu sınıfın ikinci sınıf olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu durumun bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanabileceği vurgulanmıştır. Mevcut çalışmada incelenen bir diğer nokta ise öğrencilerin iş önceliklerinin umutsuzluk düzeyleri üzerinde bir etkisinin olup olmadığıdır. Bu bağlamda belirtilen iş önceliklerinden olan "para kazanmak" önceliğine sahip olan öğrencilerin en yüksek umutsuzluk düzeyine sahip olduğu ve bunu "statü sahibi olmak", "sosyal güvenceye sahip olmak", "topluma yararlı insan olmak" ve "kendini gerçekleştirmek için bir araç" önceliklerinin takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mansur ve Doğuç (2021), COVID-19 sürecinde yürüttüğü çalışmasında farklı sınıf düzeylerindeki üniversite öğrencilerinin umut düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. 528 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin umut düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Umut düzeyinin sınıf düzeyleri arasında farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesi amacıyla yapılan analizde ise umut alt boyutlarından olan "olumlu hazır oluş" boyutunda anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Birinci sınıf öğrencilerin olumlu hazır oluş ortalamalarının dördüncü sınıftaki öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Çıkan bu sonuç dördüncü sınıftaki öğrencilerin geleceğe yönelik kaygı ve endişelerinin yüksek olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Yalçın (2022) tarafından 732 son sınıf öğrencisi ile birlikte yürütülen çalışmada öğrencilerin işsizlik kaygıları ve umutsuzluk düzeyleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda erkek öğrencilerin daha fazla işsizlik kaygısı yaşadığı kız öğrencilerin ise umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğuna ulaşılmıştır. Yaş ve ekonomik duruma göre öğrencilerin işsizlik kaygılarının ve umutsuzluk düzeylerinin değişmediği sonucu eklenmiştir.

Umut ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Snyder vd., (2002) umudun akademik başarı ile ilişkisinin incelenmesinin amaçlandığı çalışma, üniversiteye yeni başlayan 213 öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin umut düzeyleri ve akademik başarı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Umudun belirli bir hedefe ulaşmayı ne derecede yordadığının tespit edilmesi amacıyla yürütülen Feldman, Rand ve Wrobleski (2009) çalışmasında 162 üniversite öğrencisi ile birlikte bu hipotezi boylamsal bir araştırma aracılığıyla test etmiştir. Dönem başında umut ve hedef önemi ölçümleri alınan öğrencilerin ölçümleri üç ay sonra tekrarlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlarda umut düzeyi yüksek olan öğrencilerin belirledikleri hedefe ulaşmanın daha yüksek olduğu görülmüştür.

Atroszko, Wyszomirska-Góra ve Wenta (2014) tarafından yürütülen çalışmada 532 üniversite öğrencisinin umutsuzluk düzeyleri ve baş etme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin %18'inin umutsuzluk yaşadığı ve kullandıkları işlevsiz baş etme stratejileri ve umutsuzluk düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin kullandıkları bu işlevsiz baş etme stratejilerinden özellikle "davranışsal boş verme", "kendini suçlama", "inkâr" ve "alkol kullanımı" stratejilerinin umutsuzluk düzeyini pozitif; işlevsel baş etme stratejilerinden ise "planlama", "pozitif yeniden çerçeveleme", "duygusal ve araçsal destek", "mizah" ve "kabul" stratejilerinin negatif etkilediği belirtilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin ruhsal sağlıklarını sunmuş oldukları ve umudu da dahil ettikleri model aracılığıyla incelemeyi amaçlayan Soltani, Zareh, Mohammadi ve Paydar (2014) çalışmalarına 374 üniversite öğrencisi dahil etmiştir. Araştırmacıların öğrencilerin iyi oluş düzeyleri üzerinde etkisi olduğunu düşündükleri kavramlar umut, amaç yönelimi ve spiritüel iyi oluştur. Araştırma sonucunda araştırmaya dahil edilen değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu, amaç yönelimli öğrencilerin umut düzeylerinin yüksek olduğu, umut düzeyi yüksek olan öğrencilerin spiritüel boyutta bir iyi oluşa sahip olduğu ve bu iyi oluşun da ruhsal sağlıklarını olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Gungor, Young ve Sivo'nun (2021) üniversite öğrencilerinin olumsuz yaşam olaylarını ve yaşam doyumunu çeşitli kavramlar bağlamında değerlendirdiği çalışmasında ele alınan bir kavram da umuttur. 738 üniversite öğrencisiyle birlikte yürütülen çalışma sonucunda umudun olumsuz yaşam olaylarının etkisini hafiflettiği araştırmacılar tarafından bildirilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin umut düzeylerinin incelendiği bir diğer çalışma olan Salamı, Khan ve Yusuf'un (2022) çalışmasında umut değişkeni depresyon değişkeni ile birlikte ele alınmış ve iki kavram arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin 512 üniversite öğrencisiyle birlikte yürütülen çalışma sonuucunda umudun alt boyutları olan alternatif yollar ve eyleyici düşünce boyutları ile depresyon düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada incelenen bir diğer değişken olan anlam değişkeninin ise depresyon ve umut arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bildirilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin umut düzeylerinin araştırıldığı çalışmalar incelendiğinde özellikle yurt içi alanyazında umutsuzluk kavramı üzerinden umudun ele alındığı görülmektedir. Yine yurt içi alanyazında cinsiyet, sosyoekonomik düzey, iş deneyimine sahip olma, öğrenim görülen bölüm ve fakülte gibi çeşitli demografik değişkenlerle birlikte umudun ele alındığı anlaşılmaktadır. Çalışmalarda ortak olan bir diğer nokta ise son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin kariyer bağlamında ele alındığıdır. Bu araştırmalarda öğrencilerin

iş bulmaya ilişkin kaygılarının olduğu ve bunun da umutsuzluk düzeylerini arttırdığı belirtilmektedir. Yurt içinde ve yurt dışında umut üzerinde yürütülen çalışmalardaki ortaklık ise baş etme stratejileri, psikolojik sağlamlık, öz yeterlik gibi psikolojik kaynakların ve öğrencilerin iyi oluşlarının umut kavramı iler birlikte ele alındığıdır.

Azim ile İlgili Araştırmalar

Azim ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Arslan, Akın ve Çitemel (2013) azim ve üstbiliş arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 352 üniversite öğrencisi ile birlikte yürüttüğü çalışmada azim ve üstbiliş arasında pozitif yönde bir ilişki bulmuştur. Yani üniversite öğrencilerinin üstbiliş düzeyleri arttıkça azim düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Azmin alt boyutlarından olan ilginin tutarlılığı ve gayrette ısrar boyutlarının üniversite öğrencilerinin üstbiliş düzeylerini anlamlı düzeyde yordadığı çalışmanın sonucunda ulaşılan bulgulardandır.

Beyhan (2016) başarı ve azim arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 451 üniversite öğrencisi ile birlikte yürüttüğü çalışmada öğrencilerin başarı ve azim düzeyleri arasında bir ilişkinin olduğunu ve azmin başarıyı %17 düzeyinde yordadığı sonucunu bulmuştur.

Ahmet ve Eşici (2017) toplam 390 üniversite öğrencisi ile birlikte yürüttüğü çalışmada öğrencilerin kariyer uyumluluğunun yordanmasında psikolojik ihtiyaçlar ve azmin rolünün olup olmadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaca ilişkin yürüttükleri çalışmada öğrencilerin kariyer uyumluluklarının psikolojik ihtiyaçlar değişkeninin alt boyutlarından olan güç, özgürlük ve eğlence alt boyutları; azmin alt boyutlarından olan gayrette ısrar alt boyutu ile açıklanabildiğine ulaşmışlardır. Ulaşılan sonuçlar ışığında bu çalışmada azmin üniversite öğrencilerinin öğrenimleri boyunca karşılaştıkları engellerle baş etme, pes etmeme, alternatifler üretme ve kariyer uyumluluğunu geliştirme üzerinde etkisi olduğu vurgulanmıştır.

Depresyon, anksiyete, stres ve azmin ilişkisinin incelendiği Özhan ve Boyacı (2018) tarafından yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak yürütülen çalışmada 313 üniversite öğrencisinin ruhsal belirtiler değişkenleri (depresyon, anksiyete, stres) ve azim düzeyleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda ruhsal belirtiler değişkeni ile azim arasında negatif yönde bir ilişki olduğu, azim değişkeninin ruhsal belirtiler değişkeni üzerindeki değişimin %19'unu açıkladığı tespit edilmiştir.

Şimşir (2020) tarafından yürütülen çalışmada üniversite öğrencilerinin azim, yaşam doyumu, huzur ve öz disiplin düzeylerinin hem nicel hem nitel yollarla incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin 885 üniversite öğrencisi ile birlikte yürütülen çalışmada öz disiplinin, azim ve yaşam doyumunu doğrudan yordadığı, azim ve yaşam doyumunun da huzuru doğrudan yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynar'ın (2021) üniversite öğrencilerindeki yalnızlığın yordanmasında azim, umut ve minnettarlık kavramlarının etkisini incelediği çalışma 359 üniversite öğrencisi ile birlikte yürütülmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin azim ve umut düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı, sınıf düzeyine göre ise azmin farklılaştığı umudun farklılaşmadığı görülmüştür.

Azmin akademik boyuttaki etkilerinin incelendiği çalışmalardan olan Özhan (2021) tarafından yürütülen çalışmada 390 üniversite öğrencisinin akademik öz yeterlikleri, okul tükenmişliği ve azim düzeyleri incelenmiştir. Azmin akademik öz yeterlik ve okul tükenmişliği üzerinde aracı bir role sahip olup olmadığının araştırıldığı bu çalışma sonucunda azmin öz yeterlik ve okul tükenmişliğini pozitif yönde yordadığı, azim düzeyi ve akademik öz yeterlik arasında pozitif; okul tükenmişliği arasında negatif bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

İşgör, Demir ve Gürtepe (2023) çalışmalarında umut ve kişilik özelliklerinin azim düzeyi üzerindeki yordayıcı etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya 249 Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören üniversite öğrencisini dahil etmişlerdir. Araştırma

sonucunda öğrencilerin umut ve kişilik özelliklerinin öğrencilerin azim düzeylerini anlamlı şekilde yordadığı; umut ve kişisel özelliklerinin azim puanlarındaki değişimin %43'ünü açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bir diğer sonuç ise algılanan sosyoekonomik durum ve azim, umut ve kişilik özellikleri arasında herhangi bir ilişki olmadığı yönündedir.

Azim ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Singh ve Jha (2008) çalışmasında azim ile mutluluk, olumlu ve olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 254 üniversite öğrencisinin dahil edildiği araştırma sonucunda mutluluk, yaşam doyumu ve olumlu duygulanım ve azim arasında pozitif bir ilişki olduğu; olumsuz duygulanım ve azim arasında ise negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vela vd. (2015) tarafından 128 üniversite öğrencisi ile birlikte yürütülen araştırmada yaşamın anlamı, ailenin etkisi ve umut düzeyinin öğrencilerin azim düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda yüksek düzeyde umudun azmi pozitif yönde yordadığı ve yaşamda anlam arayışının ise azmi negatif yönde yordadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Azmin akademik ortamdaki etkisinin incelendiği çalışmalardan olan Wolters ve Hussain (2015) çalışmasında azmin öz düzenleyici öğrenme ve akademik başarı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. 213 üniversite öğrencisi ile birlikte yürütülen çalışmada azmin çabada ısrar boyutunun öz düzenleyici öğrenmeyi ve akademik başarıyı pozitif yönde etkilediği, azmin ilgide tutarlılık boyutu ile akademik başarı arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hodge vd. (2017) 395 üniversite öğrencisini dahil ettiği çalışmasında öğrencilerin azim düzeylerini akademik bağlamda incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda azim, bağlılık ve akademik üretkenlik arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve bağlılığın azim ve akademik üretkenlik arasındaki ilişkiye aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Azmin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı ise ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Bir diğer azmin akademik ortamdaki etkisinin incelendiği çalışma olan Baquerizo'nun (2018) çalışmasındaki bulgular da diğer çalışmalar ile paralellik göstermektedir. 205 üniversite öğrencisinin dahil edildiği araştırma sonucunda azmin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkisi olduğuna ulaşılmıştır.

Mason'ın (2018) üniversite öğrencilerinin azim düzeyleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada ortaya çıkan sonuçlar ise ilgili alanyazın ile paralel sonuçlar ortaya koymaktadır. 121 üniversite birinci sınıf öğrencisinin dahil edildiği bu çalışmada yüksek akademik başarıya sahip olan öğrencilerin azim düzeylerinin de yüksek olduğu anlaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında araştırmacı tarafından azim kavramının üniversite sürecinde önemli bir psikolojik kaynak olduğu vurgulanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin azim düzeylerinin incelendiği Kannangara vd. (2018) tarafından yürütülen çalışmada ise üç aşamalı karma bir çalışma gerçekleştirmiştir. İlk aşamada toplam 440 üniversite öğrencisinden kadın öğrencilerin azim düzeylerinin erkek öğrencilerin azim düzeylerinden daha yüksek olduğu ve azmin öz kontrolle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 340 üniversite öğrencisiyle yürütülen ikinci aşamada yüksek aziz düzeyinin iyi oluş ve psikolojik sağlamlık üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Araştırmanın üçüncü aşamasında ise 10 başarılı öğrenciyle nitel bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşme sonucunda azim ile ilişkili olarak "tutku ve sebat", "öz kontrol" ve "olumlu bakış açısı" temaları ortaya çıkmıştır.

Kişilerin azim düzeyleri ve mental sağlıkları arasındaki ilişkinin incelendiği ilk çalışmalardan olan Musumari vd. (2018) tarafından yürütülen çalışmada depresyon ve anksiyetenin azim ile olan ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin 800 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda öğrencilerin azim düzeyleri ile depresyon ve anksiyete düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Angad'ın (2019) 178 üniversite öğrencisi ile birlikte yürüttüğü çalışmada ise öğrencilerin azim ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla azim düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılırken öğrencilerin azim düzeyleri ve iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin azim düzeylerinin incelendiği bir diğer çalışma olan Alhadabi ve Karpinski (2020) tarafından yürütülen çalışmada 258 üniversite öğrencisinin azim, öz yeterlik, başarı hedef yönelimi ve akademik performans düzeyleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin azim düzeylerinin öz yeterlik ve başarı hedef yöneliminin aracı rolüyle akademik performansları üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Criticos, Layne, Simonton ve Irwin (2020) tarafından yapılan çalışma azmi akademik bağlamda ele almayan çalışma olması sebebiyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu çalışma aracılığıyla araştırmacılar üniversitede öğrenim görmekte olan sporcuların spordaki performanslarını nasıl arttırabileceği üzerinde odaklanmıştır. Bu amaca ilişkin 9 öğrenci ile birlikte karma bir çalışma yürütmüşlerdir ve öğrencilerin azim, kaygı, algılanan yetkinlik düzeyleri ve yarışlardaki performansları incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkeklerin kadınlara kıyasla daha yüksek azim düzeyine ve daha düşük kaygı düzeyine sahip olduğu ve azim düzeyinin kaygı ile negatif ilişki içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma aracılığıyla vurgulanan bir diğer nokta ise kaygının azim temel bileşenlerini doğrudan etkilediği ve bunun da sporcuların performanslarının etkilenmesine yol açtığıdır.

Ma, Ma ve Wang (2020) tarafından 380 üniversite öğrencisi ile birlikte yürütülen çalışmada öğrencilerin azim düzeyleri mutluluk yönelimleri ve sosyal yetkinlikleri bağlamında incelenmiştir. Araştırmacılar araştırma sonucunda üç kavramın da birbiriyle ilişkili olduğunu, azmin sosyal yetkinliğin yordayıcısı olduğunu ve azmin mutluluk yönelimi ve sosyal yetkinlik arasında aracı bir role sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinin azim düzeylerinin ele alındığı bir diğer çalışma Shin (2020) tarafından yürütülen çalışmada öğrencilerin azim düzeylerinin yanı sıra akademik başarıları, depresyon ve kaygı düzeyleri de incelenmiştir. 93 hemşirelik üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen çalışma sonucunda erkek öğrencilerin, bölüme yönelik memnuniyeti yüksek olan öğrencilerin ve sosyal ilişkileri kuvvetli olan öğrencilerin azim düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında depresyon ile azim arasında negatif bir ilişki, kaygı ile azim arasında negatif bir ilişki ve akademik başarı ile azim arasında pozitif bir ilişki olduğu çalışma aracılığıyla aktarılmıştır.

Frontini vd. (2021) çalışmasında üniversite öğrencilerinin azim ve tutku düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaca ilişkin 106 üniversite öğrencisi ile birlikte yürütülen çalışma sonucunda öğrencilerin azim ve tutku düzeyleri arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğu ve bu iki kavramın cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Chen, Lake ve Padilla (2021) üniversite öğrencilerinin dil öğrenme süreçlerindeki azim ve motivasyon kavramlarının etkisinin incelenmesi amacıyla 441 üniversite öğrencisi ile birlikte yürüttüğü çalışma sonucunda dil öğreniminde azim ve motivasyonun oldukça önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Azmin ve duygusal zekanın yaşam doyumu üzerindeki etkisinin incelendiği çalışma olan Ain, Munir ve Suneel'in (2021) çalışmasına 350 üniversite öğrencisi dahil olmuştur. Öğrencilerin azim, duygusal zekâ ve yaşam doyumu düzeyleri ölçekler aracılığıyla belirlendikten sonra bu üç kavram arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda duygusal zekâ ve azmin yaşam doyumu üzerinde etkisi olduğu, duygusal zekâ ve azim arasında güçlü bir ilişki olduğu ve öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu bölümler ve duygusal zekâ ve azim arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kim, Cho ve Jung (2022) tarafından yürütülen çalışma alanyazında sınırlı sayıda çalışmaya konuk olan azim odaklı müdahale programını içermektedir. Bu çalışmada azmin üniversite

öğrencilerinin kariyer kaygılarına olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin 12'si deney grubu, 12'si kontrol grubu olmak üzere toplam 24 üniversite öğrencisiyle birlikte bir grupla psikolojik danışma yürütülmüştür. 8 oturum yürütülen grupla psikolojik danışma süreci sonucunda deney grubunda bulunan öğrencilerin azim düzeylerinin yükseldiği ve kariyer kaygılarının azaldığı gözlemlenmiştir.

Üniversite sonrası yaşamda umudun veya azmin etkisinin incelendiği çalışmaların sınırlı sayıda olduğu bilinmektedir. Kasler, Zysberg ve Harel (2017) tarafından yürütülen çalışma hem umudun hem de azmin üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin algıları üzerindeki etkisinin incelendiği sınırlı çalışmalardan biridir. Kasler vd. (2017) üniversite öğrencilerinin gelecekteki istihdam edilebilirliğine yönelik bakış açılarını üç psikolojik kaynak çerçevesinde incelemiştir. Bu üç psikolojik kaynaktan olan azim, umut ve duygusal zekâ değişkeninin öğrencilerin iş bulmayı nasıl algıladıkları üzerindeki etkisini tespit etmek için farklı bölümlerden 584 son sınıf öğrencisi çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda algılanan istihdam edilebilirliğin umut ve azim ile pozitif yönde ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç ışığında hem umudun hem de azmin son sınıf öğrencilerinin iş bulma sürecinde karşılaşılan zorluklarla etkili bir şekilde baş edebilmesine yardımcı olabileceği vurgulanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin azim düzeyleri ile ilişkili hem yurt içinde hem de yurt dışında yürütülmüş çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların her sınıf düzeyini kapsadığı ve özellikle üniversite son sınıf düzeyinde yürütülen bir çalışmaya rastlanmadığı görülmektedir. Yurt içi ve yurt dışında yürütülen çalışmaların azim kavramını çoğunlukla akademik başarı bağlamında değerlendirdiği görülmektedir. Bu çalışmalarda ortak olarak azmin akademik başarıyı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmalar incelendiğinde görülen bir diğer ortaklık ise azmin iyi oluş üzerindeki etkisidir. Hem yurt içi alanyazında hem de yurt dışı alanyazında azmin öz yeterlik, minnettarlık, mutluluk ve yaşam doyumu gibi psikolojik kaynakları desteklediği ve depresyon, stres gibi ruhsal belirtileri azalttığı ilgili çalışmalar aracılığıyla belirtilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma türlerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki ve bu ilişkinin seviyesini belirleme amaçlanmaktadır (Karasar, 2010). Araştırmanın bağımlı değişkenini gelecek kaygısı, bağımsız değişkenlerini ise umut ve azim oluşturmaktadır. Bunun yanında cinsiyet, fakülte, algılanan akademik başarı düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, staj/iş deneyimi ve bölüme yönelik memnuniyet değişkenleri de demografik değişkenler olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara'daki üç büyük devlet üniversitesindeki farklı fakülte ve bölümlerde okuyan üniversite son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu çalışma grubunda 472'si (%53,76) kadın 406'sı (%46,24) erkek olmak üzere toplam 878 üniversite son sınıf

öğrencisi bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralığı 21 ile 25 yaş arasında değişmekte olup öğrencilerin yaş ortalamaları 22'dir. Çalışmaya dahil edilen öğrenciler uygun örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Uygun örnekleme yöntemi ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen bireyler üzerinde yapılan örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Erkuş, 2013).

Mevcut çalışmaya evrenin daha iyi temsil edilebilmesi amacıyla Ankara'daki üç büyük devlet üniversitesinden öğrenciler dahil edilmiştir. Araştırmaya A üniversitesinden 360 öğrenci, B üniversitesinden 374 öğrenci, C üniversitesinden ise 144 öğrenci katılmıştır. Her üç üniversitenin de sağlık bilimleri, eğitim, fen, mühendislik fakültelerinde çeşitli bölümlerde okuyan son sınıf öğrencileri çalışma grubunda yer almıştır.

Çalışma grubuna ait bazı demografik özellikler ve dağılımları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	472	53,76
	Erkek	406	46,24
Fakülte	Sağlık Bilimleri	150	17,08
	Eğitim	300	34,17
	Fen	216	24,60
	Mühendislik	212	24,15
Algılanan Akademik Başarı	Düşük	253	28,82
	Orta	439	50,00
	Yüksek	186	21,18
Algılanan Sosyoekonomik Düzey	Düşük	176	20,05
	Orta	629	71,64
	Yüksek	73	8,31
Staj/İş Deneyimi	Evet	620	70,62
	Hayır	258	29,38
Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyi	Hiç memnun değilim	60	6,83
	Memnun değilim	125	14,24
	Az memnunum	188	21,41
	Memnunum	368	41,91
	Çok memnunum	137	15,60
Toplam		878	100

Tablo 1'de görüldüğü üzere çalışma grubunda yer alan üniversite son sınıf öğrencilerinin 472'si (%53,76) kadın, 406'sı (%46,24) erkektir. Öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları fakültelerdeki dağılım sağlık bilimleri fakültesinden 150 (%17,08) öğrenci, eğitim fakültesinden 300 (%34,17) öğrenci, fen fakültesinden 216 (%24,60) öğrenci ve mühendislik fakültesinden 212 (%24,15) öğrenci şeklindedir. İlgili tabloya göre araştırmaya katılan öğrencilerin 253'ü (%28,82) akademik başarısını düşük, 439'u (%50) orta, 186'sı (%21,18) yüksek; 176'sı (%20,05) sosyoekonomik düzeyini düşük, 629'u (%71,64) orta ve 73'ü (%8,31) yüksek olarak algılamaktadır. Staj/iş deneyimine göre katılımcıların 620'si (%70,62) deneyime sahip, 258'i (%29,38) deneyime sahip değildir. Bölüme yönelik memnuniyet düzeyi değişkenine göre ise katılımcıların 60'ı (%6,83) bölümünden hiç memnun değil, 125'i (%14,24) memnun değil, 188'i (%21,41) az memnun, 368'i (%41,91) memnun ve 137'si (%15,60) ise çok memnundur.

Öğrencilerin bölümlerinin toplam çalışma grubuna kıyasla dağılımı ise şu şekildedir:

Eğitim Fakültesi: Sınıf Öğretmenliği (%11,7), Özel Eğitim (%7,3), Türkçe Öğretmenliği (%4,6), İlköğretim Matematik Öğretmenliği (%2,7), Almanca Öğretmenliği (%2,3), Fen Bilgisi Öğretmenliği (%2,1), Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri Eğitimi (%1,5), İngilizce Öğretmenliği (%0,7)

Fen Fakültesi: İstatistik (%6,3), Biyoloji (%4,4), Matematik (%4), Fizik (%3,2), Kimya (%3,1), Aktüerya Bilimleri (%1,9), Astronomi ve Uzay Bilimleri (%1,7)

Mühendislik Fakültesi: Makine Mühendisliği (%5,1), Bilgisayar Mühendisliği (%4,0), Çevre Mühendisliği (%3,9), İnşaat Mühendisliği (%2,8), Nükleer Enerji Mühendisliği (%2,4), Endüstri Mühendisliği (%1,7), Fizik Mühendisliği (%1,5), Gıda Mühendisliği (%1,4), Kimya Mühendisliği (%0,8), Elektrik ve Elektronik Mühendisliği (%0,6)

Sağlık Bilimleri Fakültesi: Sosyal Hizmet (%3,6), Beslenme ve Diyetetik (%3,5), Çocuk Gelişimi (%3,1), Hemşirelik (%2,1), Eczacılık (%1,9), Dil ve Konuşma Terapisi (%1,8), Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (%1)

Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinin başlatılabilmesi için ilk olarak Gazi Üniversitesi Etik Komisyonundan onay alınmıştır (Ek 1). Araştırma için seçilen üç üniversitenin önceden belirlenen fakülte ve bölümlerinde öğrenim görmekte olan üniversite son sınıf öğrencilerinden veri toplayabilmek için ise ilgili üniversitelerden gerekli onayın gelmesi beklenmiştir. Araştırmacı tarafından uygulama yapılması talep edilen ve ilgili birimler tarafından uygun görülen fakülte ve bölümlerden gerekli onay alınmıştır (Ek 2; Ek 3; Ek 4). Bunun yanında araştırmada kullanılmış olan ölçeklere dair gerekli izinler mevcuttur (Ek 5: Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği; Ek 6: Sürekli Umut Ölçeği; Ek 7: Kısa Azim Ölçeği). Onaylar alındıktan sonra üç üniversiteyi de haftalara bölecek şekilde bir takvim hazırlanmıştır. Fakülte ve bölüm bazında üniversite son sınıf öğrencilerinin yoğun olarak ders gördüğü günler belirlenmiş ve bu derslerde görevli olan akademisyenlerden gerekli izinler alınarak veri toplamaya başlanmıştır. Uygulamalar, 2023-2024 eğitim öğretim yılı bahar döneminde yüz yüze olacak şekilde sınıf ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı uygulama öncesinde öğrencilere kısaca kendisini tanıtmış, araştırmanın amacından bahsetmiş ve araştırmanın amacına ulaşabilmesi için ölçeklerin içtenlikle ve doğru şekilde cevaplanmasının önemini vurgulamıştır. Gizliliğin ve gönüllülüğün araştırmada esas olduğu bildirilmiştir. Öğrencilerin araştırmanın amacını, kendi hak ve sorumluluklarını somut olarak görebilmesi için ölçeklerden önce Bilgilendirilmiş Onam Formu dağıtılmıştır (Ek 8). Öğrenciler tarafından ölçeklerin doldurulması yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Araştırmada bazı bölümlere çeşitli sebeplerden dolayı yüz yüze ulaşılamadığı için 878 öğrencinin 107'sine elektronik ortamda hazırlanan form aracılığıyla ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada istenilen verilerin toplanabilmesi için Kişisel Bilgi Formu, Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği, Sürekli Umut Ölçeği ve Kısa Azim Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formunda araştırmaya katılan üniversite son sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri, eğitim gördükleri üniversite, fakülte ve bölümleri, algıladıkları sosyoekonomik düzeyleri, algıladıkları akademik başarı düzeyleri, staj iş/deneyimleri ve okudukları bölüme ilişkin memnuniyet düzeyleri ile ilgili bilgileri toplamaya yönelik sorular yer almaktadır. Hazılanan bu Kişisel Bilgi Formu Ek 9'da yer almaktadır.

Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği

Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarını belirleme amacıyla Geylani ve Çiriş-Yıldız (2022) tarafından geliştirilen ölçek, toplam 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, "gelecek korkusu" ve "gelecekten umutsuzluk" olmak üzere iki faktörlüdür. Toplamda 6 ters maddeden oluşan 5'li likert tipi ölçeğin derecelendirmesi (1) hiçbir zaman, (2) nadiren, (3) bazen, (4) sıklıkla, (5) her zaman şeklindedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça gelecek kaygısı artmakta alınan puan azaldıkça gelecek kaygısı azalmaktadır.

Geçerlilik analizi sonucunda ölçeğin Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) değeri .92 ve Bartlett Küresellik Testinin anlamlı ($p<.001$) olduğu bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliği kapsamında test-tekrar test tekniği ile 30 öğrenciye 3 hafta arayla ölçek uygulanmış ve pearson korelasyon analizde test-tekrar test sonuçlarına göre ölçeğin maddeler arası korelasyon kat sayılarının .538-.859 arasında değiştiği; ayrıca toplam puan, gelecek korkusu, gelecekten

umutsuzluk faktörlerinin test tekrar test korelasyonlarının sırasıyla .932, .917 ve .910 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından olan gelecek korkusu faktörünün Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının .95; gelecekten umutsuzluk faktörünün .88; tüm ölçeğe ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının ise .91 olduğu belirlenmiştir. Ek olarak, gelecek korkusu alt boyutunun toplam varyansın %43.70'ini; gelecekten umutsuzluk boyutunun toplam varyansın %19.80'ini ve ölçeğin toplam varyansın %63.50'sini açıkladığı bulunmuştur.

Mevcut çalışma için yapılan analizler sonucunda Gelecek Kaygısı Ölçeğinin Cronbach Alfa değerinin .95 ve alt ölçeklerden olan gelecek korkusu değerinin .94, gelecekten umutsuzluk değerinin .90 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu değerler ölçeğin mevcut araştırmada yer alan çalışma grubu için güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeğine ilişkin örnek maddeler Ek 10'da yer almaktadır.

Sürekli Umut Ölçeği

Snyder vd. (1991) tarafından geliştirilen Sürekli Umut Ölçeğinin Türkçeye uyarlaması Tarhan ve Bacanlı (2015) tarafından yapılmıştır. 12 maddeden oluşan ölçeğin "alternatif yollar düşüncesi" ve "eyleyici düşünce" olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. İki alt boyuta ilişkin de bir madde geçmiş, iki madde şimdiki zaman, bir madde geleceğe ilişkin olmak üzere toplam 4 madde bulunmaktadır. Geriye kalan dört madde ise dolgu maddeleridir. Sekizli likert tipi (1= kesinlikle yanlış, 8=kesinlikle doğru) olan ölçekte alınabilecek en düşük puan 8 en yüksek puan ise 64'tür. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek umut düzeyini, düşük puanlar ise düşük umut düzeyini ifade etmektedir. Yapılan analizler sonucunda test tekrar test güvenirlik katsayısının eyleyici düşünce alt boyutu için .81, alternatif yollar düşüncesi alt boyutu için .78 olmak üzere toplam .86 bulunmuştur. Yapı geçerliği çalışmalarında ise açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varsansın %61'ini açıkladığı belirlenmiştir. KMO değeri .86 ve Bartlett Küresellik Testinin anlamlı ($p<.001$) olduğu bulunmuştur.

Mevcut çalışma için yapılan analizler sonucunda Sürekli Umut Ölçeğinin Cronbach Alfa değerinin .94 ve alt ölçeklerden olan alternatif yollar değerinin .91, eyleyici düşünce değerinin .89 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sürekli Umut Ölçeğine ilişkin örnek maddeler Ek 11'de yer almaktadır.

Kısa Azim Ölçeği

Duckworth ve Quinn (2009) geliştirilen Kısa Azim Ölçeği Sarıçam vd. (2016) tarafından üniversite öğrencilerinin azim düzeylerini ölçmek amacıyla Türkçeye uyarlanmıştır. Beşli likert tipi (1= hiç bana göre değil, 2= çok az bana göre, 3= biraz bana göre, 4= oldukça bana göre, 5= tam bana göre) olan ölçek toplamda 8 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin dördü ölçeğin alt boyutlarından olan "ilginin tutarlılığı" boyutunu geriye kalan dördü ise "gayrette ısrar" alt boyutunu oluşturmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde azmi, düşük puanlar ise düşük düzeyde azmi göstermektedir. Yapılan analizler sonucunda iç tutarlık güvenirlik katsayıları ilginin tutarlığı alt boyutu için .80, gayrette ısrar alt boyutu için .71, ölçeğin bütünü için .83 bulunmuştur. Test tekrar test güvenirlik katsayısı ise .69 olarak hesaplanmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda KMO değeri .83 ve Bartlett Küresellik Testinin anlamlı ($p<.001$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi 8 maddelik iki boyutlu modelin uyum indeksi değerleri ($\chi 2/sd=2.06$, RMSEA= .046, CFI=.95, GFI=.94, AGFI=.93, SRMR=.047) olarak bulunmuştur. Madde faktör yüklerinin ise .42 ile .77 arasında sıralandığı belirtilmiştir.

Mevcut çalışma için yapılan analizler sonucunda Kısa Azim Ölçeğinin Cronbach Alfa değerinin .90 ve alt boyutlardan olan ilginin tutarlılığı değerinin .77, gayrette ısrar değerinin .90 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kısa Azim Ölçeğine ilişkin örnek maddeler Ek 12'de yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 27 programından yararlanılarak yapılmıştır. Analize başlamadan önce 878 katılımcıdan oluşan veri seti için yapılması planlanan analizlerin ön koşullarını sağlama durumları kontrol edilmiştir. Yapılan kayıp veri analizinde kayıp veriye rastlanmamıştır. Daha sonrasında veri setindeki uç değerlerin tespiti amacıyla her bir bireyin z puanları incelenmiştir. Bu inceleme sırasında, z puanlarının -3 ile 3 arasında kaldığı ve bu sınırlar dışında herhangi bir uç değerin bulunmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, veri setinden herhangi bir veri çıkarma işlemine gidilmemiştir. Yürütülen güvenirlik analizi sonuçlarına göre ise Gelecek Kaygısı Ölçeği (.95), Azim Ölçeği (.90) ve Umut Ölçeklerinin (.94) tamamının yüksek derecede güvenirliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan diğer analizler sonucunda her bir ölçeğin betimleyici istatistikleri, verilerin normal dağılıma yakın olduğunu ve analizlerin geçerli olduğunu göstermektedir. Değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler ve basıklık, çarpıklık katsayıları Tablo 2'de verilmiştir.

Yapılan ön incelemelerin ardından veri analizi aşamasına geçilmiştir. Çalışma grubunun gelecek kaygısı ile umut düzeyleri ve azim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Umut ve azmin gelecek kaygısını yordayıp yordamadığını belirlemek için ise veriler, çoklu doğrusal regresyon analizinden aşamalı (stepwise) regresyon analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Katılımcıların cinsiyet değişkenlerine göre gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığının test etmek amacıyla Welch testi; algıladıkları akademik başarı düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA); algıladıkları sosyoekonomik düzeye ve öğrenim gördükleri fakülteye göre Kruskal Wallis; iş/staj durumuna göre bağımsız örneklemler t-tesi ve son olarak öğrenim görülen bölüme yönelik memnuniyet düzeyine göre ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizleri sonucunda farkın anlamlı çıktığı durumlarda farkın kaynağını belirlemek amacıyla Bonferroni Testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin betimsel istatistiklere, gelecek kaygısı ile umut ve azim arasındaki ilişkiye yönelik istatistiksel analizlere ve çalışma grubunda yer alan katılımcıların gelecek kaygılarının, umut ve azim düzeylerinin cinsiyet, fakülte, algılanan akademik başarı düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, staj/iş deneyimi ve bölüme yönelik memnuniyet düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analizlere yer verilmiştir.

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Araştırma kapsamında kullanılan Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği, Sürekli Umut Ölçeği ve Kısa Azim Ölçeğinin analizleri için hangi analiz yönteminin kullanılacağı kararının verilebilmesi amacıyla betimsel istatistikler incelenmiştir. Bu ölçeklerden elde edilen puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 2'de sunulmuştur. Bunun yanı sıra ortalama ve standart sapma açısından ön bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri, verilerin dağılımının simetrik olup olmadığını ve normal dağılıma ne kadar yakın olduğunu değerlendirmektedir.

Tablo 2

Gelecek Kaygısı Ölçeği, Umut Ölçeği ve Azim Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek	n	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Ortalama	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Gelecek Kaygısı	878	19,00	94,00	57,64	16.58	-0,06	-0,88
Umut	878	16,00	64,00	44,37	10.86	-0,39	-0,68
Azim	878	8,00	40,00	24,98	7.47	-0,22	-0,82

Tablo 2 incelendiğinde Gelecek Kaygısı Ölçeğinde 878 katılımcının toplam puan ortalamaları $\bar{x}$ =57,64 olarak hesaplanmıştır. Standart sapma değeri Ss=16,58, bireylerin gelecek kaygısı düzeylerinde oldukça geniş bir dağılım olduğunu, yani bazı katılımcıların çok yüksek bazılarının ise daha düşük düzeyde kaygı yaşadığını göstermektedir. Çarpıklık değeri -0,06, dağılımın neredeyse simetrik olduğunu ve normal dağılıma çok yakın olduğunu göstermektedir. Basıklık değeri -0,88, dağılımın normal dağılıma göre daha basık olduğunu, yani uç değerlerin daha az olduğunu işaret etmektedir.

Umut Ölçeğinde 878 katılımcının ortalama puanı $\bar{x}$ =44,37 olarak hesaplanmıştır. Standart sapma değeri Ss=10,86, bireylerin umut düzeylerinde geniş bir dağılım olduğunu ve bireylerin umut düzeylerinde çeşitlilik olduğunu göstermektedir. Çarpıklık değeri -0,39, dağılımın sola çarpık olduğunu ve verilerin çoğunun ortalamanın biraz üzerinde toplandığını göstermektedir. Basıklık değeri -0,68, dağılımın normal dağılıma göre daha basık olduğunu, yani uç değerlerin daha az olduğunu işaret etmektedir.

Azim Ölçeğinde, 878 katılımcının ortalama puanı $\bar{x}$ =24,98 olarak hesaplanmıştır. Standart sapma değeri Ss=7,47, bireylerin azim düzeylerinde nispeten geniş bir dağılım olduğunu ve bireylerin azim düzeylerinde çeşitlilik olduğunu göstermektedir. Çarpıklık değeri -0,22, dağılımın hafifçe sola çarpık olduğunu ve verilerin çoğunun ortalamanın biraz üzerinde toplandığını göstermektedir. Basıklık değeri -0,82, dağılımın normal dağılıma göre daha basık olduğunu yani uç değerlerin daha az olduğunu işaret etmektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut düzeyleri ve azim düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Arasındaki Korelasyon Değerleri

	Gelecek Kaygısı	Umut	Azim
Gelecek Kaygısı	1	-0,77	-0,75
Umut	-0,77	1	0,83
Azim	-0,75	0,83	1

Korelasyon katsayıları, değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü göstermektedir. İlişkinin yönü korelasyon katsayısının önündeki işaret aracılığıyla anlaşılabilmektedir. Bir değişken artarken diğerinin artması pozitif ilişki olduğunu, bir değişken artarken diğerinin azalması negatif ilişki olduğunu göstermektedir. Korelasyon katsayısı -1 ile 1 arasında değişmekte; -1 mükemmel negatif ilişkiyi, 1 mükemmel pozitif ilişkiyi ve 0 hiçbir ilişki olmadığını ifade etmektedir. Katsayı işaretine bakılmaksınızın katsayının mutlak değeri ise ilişkinin gücü hakkında bilgi vermektedir (Pallant, 2017).

Tablo 3'e göre gelecek kaygısı hem azim hem de umut ile güçlü negatif ilişkilere sahiptir. Gelecek Kaygısı Ölçeğinden alınan toplam puanlar ile Umut Ölçeğinden elde edilen toplam puanlar arasında negatif yönde yüksek bir ilişki olduğu (r=-,77, p<.001) ve Gelecek Kaygısı Ölçeğinden alınan toplam puanlar ile Azim Ölçeğinden elde edilen toplam puanlar arasında negatif yönde yüksek bir ilişki olduğu (r=-,75, p<.001) görülmektedir. Araştırmanın değişkenlerinden olan umut ve azim arasında ise pozitif yönde yüksek bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır (r=,83, p<.001). Tüm bu bulgular, öğrencilerin daha azimli ve umutlu olmalarının onların gelecekle ilgili kaygılarının azalmasına katkıda bulunduğunu veya tam tersini göstermektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Umut ve Azim Düzeylerinin Gelecek Kaygısı Düzeylerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Bu kısımda üniversite son sınıf öğrencilerinin umut ve azim puanları, gelecek kaygısını anlamlı bir şekilde yordayıp yormadığı incelenmiştir. Regresyon analizinde, bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasında ilişki olmasını beklerken bağımsız değişkenlerin kendi aralarında yüksek ilişkili olması beklenmemektedir. Ancak Tablo 4'te umut ve azim düzeyleri arasındaki korelasyonun yüksek düzeyde (r=0.83) olduğu görülmektedir. İki değişkenin bağımsız değişken olarak ele alınması çoklu bağlantı sorununa yol açacaktır (Tabachnick & Fidell, 1996). Bu nedenle öncelikle her iki değişken için de VIF ve tolerans değerleri incelenmiştir. Azim ve umut düzeyleri için tolerans değerinin (0.32) 0.2-0.5 arasında olması nedeniyle orta düzeyde çoklu bağlantı olduğu söylenebilir. VIF değerinin (3.14) ise 1-5 arasında olmasından dolayı ise kabul edilebilir çoklu bağlantı olduğu tespit edilmiştir (Field, Field & Miles, 2012). Ancak regresyon analizinde her iki değişken de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu nedenle hem azim hem de umut düzeylerinin anlamlı olması hem de alanyazındaki bilgilerden yola çıkarak pratikte önemli olacağı düşünülerek değişken çıkarma yoluna gidilmemiştir. Regresyon analizlerinde diğer bir gereklilik ise hatalardaki doğrusallığın ve normalliğin sağlanmasıdır. Şekil 3'de verilen grafiğe göre gelecek kaygısı için doğrusallık ve normallik gereği de sağlanmıştır.

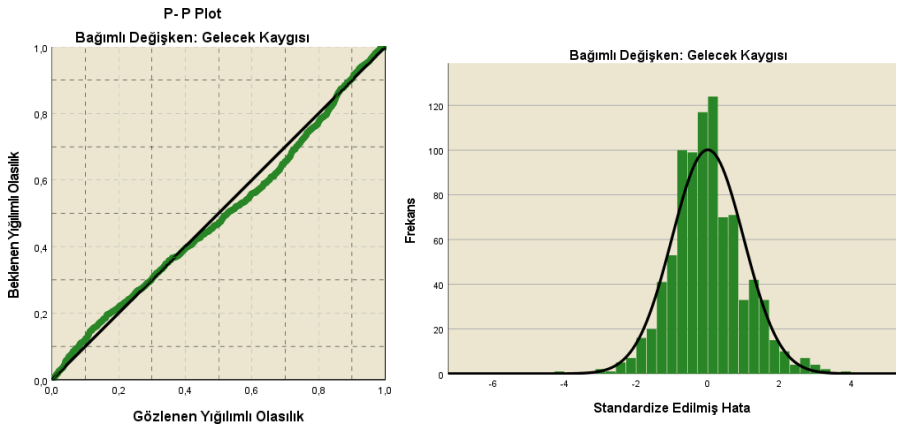

Şekil 3. Gelecek kaygısı doğrusallık ve normallik incelemesi.

Bu araştırmada, gelecek kaygısını açıklamak için iki farklı model kullanılarak stepwise regresyon analizi yapılmıştır. İlk modelde "Umut" değişkeni tek başına ele alınmış, ikinci modelde ise "Umut" ve "Azim" değişkenleri birlikte değerlendirilmiştir. Elde edilen istatistiksel değerler Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4

Gelecek Kaygısının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi

	Değişken	B	Standart hata	Beta	t	P	İkili r	Kısmi R
Model 1	Sabit	109,77	1,51		72,86	0.00		
	Umut	-1,18	0,03	-0,77	-35,62	0.00	-0,77	-0,77
Model 2	Sabit	109,60	1,44		76,39	0.00		
	Umut	-0,74	0,06	-0,48	-13,22	0.00	-0,27	-0,41
	Azim	-0,72	0,08	-0,35	-9,54	0.00	-0,20	-0,31
Model 1	R= 0,76		R^2= 0,59					
	F (1, 876) = 1268,93		P<.05					
Model 2	R= 0,79		R^2= 0,63					
	F (2,875) = 745,04		P<.05					

Model 1 için regresyon denklemi: 109,77 + (–1,18). Umut

Model 2 için regresyon denklemi: 109,60 + (-0,74). Umut + (-0,72). Azim

Model 1'de sadece umut değişkeni bağımlı değişkeni açıklamaktadır. Umut değişkeninin katsayısı (B =-1,18), negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu, umut düzeyi arttıkça gelecek kaygısının azaldığını ifade etmektedir. Bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Modelin genel uyumu, R^2 değerinin 0.59 olması ile belirtilmiştir. Yani umut değişkeni, bağımlı değişkendeki varyansın %59'unu açıklamaktadır. F-değeri (1268,93) ve p-değeri ($p<0.05$) ise modelin genel geçerliliğini göstermektedir.

Model 2, umut ve azim değişkenlerini birlikte ele alarak bağımlı değişkeni açıklamaktadır. Her iki değişkenin de negatif katsayılara sahip olduğu görülmektedir; "Umut" için B =-0,74 ve "Azim" için B =-0,72, bu da her iki değişkenin artmasıyla bağımlı değişkenin azaldığını göstermektedir. Her iki değişkenin de t değerleri ve p değerleri ($p<0.05$) istatistiksel olarak

anlamlıdır. Modelin R^2 değeri 0,63 olup umut ve azim değişkenlerinin birlikte bağımlı değişkendeki varyansın %63'ünü açıkladığını göstermektedir. F değeri (745,04) ve p değeri ($p<0.05$) modelin genel geçerliliğini doğrulamaktadır. Kısmi korelasyon değerlerine bakıldığında, umut değişkeninin kısmi korelasyonu -0,41 ve azim değişkeninin kısmi korelasyonu -0,31 olarak gözlemlenmiştir. Bu değerler, her bir değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin diğer değişken kontrol edildiğinde de anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak hem umut hem de azim değişkenlerinin gelecek kaygısı üzerinde anlamlı ve negatif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Model 2'nin R^2 değerinin daha yüksek olması, bu iki değişkenin birlikte gelecek kaygısını açıklamada daha güçlü bir model oluşturduğunu göstermektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri

Tablo 5'de cinsiyete göre gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 5

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Cinsiyete Göre Betimsel İstatistikleri

		Gelecek Kaygısı		Umut		Azim	
Cinsiyet	n	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Kadın	472	56,22	15,19	46,31	8,86	26,68	6,15
Erkek	406	59,30	17,94	42,13	12,43	23,01	8,34

Tablo 5'de görüldüğü üzere gelecek kaygısı açısından erkeklerin puan ortalamaları kadınlara göre daha yüksektir. Umut ve azim açısından ise kadınların puan ortalaması erkeklere göre daha yüksektir. Standart sapma değerleri ise erkeklerin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinde daha geniş bir dağılım gösterdiğini işaret etmektedir.

Betimsel istatistiklere bakıldıktan sonra bu aşamada ilk olarak üç ölçek için Levene testi sonuçları incelenmiştir (Ek 13) ve sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Özellikle Gelecek Kaygısı Ölçeği için F değeri 31,160 ve p değeri 0.00 olarak bulunmuştur. Umut Ölçeği için F değeri 115,48 ve p değeri 0.00 olarak belirlenmiştir. Azim Ölçeği için ise F değeri 84,52 ve p değeri 0.00 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar aynı zamanda varyansların eşit olmadığına işaret etmektedir.

Kadın ve erkek arasındaki farkı incelemek için varyansların eşit olmaması nedeniyle standart t testi yerine Welch t testi kullanılmıştır. Gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Welch t testi sonuçlarına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Cinsiyete Göre Welch T-Testi Sonuçları

	W	Sd1	Sd2	p	eta kare
Gelecek Kaygısı	31,87	1	718,35	0,00	0,01
Umut	7,42	1	797,76	0,01	0,04
Azim	53,61	1	734,28	0,00	0,06

Tablo 6'ya göre gelecek kaygısı açısından p değeri 0,00 olarak bulunmuştur. Ayrıca etki büyüklüğü (eta kare) 0,01 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, gelecek kaygısı açısından gruplararasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ($p<.01$) göstermektedir ancak etki büyüklüğü küçük düzeydedir. Umut açısından p değeri 0,01, etki büyüklüğü 0,04 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, umut açısından gruplararasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ($p<.01$) ve etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Azim açısından ise p değeri 0,00, etki büyüklüğü 0,06 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, azim açısından gruplararasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ($p<.01$) ve etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre gelecek kaygılarının yüksek, umut ve azim düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Fakülteye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri

Tablo 7'de fakülteye göre gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 7

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Fakülteye Göre Betimsel İstatistikleri

		Gelecek Kaygısı		Umut		Azim	
Fakülte	n	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Sağlık	150	58,84	17,13	42,52	10,65	24,75	7,77
Eğitim	300	54,71	14,91	46,66	9,34	26,24	6,01
Fen	216	58,84	16,74	44,35	11,57	24,34	7,83
Mühendislik	212	59,73	17,76	42,47	11,67	24,03	8,47

Tablo 7'de görüldüğü üzere gelecek kaygısı açısından mühendislik fakültesindeki son sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları diğer fakültedeki öğrencilere göre daha yüksektir. Umut ve azim açısından ise eğitim fakültesindeki son sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları diğer fakültelerdeki öğrencilere göre daha yüksektir.

Betimsel istatistiklere bakıldıktan sonra üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut düzeyleri ve azim düzeylerinde fakülteye göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonuçlarına göre (Ek 13) her üç ölçek için de varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p<.05$). Bu nedenle Kruskall Wallis testi yapılmıştır.

Tablo 8

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Fakülteye Göre Kruskal Wallis Sonuçları

	sd	Test İstatistiği	p
Gelecek Kaygısı	3	15,65	0,00
Umut	3	10,12	0,02
Azim	3	3	0,00

Tablo 8'de de görüldüğü üzere gelecek kaygısı, umut ve azim düzeyleri açısından gruplararasında anlamlı farklar bulunmuştur. Bu bulgu, belirlenen fakülte kategorilerinin (sağlık, eğitim, fen ve mühendislik) ölçeklerde ölçülen faktörlerde farklılık yarattığını göstermektedir. Farklılıkların kaynağını tespit etmek için Tablo 9'da yer alan çoklu karşılaştırma sonuçlarına bakılmıştır.

Tablo 9

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Fakülteye Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

	Fakülteler	Test İstatistiği	Standart Hata	P
Gelecek Kaygısı	Eğitim-Fen	-62,36	22,63	.01
	Eğitim-Sağlık	67,01	25,36	.02
	Eğitim-Mühendislik	-80,15	22,75	.00
	Fen-Sağlık	4,66	26,95	.86
	Fen-Mühendislik	-17,79	24,51	.47
	Sağlık-Mühendislik	-13,14	27,05	.63
Umut	Sağlık-Mühendislik	-5,05	27,05	.85
	Sağlık-Fen	-51,07	26,94	.06
	Sağlık-Eğitim	-94,10	25,35	.00
	Mühendislik-Fen	46,02	24,51	.06
	Mühendislik-Eğitim	89,06	22,74	.00
	Fen-Eğitim	43,04	22,62	.06
Azim	Mühendislik-Fen	12,36	24,50	.61
	Mühendislik-Sağlık	23,57	27,04	.38
	Mühendislik-Eğitim	65,85	22,74	.00
	Fen-Sağlık	11,21	26,93	.68
	Fen-Eğitim	53,50	22,61	.02
	Sağlık-Eğitim	-42,28	25,34	.10

Tablo 9'a göre çiftler arası karşılaştırmalarda gelecek kaygısı açısından, eğitim ve fen, eğitim ve sağlık, eğitim ve mühendislik fakülteleri arasında; umut açısından eğitim ve sağlık, eğitim ve mühendislik fakülteleri arasında; azim açısından eğitim ve mühendislik, eğitim ve fen fakülteleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Özetle, eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin fen, sağlık ve mühendislik fakülteleri öğrencilerinden daha az gelecek kaygısına, sağlık ve mühendislik fakülteleri öğrencilerinden daha yüksek umut düzeyine ve mühendislik ve fen fakültesi öğrencilerinden daha yüksek azim düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri

Tablo 10'da algılanan akademik başarı düzeyine göre gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 10

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

		Gelecek Kaygısı		Umut		Azim	
Algılanan Akademik Başarı Düzeyi	n	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Düşük	253	69,51	13,75	35,02	9,89	17,23	6,08
Orta	439	55,30	14,52	46,56	8,65	26,53	5,65
Yüksek	186	47,03	15,09	51,94	7,73	30,85	5,57

Tablo 10'da görüldüğü üzere gelecek kaygısı açısından akademik başarı düzeyini düşük olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamaları akademik başarılarını orta ve yüksek olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksektir. Umut ve azim açısından ise akademik başarı düzeyini yüksek olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamaları akademik başarılarını düşük ve orta olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksektir.

Betimsel istatistiklerden sonra üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin algılanan akademik başarı düzeyine göre anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığı incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonuçlarına göre (Ek 13) Umut Ölçeği için varyansların eşit olmadığı ($p<.05$), Gelecek Kaygısı ve Azim Ölçeği için varyansların eşit kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür. Gelecek Kaygısı Ölçeği için F değeri 1,68; Azim Ölçeği için F değeri ,86 olarak bulunmuştur. Varyansların eşit olup olmama durumuna göre Gelecek Kaygısı Ölçeği ve Azim Ölçeği için ANOVA (Tek Yönlü Varyans Analizi) ve Umut Ölçeği için Kruskal Wallis testleri ile devam edilmiştir.

Tablo 11

Gelecek Kaygısı ve Azim Düzeylerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	eta kare
Gelecek Kaygısı	58999,30	2	29499,65	141,75	0.00	0,24
Azim	19862,79	2	9931,39	299,32	0.00	0,40

Tablo 11'de yer alan ANOVA sonuçlarına göre gelecek kaygısı açısından gruplararasında anlamlı farklar bulunmaktadır ($p<.01$). Bu, algılanan akademik başarı algıları arasında gelecek kaygısı düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık gösterdiğini göstermektedir. Azim düzeyi açısından da gruplararasında anlamlı farklar bulunduğu görülmüştür ($p<.01$). Bu, belirlenen kategoriler arasında azim düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık gösterdiğini göstermektedir.

Aktarılan bu bulgular, belirlenen kategorilerin (düşük, orta, yüksek) iki ölçekte ölçülen faktörlerde farklılık yarattığını göstermektedir. Bu nedenle farklılıkların kaynağını belirleme amacıyla kategoriler arasında çoklu karşılaştırma sonuçlarına bakılmıştır. Yapılan analizlere ilişkin bulgular Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12

Gelecek Kaygısı ve Azim Düzeylerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

	Algılanan Akademik Başarı Düzeyi		Ortalama Fark	Standart Hata	p
Gelecek Kaygısı	Düşük	Orta	14,21	1,14	0,00
		Yüksek	22,48	1,39	0,00
	Orta	Düşük	-14,21	1,14	0,00
		Yüksek	8,27	1,26	0,00
	Yüksek	Düşük	-22,48	1,39	0,00
		Orta	-8,27	1,26	0,00
Azim	Düşük	Orta	-8,55	,46	0,00
		Yüksek	-12,87	,56	0,00
	Orta	Düşük	8,55	,46	0,00
		Yüksek	-4,32	,50	0,00
	Yüksek	Düşük	12,87	,56	0,00
		Orta	4,32	,50	0,00

Tablo 12'ye göre gelecek kaygısı ve azim açısından tüm algılanan akademik başarı düzeyi kategorileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p<.01$). Kategoriler arasındaki bu farklılıkların kaynağına bakıldığında akademik başarısını düşük olarak algılayan öğrencilerin gelecek kaygılarının akademik başarılarını hem orta hem de yüksek olarak algılayan öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür. Akademik başarısını yüksek olarak algılayan öğrencilerin umut ve azim düzeylerinin ise akademik başarılarını düşük ve orta olarak algılayan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun yanında akademik başarılarını orta olarak algılayan öğrencilerin gelecek kaygılarının akademik başarılarını yüksek olarak algılayan öğrencilerden daha yüksek; umut ve azim düzeylerinin ise akademik başarılarını düşük olarak algılayan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Umut düzeyi açısından gruplararasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 13'de sunulmuştur.

Tablo 13

Umut Düzeyinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	sd	Test İstatistiği	p
Umut	2	278,62	0,00

Kruskal-Wallis Testi sonuçlarına göre, umut düzeyi açısından gruplararasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmaktadır ($p<.01$). Bu, farklı grupların umut düzeylerinde anlamlı farklılıklar yarattığını ortaya koymaktadır. Farklılıkların kaynağını tespit etmek için Tablo 14'de yer alan çoklu karşılaştırma sonuçlarına bakılmıştır.

Tablo 14

Umut Düzeyinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

	Algılanan Akademik Başarı Düzeyi	Test İstatistiği	Standart Hata	p
Umut	Düşük-Orta	-251,78	20,01	0.00
	Düşük-Yüksek	-389,34	24,48	0.00
	Orta-Yüksek	-137,56	22,18	0.00

Tablo 14'e göre tüm kategoriler arasında umut düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmektedir ($p<.01$). Bu sonuç, ortalamalar ile birlikte değerlendirildiğinde akademik başarılarını düşük olarak algılayan öğrencilerin umut düzeylerinin orta ve yüksek olarak algılayan öğrencilerden daha düşük, akademik başarılarını orta olarak algılayan öğrencilerin umut düzeylerinin ise yüksek olarak algılayan öğrencilerden daha düşük olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Araştırmaya dahil edilen üniversite son sınıf öğrencilerinden akademik başarılarını yüksek olarak değerlendiren öğrencilerin en yüksek umut düzeyine, akademik başarılarını düşük olarak algılayan öğrencilerin ise en düşük umut düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri

Tablo 15'de algılanan sosyoekonomik düzeye göre gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 15

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri

		Gelecek Kaygısı		Umut		Azim	
Algılanan Sosyoekonomik Düzey	n	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Düşük	176	73,60	11,98	34,40	10,86	18,25	7,42
Orta	629	55,02	14,63	46,11	9,23	26,16	6,36
Yüksek	73	41,75	13,98	53,48	7,19	31,10	5,62

Tablo 15'de görüldüğü üzere gelecek kaygısı açısından sosyoekonomik düzeyini düşük olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamaları orta ve yüksek olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksektir. Umut ve azim açısından ise sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak algılayan öğrencilerin puan ortalamaları düşük ve orta olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksektir.

Betimsel istatistiklere bakıldıktan sonra gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin algılanan sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonuçlarına göre (Ek 13) her üç ölçek için de varyanslar eşit değildir ($p<.05$). Bu nedenle her üç ölçek için de Kruskal Wallis testinin yapılmasına karar verilmiştir. Tablo 16'da gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin algılanan sosyoekonomik düzeye göre Kruskal Wallis testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 16

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Kruskal Wallis Sonuçları

	sd	Test İstatistiği	p
Gelecek Kaygısı	2	243,89	0,00
Umut	2	193,54	0,00
Azim	2	185,44	0,00

Tablo 16'da da görüldüğü üzere Kruskal Wallis testi sonuçları Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Ölçekleri açısından gruplararasında anlamlı farklar bulunduğunu ortaya koymuştur ($p<.01$). Bu bulgular, belirlenen algılanan sosyoekonomik düzey kategorilerinin (düşük, orta, yüksek) bu ölçeklerde ölçülen faktörler üzerinde farklılık yarattığını göstermektedir. Farklılıkların kaynağını tespit etmek için Tablo 17'de yer alan çoklu karşılaştırma sonuçlarına bakılmıştır.

Tablo 17

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

	Algılanan Sosyoekonomik Düzey	Test İstatistiği	Standart Hata	p
Gelecek Kaygısı	Yüksek-Orta	193,87	31,35	0.00
	Yüksek-Düşük	480,23	35,30	0.00
	Orta-Düşük	286,37	21,62	0.00
Umut	Düşük-Orta	-248,14	21,62	0.00
	Düşük-Yüksek	-437,38	35,29	0.00
	Orta-Yüksek	-189,24	31,34	0.00
Azim	Düşük-Orta	-249,40	21,61	0.00
	Düşük-Yüksek	-418,70	35,28	0.00
	Orta-Yüksek	-169,29	31,33	0.00

Tablo 17'de yer alan çiftler arası karşılaştırmalar, tüm çiftler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunduğunu ortaya koymaktadır ($p<.01$). Bu bulgular gelecek kaygısı, umut ve azim değişkenlerinin gruplararasında önemli farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Kategoriler arasındaki bu farklılıkların kaynağına bakıldığında sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak algılayan öğrencilerin gelecek kaygılarının hem orta hem de yüksek olarak algılayan öğrencilere göre yüksek, umut ve azim düzeylerinin ise aynı gruplara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Sosyoekonomik düzeylerini orta olarak algılayan öğrencilerin gelecek kaygılarının ise yüksek olarak algılayan öğrencilerden daha yüksek, umut ve azimlerinin ise daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Staj/İş Deneyimine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri

Tablo 18'de staj/iş deneyimine göre gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 18

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Staj/İş Deneyimine Göre Betimsel İstatistikleri

		Gelecek Kaygısı		Umut		Azim	
Staj/İş Deneyimi	n	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Evet	620	53,14	14,77	47,88	8,69	27,10	5,90
Hayır	258	68,45	15,70	35,95	10,92	18,78	7,19

Tablo 18'de görüldüğü üzere gelecek kaygısı açısından staj veya iş deneyimi olmayan üniversite son sınıf öğrencilerinin puan ortalamaları staj veya iş deneyimine sahip olan öğrencilere göre daha yüksektir. Umut ve azim açısından ise staj veya iş deneyimine sahip olan öğrencilerin puan ortalamaları staj veya iş deneyimi olmayan öğrencilere göre daha yüksektir.

Betimsel istatistiklere bakıldıktan sonra üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin staj/iş deneyimine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonuçlarına göre (Ek 13) yalnızca Gelecek Kaygısı Ölçeği için varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p>.05$). Gelecek Kaygısı Ölçeği için F değeri 24,34 olarak bulunmuştur. Umut Ölçeği ve Azim Ölçeği için ise varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p<.05$). Bu nedenle Gelecek Kaygısı Ölçeği için bağımsız örneklemler t-testi kullanılırken Umut Ölçeği ve Azim Ölçeği için Welch t-testi kullanılmıştır.

Tablo 19'da Gelecek Kaygısı Ölçeğinin staj/iş deneyimine göre t-testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 19

Gelecek Kaygısı Düzeyinin Staj/İş Deneyimine Göre T-Testi Sonuçları

	t	Sd	Ortalama Fark	p	Cohen's *d*
Gelecek Kaygısı	-13,73	876	-15,31	0.00	0,10

Tablo 19'da yer alan t-testi sonuçlarına göre gelecek kaygısı açısından staj/iş deneyimine göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<.01$). Ortalama fark -15,31, yani iki grup arasındaki farkın ortalaması 15,31 birimdir. Bu, gelecek kaygısı değişkeni için gruplararasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan bu sonuca ortalama değerler ile birlikte bakıldığında staj ya da iş deneyimi olmayan üniversite son sınıf öğrencilerinin daha yüksek gelecek kaygısına sahip olduğu, staj ya da iş deneyimi olan öğrencilerin ise daha düşük gelecek kaygısına sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

Staj/iş deneyimine göre varyansları eşit olmayan Umut ve Azim Ölçeği için yapılan Welch t-testi sonuçları Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 20

Umut ve Azim Düzeylerinin Staj/İş Deneyimine Göre Welch T-Testi Sonuçları

	W	Sd1	Sd2	p	eta kare
Umut	243,35	1	398,73	0.00	0,25
Azim	301,25	1	407,68	0.00	0,29

Tablo 20'de görüldüğü üzere umut ve azim değişkenleri için Welch t-testi uygulanmış ve her iki değişken için de gruplararasında anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.01$). Bu durumda ortalamalara bakıldığında staj/iş deneyimi olan öğrencilerin staj veya iş deneyimi olmayan öğrencilere göre umut ve azim düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenilebilir. Ayrıca, etki büyüklüklerinin orta düzeyde olması bu farkların pratikte önemli olduğunu göstermektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri

Tablo 21'de bölüme yönelik memnuniyet düzeyine göre gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 21

Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Betimsel İstatistikleri

		Gelecek Kaygısı		Umut		Azim	
Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyi	n	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss
Hiç Memnun Değilim	60	76,10	13,25	30,77	10,47	16,58	6,54
Memnun Değilim	125	71,25	13,45	34,94	10,05	17,84	6,40
Az Memnunum	188	64,11	12,42	39,99	9,18	21,94	6,13
Memnunum	368	51,69	13,34	48,76	7,11	28,10	4,98
Çok Memnunum	137	44,26	13,60	53,16	6,92	31,00	5,63

Tablo 21'deki bulgulara bakıldığında gelecek kaygısı açısından bölüme yönelik memnuniyet düzeyini "hiç memnun değilim" olarak ifade eden öğrencilerin puan ortalamalarının diğer gruplara göre daha yüksek; bölüme yönelik memnuniyet düzeyini "çok memnunum" olarak ifade eden öğrencilerin ise puan ortalamalarının diğer gruplara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Umut ve azim açısından ise bölüme yönelik memnuniyet düzeyini "çok memnunum" olarak ifade eden öğrencilerin puan ortalamalarının diğer gruplara göre daha yüksek; bölüme yönelik memnuniyet düzeyini "hiç memnun değilim" olarak ifade eden öğrencilerin puan ortalamalarının ise diğer gruplara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Betimsel istatistiklere bakıldıktan sonra üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin bölüme yönelik memnuniyet düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Yapılan Levene testi sonuçlarına göre (Ek 13) Gelecek Kaygısı Ölçeği için varyansların eşit olduğu görülmüştür ($p>.05$). Gelecek Kaygısı Ölçeği için F değeri ,46 olarak bulunmuştur. Umut ve Azim Ölçekleri için ise varyansların eşit olmadığı görülmüştür ($p<.05$). Bu nedenle gelecek kaygısı için ANOVA, azim ve umut için Kruskal Wallis testi yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 22

Gelecek Kaygısı Düzeyinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	eta kare
Gelecek Kaygısı	89012,76	22253,19	127,74	0.00	0,37

Tablo 22'de yer alan ANOVA sonuçlarına göre gelecek kaygısı açısından gruplararasında anlamlı farklar bulunmaktadır ($p<.01$). Bu, belirlenen kategoriler arasında gelecek kaygısı düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık gösterdiğini göstermektedir. Bu farklılıkların hangi kategorilerde kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları ise Tablo 23'de sunulmuştur.

Tablo 23

Gelecek Kaygısı Düzeyinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

	Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyi		Ortalama Fark	Standart Hata	p
Gelecek Kaygısı	Hiç Memnun Değilim	Memnun Değilim	4,85	2,07	0,20
		Az Memnunum	11,99	1,96	0.00
		Memnunum	24,41	1,84	0.00
		Çok Memnunum	31,85	2,04	0.00
	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	-4,85	2,07	0,20
		Az Memnunum	7,14	1,52	0.00
		Memnunum	19,56	1,37	0.00
		Çok Memnunum	26,99	1,63	0.00
	Az Memnunum	Hiç Memnun Değilim	-11,99	1,96	0.00
		Memnun Değilim	-7,14	1,52	0.00
		Memnunum	12,41	1,18	0.00
		Çok Memnunum	19,85	1,48	0.00
	Memnunum	Hiç Memnun Değilim	-24,41	1,84	0.00
		Memnun Değilim	-19,56	1,37	0.00
		Az Memnunum	-12,41	1,18	0.00
		Çok Memnunum	7,44	1,32	0.00
	Çok Memnunum	Hiç Memnun Değilim	-31,85	2,04	0.00
		Memnun Değilim	-26,99	1,63	0.00
		Az Memnunum	-19,85	1,48	0.00
		Memnunum	-7,44	1,32	0.00

Tablo 23'de yer alan çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre "hiç memnun değilim-memnun değilim" kategorisi dışındaki tüm kategorilerde gelecek kaygısı açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<.01$).

Bölüme yönelik memnuniyetini “hiç memnun değilim” şeklinde ifade eden üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının “az memnunum”, “memnunum” ve “çok memnunum” olarak ifade eden öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bölüme yönelik memnuniyet düzeyini “çok memnunum” şeklinde ifade eden öğrencilerin gelecek kaygılarının ise “hiç memnun değilim”, “memnun değilim”, “az memnunum,” ve “memnunum” şeklinde ifade eden öğrencilerden daha düşük olduğu görülmüştür.

Araştırmaya dahil edilen üniversite son sınıf öğrencilerinden bölüme yönelik memnuniyetlerini “çok memnunum” olarak değerlendiren öğrencilerin en düşük gelecek kaygısı düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Varyansları eşit olmayan Umut ve Azim Ölçeği için yapılan Kruskal Wallis sonuçları Tablo 24’de yer almaktadır.

Tablo 24

Umut ve Azim Düzeylerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Kruskal Wallis Sonuçları

	sd	Test İstatistiği	p
Umut	4	344,97	0.00
Azim	4	354,84	0.00

Tablo 24’de yer alan Kruskal Wallis sonuçlarına göre umut ve azim açısından gruplararasında anlamlı farklar bulunmaktadır ($p<.01$). Bu, belirlenen kategoriler arasında umut ve azim düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık gösterdiğini göstermektedir. Bu farklılıkların hangi kategorilerde kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları ise Tablo 25’de sunulmuştur.

Tablo 25

Umut ve Azim Düzeylerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

	Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyi	Test İstatistiği	Standart Hata	p
Azim	Hiç Memnun Değilim-Memnun Değilim	-29,06	39,80	0,47
	Hiç Memnun Değilim- Az Memnunum	-151,81	37,57	0.00
	Hiç Memnun Değilim- Memnunum	-366,08	35,28	0.00
	Hiç Memnun Değilim- Çok Memnunum	-464,43	39,23	0.00
	Memnun Değilim- Az Memnunum	-122,75	29,24	0.00
	Memnun Değilim- Memnunum	-337,02	26,23	0.00
	Memnun Değilim- Çok Memnunum	-435,37	31,34	0.00
	Az Memnunum- Memnunum	-214,27	22,72	0.00
	Az Memnunum- Çok Memnunum	-312,62	28,46	0.00
	Memnunum- Çok Memnunum	-98,35	25,36	0.00
Umut	Hiç Memnun Değilim-Memnun Değilim	-66,57	39,81	0,09
	Hiç Memnun Değilim- Az Memnunum	-167,04	37,59	0.00
	Hiç Memnun Değilim- Memnunum	-374,05	35,29	0.00
	Hiç Memnun Değilim- Çok Memnunum	-491,29	39,24	0.00
	Memnun Değilim- Az Memnunum	-100,47	29,26	0.00
	Memnun Değilim- Memnunum	-307,48	26,24	0.00
	Memnun Değilim- Çok Memnunum	-424,72	31,35	0.00
	Az Memnunum- Memnunum	-207,01	22,73	0.00
	Az Memnunum- Çok Memnunum	-324,25	28,48	0.00
	Memnunum- Çok Memnunum	-117,24	25,37	0.00

Tablo 25'de sunulan çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre "hiç memnun değilim" ve "memnun değilim" kategorileri dışındaki tüm kategoriler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<.01$). Bölüme yönelik memnuniyetini "hiç memnun değilim" şeklinde ifade eden üniversite son sınıf öğrencilerinin umut ve azim düzeylerinin "az memnunum", "memnunum" ve "çok memnunum" olarak ifade eden öğrencilerden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bölüme yönelik memnuniyet düzeyini "çok memnunum" şeklinde ifade eden öğrencilerin umut ve azim düzeylerinin ise "hiç memnun değilim", "memnun değilim", "az memnunum," ve "memnunum" şeklinde ifade eden öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya dahil edilen üniversite son sınıf öğrencilerinden bölüme yönelik memnuniyetlerini "çok memnunum" olarak değerlendiren öğrencilerin en yüksek umut ve azim düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırma için toplanan verilerin analiz edilmesinden sonra ortaya çıkan bulgular ilgili alanyazın ve alanyazındaki çalışmalar kapsamında tartışılmıştır. Bulgular tartışılırken atıfta bulunulan çalışmaların üniversite son sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmalar olmasına dikkat edilmiştir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygıları hem umut hem de azim düzeyleri ile yüksek düzeyde negatif yönlü bir ilişkiye sahiptir. Yani bu sonuç öğrencilerin umut ve azim düzeyleri arttıkça gelecek kaygılarının azaldığını veya tam tersi olarak umut ve azim düzeyleri azaldıkça gelecek kaygılarının arttığını göstermektedir. Gelecek kaygısı ve umut arasında ortaya çıkan bu sonuca ilişkin ilgili alanyazında çalışmalara rastlanmaktadır (Dereli & Kabataş, 2009; Erözkan, 2011; Gültekin & Arıcıoğlu, 2016; Sevinç & Özdemir, 2017; Yıldırım & Yılmaz, 2023). Atıfta bulunulan çalışmalarda öğrencilerin kaygıları ve umutsuzluk düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğuna değinilmektedir. Üniversite

öğrencilerinin gelecek kaygıları ve umut düzeyleri arasında ilişkinin olmadığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak farklı bir popülasyon üzerinde yürütülen bir çalışmada gelecek kaygısı ve umut arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür (Tucholska, Gulla, Grabowska & Major, 2022).

Gelecek kaygısı ve umut düzeyi arasında yüksek düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Yani bu araştırmanın sonucuna göre umut düzeyleri yüksek olan üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri düşük; umut düzeyleri düşük olan öğrencilerin gelecek kaygısı düzeyleri yüksektir. Hem mevcut çalışmadan hem de alanyazındaki çalışma bulgularından da destek alarak umudun gelecek kaygısı üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu söylenilebilir.

Gelecek kaygısı ve umut ilişkisi bağlamında ortaya çıkan bu bulgunun daha iyi anlaşılabilmesi için Snyder'in (2002) Umut Teorisini ele almanın etkili olacağı düşünülmektedir. Bu teori aracılığıyla umudun alternatif yollar ve eyleyici düşünceler olmak üzere iki alt boyuttan oluştuğu bilinmektedir. Bu boyutlar, umudun geleceğe yönelik belirlenen hedeflere ulaşmadaki yardımını ortaya koymakta ve kişideki motivasyonu temsil etmektedir. Lopez'in (2013) umudu gelecek bağlamında değerlendirirken umutlu kişilerin geleceklerine yönelik beklentilere sahip olmasına değinmesi de bu alt boyutlar ile açıklanmaktadır. Ona göre umutlu kişiler geleceklerinin şimdiki zamandan çok daha güzel olacağına dair yüksek bir beklentiye sahiptirler ve bu süreçte karşılaşabilecekleri engellerin üstesinden gelmeye dair güçlü bir inançları vardır. Lopez'in (2013) bu yorumundan anlaşılmaktadır ki umut kavramında gelecek ve geleceğe ilişkin beklentiler teması baskındır. Gelecek kaygısının da geleceğe yönelik bilişleri içerdiği göz önüne alındığında araştırmaya konu olmuş iki değişkenin de gelecek boyutunda kesiştiğini söylemek mümkündür. Ancak alanyazından da yola çıkarak gelecek kaygısında geleceğin güzel olacağına dair bir beklentiden ziyade gelecekte istenmedik durumlar ile karşılaşılacağına dair bir inanç vardır (Zaleski, 1996) ve bu inanç umutta var olan inanç ile son derece zıttır.

Gelecek kaygısı ve umut arasındaki ilişkiyi anlayabilmeye yarayacak diğer bir noktanın umutta yer alan çaba kavramı olabileceği düşünülmektedir. Umut düzeyi yüksek olan kişilerin geleceklerini daha iyi bir hale getirebilmek için çabaladıkları bilinmektedir (Lopez, 2013). Ancak gelecek kaygısı yüksek olan kişilerde böyle bir durum söz konusu değildir. Bu kişilerde kaygının bıraktığı olumsuzluklar, geleceğe yönelik adım atmayı zorlaştırmaktadır. Özetle, yukarıda da bahsedilen umudun iki boyutunun, umutta yer alan beklentilerin ve çabaların kişideki geleceğe yönelik kaygıların azaltılmasında ve olumsuz sonuçlara karşı daha dirençli olmasına yardımcı bir etken olduğu düşünülmektedir.

Mevcut araştırmanın diğer bir değişkeni olan azim ile ilişkili alanyazın incelendiğinde azim ve kaygı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların azınlıkta olduğu görülmüştür. Çalışmalarda azim kavramına olan ilginin yavaş yavaş yükseliyor oluşunun buna sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Yine de azmin kaygı ile ilişkisinin olduğunu söyleyen çalışmalardan (Criticos vd., 2020; Musumari vd., 2018) ve anlamlı bir ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşılan çalışmalardan (Wong, Anderson, Knorr, Joseph & Sanchez, 2018) bahsetmek mümkündür. Çalışma sonucunda ortaya çıkan bulgular azim düzeyi yüksek olan öğrencilerin gelecek kaygılarının düşük, azim düzeyi düşük olan öğrencilerin ise gelecek kaygılarının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durumun birçok farklı kavram çerçevesinde açıklanabileceği düşünülmektedir. İki değişken arasındaki bu negatif yönlü ilişkinin açıklanmasında hedef odaklılık ve belirsizlik kavramları ele alınabilir. Azimli kişilerin hedeflerine ulaşmak için çaba sarf ettiği ve hedefi yolunda istikrarlı bir şekilde yürüdüğü (Duckworth, 2016), gelecek kaygısının ise yapısı gereği içerisinde belirsizlik barındırdığı (Zaleski, 1996) bilinmektedir. Buradan yola çıkarak azimli kişilerin hedeflerine ulaşma sürecinde var olan tüm belirsizliklere rağmen yoluna devam edebildiği düşünülmektedir. Bu kişilerin gelecekteki belirsizliklerin üstesinden gelebildiği ve bu sayede gelecek kaygılarıyla etkili bir şekilde baş edebildiği öngörülmektedir.

Araştırma kapsamında analize dahil edilen son ilişki umut ve azim arasındaki ilişkide pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç, umut düzeyi yüksek olan

öğrencilerin azim düzeylerinin de yüksek veya umut düzeyi düşük olan öğrencilerin azim düzeylerinin de düşük olduğu anlamına gelmektedir. İlgili alanyazında umut ve azim arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu bulgulayan çalışmalar mevcuttur (Ekinci & Koç, 2022; Muhammad vd., 2020; Munoz, 2023; Raphiphatthana & Jose, 2021; Okur vd., 2023; Vela vd., 2015). Bu çalışmalarda ortak olarak kişideki umut düzeyinin yüksekliğinin azmi yükselteceği veya azim düzeyinin yüksekliğinin umudu yükselteceği belirtilmektedir.

Mevcut çalışmada umut ve azim üzerinde aktarılan bilgiler de göz önüne alındığında iki kavramın hedef belirleme ve hedeflere ulaşma noktasında kesiştiği düşünülmektedir. Çünkü umudun bir hedef belirlemeye, azmin ise belirlenen bu hedefte istikrarlı bir şekilde çaba sarf etmeye yardımcı olduğu bilinmektedir. Yani azim düzeyi yüksek olan bir kişinin aynı zamanda umut düzeyinin de yüksek olmasının sebebinin azimli kişinin hedeflerine ulaşabilmek için istikrarlı bir şekilde umudunu yitirmeden ilerlemesi ve başaracağına dair güçlü bir inanca sahip olması olduğu düşünülmektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Umut ve Azim Düzeylerinin Gelecek Kaygısını Yordayıcılığına Yönelik Bulguların Tartışılması

Üniversite son sınıf öğrencilerinde gelecek kaygısının umut ve azim tarafından yordanıp yordanmadığına ilişkin yapılan veri analizleri sonucunda umut ve azmin gelecek kaygısını anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Hem umudun hem de azmin gelecek kaygısı ile olan ilişkisinin negatif yönde olduğu bilinmektedir. Yani her iki bağımsız değişkenin de artmasıyla birlikte bağımlı değişken olan gelecek kaygısının azaldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında sadece umudun gelecek kaygısındaki varyansın %59'unu; umut ve azmin birlikte ele alınarak oluşturulan modelin gelecek kaygısındaki varyansın %63'ünü açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu da umut ve azmin birlikte gelecek kaygısını daha iyi açıkladığını göstermektedir.

İlgili alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde çalışmaların umut ve azmin yordayılıcığından ziyade gelecek kaygısı ile ilişkileri üzerinde yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Bu çalışmalarda hem umudun (Dereli & Kabataş, 2009; Erözkan, 2011; Gültekin & Arıcıoğlu, 2016; Sevinç & Özdemir, 2017; Yıldırım & Yılmaz, 2023) hem de azmin (Criticos vd., 2020; Musumari vd., 2018) kaygı ile negatif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Görülmektedir ki mevcut çalışmada ortaya çıkan umut ve azmin gelecek kaygısını yordaması üzerindeki etkisi, alanyazında umut ve azmin ayrı ayrı ele alındığı çalışmalar ile desteklenmektedir.

Bu çalışmada gelecek kaygısının en güçlü yordayıcısının umut olduğu ve aralarında negatif yönlü bir ilişki bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç umudun gelecek kaygısı üzerindeki etkisinin yüksek olduğunu ve umut arttıkça gelecek kaygısının azaldığını ifade etmektedir. Umudun gelecek kaygısı üzerindeki bu etkisinin birkaç noktayla açıklanabileceği düşünülmektedir. Gelecekteki zorlu yaşam koşullarıyla baş edememeye dair bir inancın olması, gelecek planı oluşturulamaması, pasif bir bekleyişin olması ve geleceğin belirsiz görülmesi gibi belirtiler gelecek kaygısı yüksek olan kişilerde görülmektedir (Zaleski, 1996). Bu belirtilerin umudu yüksek olan kişilerde görülmeyen belirtiler olduğu söylenilebilir. Çünkü umut kişinin geleceğe dair belirli bir hedef belirleyebilmesine, bu hedefe ilişkin motivasyonunun olmasına ve geleceği daha iyi görebilmesine yardımcı olmaktadır (Lopez, 2013; Snyder, 1995). Bu açıdan bakıldığında kişideki umudun yüksek seviyede olmasının gelecek kaygısını azaltacağı söylenilebilir. Yine tam tersi olarak umudun düşük seviyede olmasının, kişinin belirlediği hedeflere ulaşamadığında umudunu yitirerek hayal kırıklığına uğramasının gelecek kaygısına sebebiyet verebileceği düşünülmektedir. Özetle, bir hedefin olmaması, geleceğin karamsar ve belirsiz görülmesi gibi umudun düşük olduğuna işaret olabilecek belirtiler, gelecek kaygısını tetikleyebilmektedir.

Umudun güçlü yordayıcılığının yanında umut ve azmin birlikte ele alındığı modelin gelecek kaygısını daha da güçlü şekilde yordadığı araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer sonuçtur. Bu umudun ve azmin ikili desteğiyle gelecek kaygısının daha da azaldığı anlamına

gelmektedir. Umudun gelecek kaygısı üzerindeki yüksek etkisi değerlendirildiğine göre bu noktada öncelikle azmin gelecek kaygısına olan etkisinden sonrasında ise iki değişkenin birlikte gelecek kaygısını nasıl etkileyebileceğine değinmekte fayda vardır.

Azimli kişilerin tüm olumsuzluklara rağmen hedefe giden yolda ilgisini ve çabasını sürdürdüğü bilinmektedir (Duckworth vd., 2007). Bunun yanında gelecek kaygısının içerisinde belirsizlik barındırdığı da bilinmektedir (Zaleski, 1996). Bir hedefe giden yolun uzun ve belirsizliklerle dolu olduğu ve bu yolda çeşitli engellerin olduğu göz önüne alındığında azimli kişilerin bu hedefe ulaşabilmek için gelecek kaygılarını asgari düzeyde tutabileceği düşünülmektedir. Çünkü gelecek kaygısının belirsizlikten kaynaklı harekete geçememeye sebebiyet verdiği söylenilebilir. Bu açıdan bakıldığında belirsizliğe tahammül edememe, hedefe yönelik adımlar atamama gibi azim düzeyinin düşük olduğuna işaret olabilecek belirtiler, gelecek kaygısını tetikleyebilir.

Son olarak umut ve azmin birlikte gelecek kaygısını yüksek düzeyde yordadığı bulgusunun tartışılabilmesi için iki bağımsız değişkenin de ortak ve ayırt edici noktalarına değinmekte fayda vardır. Bir önceki araştırma probleminde umut ve azmin hedefler boyutunda kesiştiği öne sürülmüştür. Umudun bir hedef belirlemeye yardımcı olduğu azmin ise bu hedefe ulaşmaya ilişkin istikrarı sağlamaya yardımcı olduğu düşünülmektedir. Bu iki kavramın birlikte ele alınarak gelecek kaygısını anlamlı düzeyde etkilediği gündeme getirdildiğinde ise araştırmacı tarafından ortaya atılan bu düşüncenin desteklendiği söylenilebilir. Çünkü umudu sayesinde bir hedef belirleyen, geleceği olumlu gören kişiler ve azmi sayesinde belirsizliğe ve engellere rağmen kararlılığını sürdüren kişilerin gelecek kaygılarıyla daha iyi baş edebileceği varsayılmaktadır. Umut ve azim arasındaki bu birliktelik Duckworth'un (2006) görüşüyle de desteklenebilir. Ona göre umut yarının daha iyi bir gün olabileceğine dair bir inancı içerirken azim yarının daha iyi bir gün olabileceğine dair çözüm üretmeyi içermektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere umut ve azmin hem birlikteliği hem de iki kavramın da ayrı ayrı sunmuş olduğu özellikler araştırma için tasarlanan modeldeki bağımlı değişkeni etkilemesi olağan olarak görülmektedir.

Yine benzer şekilde umudun (Snyder vd., 1997) ve azmin (Duckworth, 2016) gerçekçi hedefler belirlemeye yardımcı olduğu bilinmektedir. Bu gerçekçi hedeflerin gelecek kaygısı üzerinde de etkili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü umut ve azim düzeyi düşük olan kişilerdeki bir belirti olabilecek gerçekçi hedef belirlememe belirtisi gelecek kaygısı yüksek olan kişilerde de görülebilir. Yani gerçekleşme ihtimali düşük olan bir hedef için çabalamanın gelecek kaygısını tetikleyebileceği varsayılmaktadır.

Sonuç olarak hem umut hem de azim değişkenlerinin gelecek kaygısı üzerinde anlamlı ve negatif bir etkiye sahip olduğu ve umut ve azim değişkenlerinin birlikte gelecek kaygısını açıklamada daha güçlü bir model oluşturduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, gelecek kaygısının azaltılması hedeflendiğinde umut ve azim düzeylerinin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut araştırmada üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeyleri açısından cinsiyet değişkenine göre gruplararasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelecek kaygısı açısından bakıldığında analizler sonucunda ortaya çıkan bu bulgu ilgili alanyazında yürütülen çalışmalar ile paralellik göstermektedir (Dursun & Aytaç, 2012; Feyzioğlu, 2023; Gedikli & Akdoğan, 2023; Gündoğar vd., 2007; Tümerdem, 2007; Yazar-Aslan, 2015). Yine ilgili alanyazında cinsiyet değişkeninin gelecek kaygısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını belirten araştırmalardan bahsetmek de mümkündür (Alaosman, 2019; Bostancı, 2014; Koçeroğlu vd., 2024; Özdinç vd., 2018; Şanlı-Kula & Saraç, 2017; Yaşar & Turgut, 2020). Umut açısından bakıldığında ilgili alanyazında cinsiyet değişkeninin umut üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar (Dursun & Aytaç, 2012; Gür vd., 2014) olduğu gibi herhangi bir etkinin olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar (Aydın vd., 2013; Dereli & Kabataş, 2009; Erdoğan &

Akın, 2016; Gültekin & Arıcıoğlu, 2016; Kırımoğlu, 2010; Küçük vd., 2019; Öztürk-Kaygusuz & Erensoy, 2020; Yazar-Aslan, 2015; Yılmaz, 2019) da mevcuttur. Son olarak azim açısından cinsiyet değişkeninin azim üzerindeki etkisinden bahsedebilmek için yeni araştırmalar yürütülmesine ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmektedir.

Cinsiyet değişkenine ilişkin bulguları tamamlayabilmek için çalışmada yer alan üç ölçekten alınan puanların hangi grup lehine olduğundan bahsedilmesi önemlidir. Cinsiyet değişkenine göre gelecek kaygısı ölçeğinden erkek katılımcıların aldığı toplam puan ortalamaları, kadın katılımcıların aldığı toplam puan ortalamalarına göre daha yüksektir. Umut ve azim düzeyleri açısından bakıldığında ise kadın katılımcıların iki ölçekten de elde ettikleri toplam puan ortalamaları, erkek katılımcıların elde ettikleri toplam puan ortalamalarından yüksektir. Özetle, erkek katılımcıların gelecek kaygısı düzeylerinin yüksek, umut ve azim düzeylerinin düşük; kadın katılımcıların ise gelecek kaygısı düzeylerinin düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. İlgili alanyazında üniversite son sınıf öğrencilerinin umut düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre incelendiği çalışmalarda bulunan sonuçlar mevcut araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir (Dünyaoğulları, 2011; Gür vd., 2014; Üstün vd., 2014). Bunun yanında cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde kaygı ve umutsuzluk yaşadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Dursun & Aytaç, 2012; Gedikli & Akdoğan, 2023; Gündoğar vd., 2007; Yılmaz, 2019).

Tümerdem (2007) üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygılarını incelediği çalışmasında cinsiyet değişkenine göre kadınların erkeklere oranla daha yüksek kaygı yaşıyor olmalarını toplumsal ve kültürel bir bağlamda değerlendirmektedir. Ona göre erkekler toplumsal yapı içerisinde kadınlara kıyasla daha az problem ile karşılaşmakta ve kadınlar baskının getirmiş olduğu engellenmeyle birlikte daha çekingen bir yapıya bürünmektedir. Bu da kadınların kaygı düzeylerinin daha yüksek olmasına sebebiyet vermektedir. Mevcut çalışmada aktarılan bu yorumun geçerliliğinden bahsetmek mümkün değildir. Çünkü analizler aracılığıyla ortaya çıkan sonuçlarda erkek katılımcıların kaygı düzeylerinin yüksek, umut ve

azim düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgunun yine toplumsal ve kültürel bir bağlam ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Üniversite son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrasındaki yaşama ilişkin ekonomik anlamda baskı hissettikleri, aileden ve çevreden gelen beklentinin yeni bir düzen kurmaya ve aileye maddi destek sunmaya ilişkin olduğu göz önüne alındığında erkek öğrencilerin kaygı gibi durumlar ile daha çok karşılaşabileceği düşünülmektedir. Bu yoruma Ceyhan'ın (2004) yüksek lisans öğrencileri ile birlikte yürüttüğü çalışma sonucunda da değinilmektedir. Ona göre, erkeklerin evin geçiminden sorumlu olduğu düşüncesi toplumda hala geçerliliğini sürdürmektedir ve öğrenciler bir an önce iş sahibi olmak istediği ve yoğun bir baskı altında hissettiği için kadınlardan daha çok geleceğe ilişkin olumsuz bir beklenti içerisine girebilmektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Fakülteye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında gelecek kaygısı, umut ve azim düzeyleri fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Eğitim fakültesi öğrencilerinin sağlık bilimleri, mühendislik ve fen fakültelerine kıyasla gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin ise yüksek olduğu görülmektedir. Gelecek kaygısı açısından bakıldığında mühendislik fakültesi öğrencilerinin en yüksek ortalamaya ve en düşük umut ve azim ortalamasına sahip oldukları anlaşılmıştır. Bunun yanında sağlık bilimleri ve fen fakültesinin de gelecek kaygılarının yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Ortaya çıkan bu bulguların ilgili alanyazın ile paralellik gösterip göstermediğini söylemek için yeterli sayıda çalışma olmadığı görülmüştür. Üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygılarının fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Tümerdem, 2007; Yazar-Aslan, 2015). Yine ilgili alanyazında üniversite son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin (Üstün vd., 2014) ve gelecek

kaygılarının (Rabei vd., 2020) fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini söyleyen çalışmalar kısıtlı da olsa mevcuttur.

Mevcut araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek olduğu belirgin olarak tespit edilen bir bulgudur. Üstün vd. (2014) çalışmasında eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerine kıyasla umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak bu çalışmadaki öğrencilerin dağılımları (Eğitim fakültesi için n=611; Sağlık yüksekokulu için n=77) göz önüne alındığında kapsamlı bir sonuçtan bahsetmek mümkün olmayabilir.

Tümerdem (2007) tarafından yürütülen çalışmada fen fakültesinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinin eğitim fakültesinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinden yüksek olduğu görülmüştür. Mevcut araştırmada yapılan çoklı karşılaştırma sonucunda eğitim ve fen fakülteleri arasında anlamlı bir farklılık bulunması bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Tümerdem (2007) fen fakültesi ve eğitim fakültesi arasındaki bu anlamlı farklılığı iş bulma olasılığı ile açıklamayı tercih etmektedir. Ona göre bu durum, eğitim fakültesi mezunlarının öğretmenliğe atanmada fen fakültesi mezunlarına oranla çok daha avantajlı olmasıyla açıklanabilmektedir. Fakülte değişkeninin incelendiği sınırlı çalışmalardan olan bir başka çalışmada ise üniversite son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin fakülteye göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Yazar-Aslan, 2015).

Mevcut araştırmada eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek olması iki temel nokta ile açıklanabilir. Bunlardan ilki eğitim fakültesi öğrencilerinin üniversite süresince aldıkları eğitim ve gördükleri dersler olabilir. Eğitim fakültelerinde eğitim psikolojisi ve okullarda rehberlik gibi ortak olarak verilen zorunlu derslerin olduğu bilinmektedir. Bu dersler aracılığıyla öğrencilerin mesleki becerilerinin yanı sıra kişisel becerilerinin de olumlu yönde etkilenmesi hedeflenmektedir.

Örneğin bu derslerden olan eğitim psikolojisi dersine ilişkin algıların incelenmesi amacıyla yürütülen nitel bir çalışmada bu dersin öğrencilere kişisel-sosyal beceriler kazandırmayı ve başka birçok açıdan katkı sağlamayı hedeflediği ifade edilmektedir (Camadan, Kahveci & Olgun-Kılıç, 2018). Buradan yola çıkarak eğitim fakültelerinde verilen psikoloji içerikli dersler aracılığıyla öğrencilerin umutlu ve azimli olmanın iyi oluşlarına katkı sağlayacağını öğrenmeleri ihtimal dahilindedir. Yine eğitim fakültelerinde, aktarılan derslere ek olarak öğretim ilke ve yöntemleri, sınıf yönetimi ve öğretmenlik uygulaması gibi dersler aracılığıyla son sınıf öğrencilerinin mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu dersler, öğrencilerin donanımlı bir şekilde üniversiteden ayrılmalarına imkân sunabilmektedir. Özetle aktarılan her iki boyuttaki derslerin öğrencilerin hem kişisel gelişimlerine hem de mesleki gelişimlerine olan etkisi göz önüne alındığında öğrencilerin daha az kaygıyla üniversiteden ayrılabilecekleri öngörülebilir.

Eğitim fakültelerinde gelecek kaygısının düşük, umut ve azmin yüksek olmasında katkısı olabileceği düşünülen bir diğer nokta ise üniversite sonrası işe geçiş aşamasında tercih edilebilecek sektörlerdir. Eğitim fakültelerinin öğrencileri ağırlıklı olarak eğitim sektörüne hazırlıyor oluşu öğrencilerin tutarlı ve istikrarlı bir hedef belirlemesine yardımcı olabilir. Diğer taraftan mühendislik ve fen fakültelerinde bu durum pek de geçerli değildir. Hem mühendislik fakülteleri hem de fen fakülteleri için çalışma yelpazesi oldukça geniştir. Öğrencilerin mezuniyet sonrasında çalışabilecekleri sektörlerin fazla olmasının onlarda kaygı ve kararsızlık yaratabileceği düşünülmektedir. Araştırmacı tarafından ortaya atılan bu yorumlar ile birlikte fakülteler arasındaki kıyas hakkında daha net bir değerlendirmede bulunabilmek için yeni araştırmalar yapılmasına gereksinim duyulduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak fakülteler arasında gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinde gözlemlenen farklılıklar, öğrencilerin eğitim gördükleri fakültelerin onların psikolojik durumları üzerinde farklı etkiler yaratabileceğini göstermektedir. Bu farklılıkların fakültelerin sunduğu eğitim ve destek hizmetlerinin yanı sıra öğrencilerin fakültelerine yönelik memnuniyeti veya fakülte içindeki sosyal ortam gibi çeşitli faktörlerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Akademik Başarı Düzeyine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Algılanan akademik başarı düzeyi değişkenine ilişkin analiz sonuçlarına göre üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim ölçeklerinden elde ettikleri ortalama puanlar anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Mevcut araştırma aracılığıyla akademik başarı düzeyini düşük olarak algılayan öğrencilerin gelecek kaygılarının yüksek, umut ve azim düzeylerinin düşük; akademik başarı düzeyini yüksek olarak algılayan öğrencilerin ise gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bu bulguyu destekleyebilecek çalışmalar alanyazında mevcuttur (Aydın vd., 2013; Tümerdem, 2007; Üstün vd., 2014; Yazar-Aslan, 2015). Bunun yanında bazı araştırmacıların akademik başarı düzeyinin kaygı ve umut değişkenine göre değişmediğini ortaya koyduğu çalışmalara da rastlanmıştır (Gedikli & Akdoğan, 2023; Şanlı-Kula & Saraç, 2017).

Özellikle azmin üniversite öğrencilerinin akademik başarıları üzerinde olumlu etkileri olduğu alanyazındaki çalışmalar ile desteklenmektedir (Alhadabi & Karpinski, 2020; Beyhan, 2016; Buzzetto-Hollywood & Mitchell, 2019; Hodge vd., 2017; Mason, 2018). Bu çalışmalarda ortak olarak akademik başarının azmin iki boyutu olan çabada ısrar ve ilgide tutarlılık ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlar yüksek azim düzeyinin öğrencileri üniversite hayatı için daha çok çaba sarf etmeye ittiğini ve bunun da öğrencilerin daha başarılı olmasına yardımcı olduğunu vurgulamaktadır. Buradan yola çıkarak üniversite son sınıf öğrencilerinin önlerinde mezuniyet gibi zorlu bir süreci başarıyla atlatabilmesi için azim düzeylerinin ve buna bağlı olarak akademik başarılarının etkisinin ön plana çıkabileceği düşünülmektedir. Ortaya atılan bu düşünce mevcut araştırma sonucuyla da örtüşmektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin algıladıkları sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut araştırmada sosyoekonomik düzeyini düşük olarak algılayan öğrencilerin gelecek kaygılarının yüksek, umut ve azim düzeylerinin düşük; sosyoekonomik düzeylerini yüksek olarak algılayan öğrencilerin ise gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Gelecek kaygısı ve umutsuzluk açısından alanyazına bakıldığında ortaya çıkan bu sonuç ile paralellik gösteren çalışmalara rastlanmıştır (Açıkgöz, 2019; Alaosman, 2019; Şanlı-Kula & Saraç, 2017). Yine alanyazında sosyoekonomik düzeyin üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı ve umut düzeyleri üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Dereli & Kabataş, 2009; Tümerdem, 2007).

Şahin'in (2009), üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini incelemiş olduğu çalışmasında sosyoekonomik düzeyleri düşük olan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin yüksek olmasını gelecek kaygısı bağlamında değerlendirdiği görülmektedir. Ona göre sosyoekonomik düzey, kişinin geleceğini güvence altına alabilmesi için önemlidir. Mevcut çalışmada da sonuçların bu yönde çıkması bu yorumu desteklemektedir. Çünkü mezuniyet aşamasına yaklaşan üniversite son sınıf öğrencilerin ekonomik olarak baskı hissetmeye başladığı bilinmektedir (Hunter vd., 2012). Baskı hissetmeye başlayan gencin karamsarlığa düşmesi ve geleceğine ilişkin olumsuz düşüncelere sahip olmaya başlaması olası olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden de sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak algılayan öğrencilerin daha sık kaygıyla karşılaşabileceği; sosyoekonomik düzeylerini yüksek olarak algılayan öğrencilerin ise gelecekleri konusunda daha rahat olabileceği düşünülmektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Staj/İş Deneyimine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut araştırmanın bir diğer demografik değişkeni olan staj/iş deneyimine sahip olma değişkenine ilişkin bulgulara bakıldığında staj veya iş deneyimine sahip olan üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının daha düşük, umut ve azim düzeylerinin ise daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Staj veya iş deneyimine sahip olmayan üniversite son sınıf öğrencilerinin ise gelecek kaygılarının daha yüksek, umut ve azim düzeylerinin ise daha düşük olduğu görülmektedir. Alanyazında üniversite son sınıf öğrencilerinde deneyimin kaygı ve umut üzerinde etkisinin olmadığı sınırlı çalışmalara (Yaşar & Turgut, 2020) rastlanmakla birlikte mevcut araştırmanın bulguları ile paralellik gösteren çalışmaların olduğu görülmektedir (Dursun & Aytaç, 2012; Yazar-Aslan, 2015; Yıldırım & Yılmaz, 2023; Yılmaz, 2019). Bu çalışmalarda ortak olarak üniversite sürecinde öğrencinin kazandığı deneyimin mezun olduktan sonraki yaşamda kolaylaştırıcı bir etkisi olduğu vurgulanmaktadır.

Dost ve Bilgin (2020) yürütmüş oldukları çalışmada staj yapmanın veya iş deneyimine sahip olmanın mesleki bilgi ve becerileri arttırdığı ve mezuniyet sonrası sürece ilişkin korkuları azalttığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Benzer şekilde Dursun ve Aytaç (2012) da yürütmüş olduğu çalışma aracılığıyla üniversite öğrenimi sırasında kazanılan iş deneyiminin öğrencilerdeki kaygı ve umutsuzluğu azalttığını vurgulamaktadır. Çünkü onlara göre bu tarz deneyimler, işe giriş süreci hakkında bilgi vermekte ve kazanılan teorik bilgilerin uygulamaya dökülmesine yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak bu da öğrencinin iş bulma konusunda kendisine olan güvenin artmasına olanak sağlamaktadır.

Staj veya iş deneyimine sahip olma üzerinde yürütülen diğer çalışmalar da dikkate alındığında deneyime sahip olan son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının düşük çıkmasının beklenilen bir sonuç olduğu söylenilebilir. Çünkü üniversiteden mezun olduktan sonra ne yapacağına ilişkin bir yol haritası çizemeyen öğrencilere kıyasla üniversite

sürecinde mesleğine ilişkin adımlar atmış öğrencilerin hayata karşı daha hazırlıklı olacağı düşünülmektedir. Yine buna paralel olarak umut düzeyi ve azim düzeyi yüksek olan öğrencilerin üniversiteden mezun olmadan önce bir deneyime sahip olmak istemesi anlaşılabilir bir durumdur. Çünkü umut ve azim düzeyi yüksek olan öğrencinin hedeflerine ilişkin adımlar atmaktan çekinmeyeceği tahmin edilmektedir.

Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Bölüme Yönelik Memnuniyet Düzeyine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut araştırmaya dahil edilen son demografik değişken bölüme yönelik memnuniyet değişkeni açısından öğrencilerin gelecek kaygılarının, umut ve azim düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Çalışmada, öğrenim gördükleri bölümden memnun olmayan öğrencilerin gelecek kaygılarının yüksek, umut ve azim düzeylerinin düşük; bölümünden memnun olan öğrencilerin ise gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde üniversite son sınıf öğrencilerinin umutsuzluklarının bölümü isteyerek seçme değişkeni açısından ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlar mevcut çalışmayı destekleyici niteliktedir (Açıkgöz, 2019; Gedikli & Akdoğan, 2023; Gündoğar vd., 2007; Üstün vd., 2014). Bunun yanında bölümünü seven ve sevmeyen öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığına ulaşılan çalışmalar azınlıkta da olsa mevcuttur (Erdoğan & Akın, 2016).

Yapılan araştırmalardan yola çıkarak öğrencilerin bölümüne yönelik memnuniyetlerinin yüksek olmasının onlara akademik başarı getirdiği yorumu yapılabilir. Çünkü istemeden seçtikleri ve memnun olmadıkları bölümü okuyan öğrencilerin mesleklerinde başarılı olma olasılıklarının da düşük olduğu bilinmektedir (Sarıkaya & Khorshid, 2009). Bu yüzden de bölümünü seven öğrencilerin akademik başarılarının yüksek olabileceği ve buna da azim düzeyinin önderlik edebileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde ilk olarak araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara yer verilmiş sonrasında ise elde edilen sonuçlar ışığında uygulayıcılara ve araştırmacılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

1. Üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygıları, umut ve azim düzeyleri arasında bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiş ve gelecek kaygısı ile umut ve azim arasında negatif bir ilişkinin, umut ve azim arasında ise pozitif bir ilişkin olduğu görülmüştür.
2. Umut ve azim düzeylerinin gelecek kaygısı üzerindeki yordayıcılığı incelenmiş ve umudun tek başına gelecek kaygısındaki varyansın %59'unu, umut ve azmin ise birlikte gelecek kaygısındaki varyansın %63'ünü açıkladığı bulunmuştur.
3. Üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve her üç değişken için de gruplararasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Gelecek

kaygısı açısından erkek öğrencilerin daha yüksek kaygı düzeyine; umut ve azim açısından ise kadın öğrencilerin daha yüksek umut ve azim düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

4. Gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin fakülteye göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve her üç değişken için de gruplararasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Eğitim fakültesi öğrencilerinin gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek; mühendislik fakültesi öğrencilerinin ise gelecek kaygılarının yüksek, umut ve azim düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
5. Algılanan akademik başarıya göre öğrencilerin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve değişkenler arasında anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Akademik başarısını yüksek olarak algılayan öğrencilerin düşük gelecek kaygısına, yüksek umut ve azim düzeyine sahip olduğu; akademik başarısını düşük olarak algılayan öğrencilerin ise yüksek gelecek kaygısına, düşük umut ve azim düzeyine sahip olduğu görülmüştür.
6. Gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin algılanan sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve orta, düşük ve yüksek olarak sınıflandırılan gruplararasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Sosyoekonomik düzeyini yüksek olarak algılayan öğrencilerin gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek; sosyoekonomik düzeylerini düşük olarak algılayan öğrencilerin ise gelecek kaygılarının yüksek, umut ve azim düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
7. Üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin staj/iş deneyimine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve gruplararasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Staj veya iş deneyimine sahip öğrencilerin gelecek kaygılarının düşük, umut ve azim düzeylerinin yüksek;

staj veya iş deneyimine sahip olmayan öğrencilerin ise gelecek kaygılarının yüksek, umut ve azim düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür.

8. Bölüme yönelik memnuniyet düzeyine göre üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı, umut ve azim düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve gruplararasında anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Gelecek kaygısı açısından bölümünden memnun olmayan öğrencilerin gelecek kaygılarının daha yüksek; bölümünden memnun olan öğrencilerin ise gelecek kaygılarının daha düşük olduğu görülmüştür. Umut ve azim açısından ise bölümünden memnun olan öğrencilerin umut ve azim düzeylerinin daha yüksek olduğu, bölümünden memnun olmayan öğrencilerin ise umut ve azim düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Elde edilen sonuçlar ışığında uygulayıcılara ve araştırmacılara sunulan öneriler şu şekildedir:

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kaygıların azaltılabilmesi için üniversitelerin rolünün önemli olduğu ve üniversitelerin ilgili birimleri tarafından gerekli önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir. Kariyer planlama, uygulama ve araştırma birimleri tarafından verilecek olan seminerler aracılığıyla öğrencilerin mezuniyet sonrasındaki yaşam hakkında bilgilendirilmesi sağlanabilir. Bu seminerler, mezuniyet sonrasındaki yaşama dair belirsizlikleri gidereceği için öğrencilerin gelecek kaygılarının azalabileceği öngörülmektedir.

2. Öğrencilerin süreç içerisindeki belirsizlikler ile mücadele edebilmesi için aynı süreçten geçmiş olan kişiler ile bir araya gelmesinin önemli bir sosyal destek sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yüzden ilgili birimler tarafından mezun buluşmaları veya son sınıf öğrencilerinin bir araya geldiği bir destek grubu çalışmalarının planlanması destekleyici olabilir. Bu sayede öğrencilerin yalnız olmadığını düşünmeleri ve geleceğe dair somut adımlar atmaya başlaması sağlanabilir.

3. Araştırmada öğrencilerin gelecek kaygılarının umut ve azim düzeyleri tarafından yordandığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla üniversitelerin ilgili birimleri veya son sınıf öğrencileri ile yakın temasta bulunan uzmanlar bu ilişkiden yola çıkarak çeşitli adımlar atabilir. Bu bağlamda üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik birimi tarafından yürütülecek önleyici ve destekleyici çalışmaların sürece katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu birimler tarafından üniversite son sınıf öğrencilerinin, umut ve azim düzeylerini arttırabileceği etkinlikler düzenlenebilir. Yine bu birimler tarafından yürütülen bireysel ve grupla psikolojik danışma hizmetlerinde umut ve azim temasına dikkat çekilebilir.

4. Üniversite son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrasına hazırlanmalarını sağlayacak, gelecek kaygılarını azaltacak ve psikolojik kaynaklarını arttırabilecek psikoeğitim programları hazırlanabilir ve uygulamaya koyulabilir. Bu tür psikoeğitim programlarının daha geniş kapsamlı olabilmesi ve birçok öğrenciye ulaşılabilmesi adına bu amaca ilişkin projeler düzenlenebilir.

5. Araştırmanın bulgularından olan staj veya iş deneyiminin önemi göz önüne alındığında üniversite son sınıf öğrencilerinin işe yönelik deneyimlerini arttırabileceği uygulamalara ve derslere öncelik verilebilir. Mezun olmadan önce iş dünyası hakkında gerçekçi bilgilere sahip olması ve deneyim kazanması adına öğrenciler, meslekleriyle ilgili çalışma alanlarına ve kurumlara yönlendirilebilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Üniversite son sınıf öğrencilerinin yaşamış olduğu problemlerin ve mezun olma sürecinin daha iyi anlaşılabilmesi için nitel çalışmalar yürütülebilir.
2. Öğrencilerin bu süreç ile hangi kaynaklar aracılığıyla baş edebildiğini gösteren çalışmaların etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu amaca ilişkin pozitif psikolojide yer alan farklı psikolojik kaynaklar araştırmalara dahil edilebilir. Öğrencilerin kişilik özellikleri üzerinde yürütülen çalışmalar aracılığıyla hangi faktörlerin geçiş sürecindeki kaygıyı azalttığı hakkında bilgiler verilebilir.
3. Üniversiteden mezun olma sürecinin çok boyutlu bir süreç olduğu göz önüne alındığında hem psikolojik bağlam hem sosyal bağlam hem de kariyer bağlamı çerçevesinde tasarlanan kapsamlı müdahale programlarının etkililiğini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.
4. Mezun olma süreci kadar mezuniyet sonrasındaki sürecin de önemli olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden de öğrencilerin mezun olduktan sonra neler yaptığının gözlemlenmesi ve oradaki sürecin de karşılaştırmalı oalrak anlaşılabilmesi için boylamsal çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, A. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinde umutsuzluk düzeyi ve ilişkili etmenler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10*(1), 5-12.

Ahmet, A., & Eşici, H. (2017). Üniversite öğrencilerinde kariyer uyumluluğunun yordanmasında psikolojik ihtiyaçlar ve azmin rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 28*(3), 1130-1141.

Ain, N. U., Munir, M., & Suneel, I. (2021). Role of emotional intelligence and grit in life satisfaction. *Heliyon, 7*(4).

Akalın, Ö. (2006). *Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki algıları ile geleceğe yönelik umut düzeylerinin karşılaştırılması.* Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akos, P., & Kretchmar, J. (2017). Investigating grit at a non-cognitive predictor of college success. *The Review of Higher Education, 40*(2), 163–186.

Alaosman, F. B. (2019). *Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ve başa çıkma yöntemleri.* Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşe.

Alhadabi, A., & Karpinski, A. C. (2020). Grit, self-efficacy, achievement orientation goals and academic performance in university students. *International Journal of Adolescence and Youth, 25*(1), 519-535.

Allen, J. K., & Taylor, K. (2006). The senior year transition: Women undergraduates search for a path. *Journal of College Student Development, 47*(6), 595-608.

Almeida, D. J. (2016). Understanding grit in the context of higher education. *Higher Education: Handbook of Theory and Research, 31*, 559-609.

Anderson, M. L., Goodman, J., & Schlossberg, N. K. (2011). *Counseling adults in transition: Linking Schlossberg's theory with practice in a diverse world (*4th edition). New York: Springer Publishing Company.

Angad, S. (2019). Grit & mental wellbeing among emerging adults. *International Journal of Research in Social Sciences, 9*(12), 94-102.

Arnett, J. J. (1997). Young people's conceptions of the transition to adulthood. *Youth & Society, 29*(1), 3-23.

Arnett, J. J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development, 41*(5-6), 295-315.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist, 55*(5), 469.

Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties.* UK: Oxford University.

Arnett, J. J. (2005). Emerging adulthood: Understanding the new way of coming of age. In J. J. Arnett, & J. L. Tanner (Eds.), *Emerging Adults in America* (pp. 3-21). Washington, DC: American Psychological Association.

Arslan, S., Akın, A., & Çitemel, N. (2013). The predictive role of grit on metacognition in Turkish university students. *Studia Psychologica, 55*(4), 311.

Atik, G., & Erkan-Atik, Z. (2017). Lise öğrencilerinin umut düzeylerinin yordanması: Akademik öz-yeterlik ve problem çözmenin rolü. *Eğitim ve Bilim, 42*(190), 157-169.

Atilla, G., & Yıldırım, G. (2023). Umudun yaşam doyumu ve olumlu gelecek beklentisi üzerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10*(1), 341-359.

Atkins, M. J. (1999). Oven-ready and self-basting: Taking stock of employability skills, *Teaching in Higher Education, 4*(2), 267-280.

Atroszko, P. A., Wyszomirska-Góra, M., & Wenta, A. (2014). *Coping strategies predicting hopelessness in female students–considerations for effective learning.* In M. Mokrys, S. Badura, & A. Lieskovsky (Eds.). Proceedings in EIIC-The 3rd Electronic International Interdisciplinary Conference, EDIS-Publishing Institution of the University of Zilina, pp. 275-279.

Aydın, M., Erdoğan, S., Yurdakul, M., & Eker, A. (2013). Sağlık yüksekokulu ve sağlık meslek lisesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 4*(1), 1-6.

Bailey, T. C., & Snyder, C. R. (2007). Satisfaction with life and hope: A look at age and marital status. *The Psychological Record, 57*, 233-240.

Bailey, T. C., Eng, W., Frisch, M. B., & Snyder, C. R. (2007). Hope and optimism as related to life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology, 2*(3), 168–175.

Baquerizo, H. X. (2018). *The impact of grit on student success through co-curricular engagement.* Doctoral Dissertation, Caldwell University, New Jersey.

Barlow, P. J. (2002). *The measurement of optimism and hope in relation to college student retention and academic success* (Doctoral dissertation). Retrieved from https://www.proquest.com/pqdtglobal/

Bashant, J. (2014). Developing grit in our students: Why grit is such a desirable trait, and practical strategies for teachers and schools? *Journal for Leadership and Instruction, 13*(2), 14-17.

Bayrak, S. B. (2018). *Ergenlerde umutsuzluğun benlik saygısı ve gelecek kaygısı ile ilişkisi.* Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bayraktutar, M. (2012). Hz. Peygamber'in örnekliği bağlamında olaylar karşısındaki azim ve kararlılığı. *EKEV Akademi Dergisi 16*(50), 71-87.

Beck, A. T., Emery, G., & Greenberg, R. L. (2005). *Anxiety disorders and phobias: A cognitive perspective*. Basic Books/Hachette Book Group.

Beyhan, Ö. (2016). University students grit level and grit achievement relation. *Social Sciences and Education Research Review, 3*(2), 13-23.

Bircan, Y. H. (2020). *Üniversite son sınıf öğrencilerinde kariyer uyumunun psikososyal değişkenler açısından incelenmesi.* Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Black, K. R. (2014). *Grit in college students: Associations with achievement and parental influences* (Master's thesis). Retrieved from https://www.proquest.com/pqdtglobal/

Bloch, D., & Richmond, L. (1998*). SoulWork: Finding the work you love, loving the work you have.* Palo Alto, CA: Davies-Black.

Bogin, L. (2017). *A portrait of college success: Grit, theories of intelligence and cumulative life adversity* (Doctoral dissertation). Retrieved from https://www.proquest.com/pqdtglobal/

Bostancı, O. (2014). Trait anxiety levels of university students studying at sports departments. *Educational Research and Reviews, 9*(20), 1021-1024.

Bowman, N. A., Hill, P. L., Denson, N., & Bronkema, R. (2015). Keep on truckin' or stay the course? Exploring grit dimensions as differential predictors of educational achievement, satisfaction, and ıntentions. *Social Psychological and Personality Science, 6*(6), 639–645.

Bozkur, B., Kıran, B., & Cengiz, Ö. (2020). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk, belirsizliğe tahammülsüzlük, gelecekte iş bulmaya yönelik algı ve öz-yeterliklerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 28*(6), 2401-2409.

Brammer, L. M. (1992). Coping with life transitions. *International Journal for the Advancement of Counselling, 15*(4), 239–253.

Brammer, L. M., & Abrego, P. J. (1981). Intervention strategies for coping with transitions. *The Counseling Psychologist, 9*(2), 19-36.

Bridges, W. (1988). *Surviving corporate transition.* Mill Valley, CA: William Bridges & Associates.

Bridges, W. (2004). *Transitions: Making sense of life's changes.* Cambridge, MA: Da Capo.

Budner, S. (1962). Intolerance of ambiguity as a personality variable. *Journal of Personality, 30*(1), 29-50.

Bujnowska, A., Rodríguez, C., García, T., Areces, D., & Marsh, N. (2019). Parenting and future anxiety: The impact of having a child with developmental disabilities. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 16*(4), 668.

Bussolari, C. J., & Goodell, J. A. (2009). Chaos theory as a model for life transitions counseling: Nonlinear dynamics and life's changes. *Journal of Counseling & Development, 87*(1), 98–107.

Buzzetto-Hollywood, N., & Mitchell, B. C. (2019). Grit and persistence: Findings from a longitudinal study of student performance. *Issues in Informing Science & Information Technology, 16*, 377-391.

Büyüköztürk, Ş. (1997). Araştırmaya yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 12*(12), 453–464.

Camadan, F., Kahveci, G., & Olgun-Kılıç, Z. (2018). Öğretmenlerin eğitim psikolojisi dersi ile ilgili görüşleri ve önerileri: Nitel bir çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 46*, 95-120.

Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(1), 91-101.

Chao, G. T., & Gardner, P. D. (2008). *Young adults at work: What they want, what they get, and how to keep them* (White paper prepared for MonsterTrak). Michigan State University, Collegiate Employment Research Institute. Retrieved from https://www.uis.edu/sites/default/files/inline-images/young_adults_at_work.pdf.

Chen, X., Lake, J., & Padilla, A. M. (2021). Grit and motivation for learning English among Japanese university students. *System, 96*, 102411.

Chickering, A. W., & Schlossberg, N. K. (1998). Moving on: Seniors as people in transtion. In J. N. Gardner, & G. Van der Veer (Eds.), *The Senior Year Experience: Facilitating Integration, Reflection, Closure, and Transition* (pp. 37-51). San Fransisco, CA: Jossey-Bass.

Chickering, A., & Reisser, L. (1993). *Education and Identity* (2nd edition). San Francisco: Jossey-Bass.

Chiodelli, R., de Mello, L. T. N., de Jesus, S. N., & Andretta, I. (2020). Effects of a brief mindfulness-based intervention on depression, anxiety, and stress in senior students. *Trends in Psychology, 28*(4), 529-545.

Cho, J., & Yu, H. (2015). Roles of university support for international students in the United States: Analysis of a systematic model of university identification, university support, and psychological well-being. *Journal of studies in International Education, 19*(1), 11-27.

Chow, K. M., Tang, W. K. F., Chan, W. H. C., Sit, W. H. J., Choi, K. C., & Chan, S. (2018). Resilience and well-being of university nursing students in Hong Kong: A cross-sectional study. *BMC Medical Education, 18*(1), 1-8.

Clement, D. N., Wingate, L. R., Cole, A. B., O'keefe, V. M., Hollingsworth, D. W., Davidson, C. L., & Hirsch, J. K. (2020). The common factors of grit, hope, and optimism differentially influence suicide resilience. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(24), 9588.

Credé, M., Tynan, M. C., & Harms, P. D. (2017). Much ado about grit: A meta-analytic synthesis of the grit literature. *Journal of Personality and Social Psychology, 113*(3), 492–511.

Criticos, M., Layne, T., Simonton, K., & Irwin, C. (2020). Gender differences with anxiety, perceived competence and grit in collegiate track and field throwers. *Journal of Physical Education and Sport, 20*(5), 2751-2759.

Cross, T. M. (2013). *Staying the course: Grit, academic success, and non-traditional doctoral students* (Doctoral dissertation). Retrieved from https://www.proquest.com/pqdtglobal/

Çakmak, O. & Hevedanlı, M. (2004). *Biyoloji öğretmen adaylarının kaygılarını etkileyen etmenler*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Çakmak, Ö., & Hevedanlı, M. (2005). Eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(14), 115-127.

Datu, J. A. D., Valdez, J. P. M., & King, R. B. (2016). Perseverance counts but consistency does not! Validating the short grit scale in a collectivist setting. *Current Psychology, 35*(1), 121-130.

Demir, S. (2013). Öğrenilmiş çaresizliğin gelecek kaygısı üzerindeki etkisinde benlik saygısının aracı rolü: Sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi, 96*, 260-278.

Demirtaş-Zorbaz, S., Mutlu, T., Korkut-Owen, F., & Arıcı-Şahin, F. (2020). Kariyer uyumu ve iyimserliğini arttırmada kariyer yelkenlisi modeline dayalı psikoeğitim programının etkililiği. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 28*(5), 2100-2111.

Deniz, A. (2023). *Beliren yetişkinlikte mental iyi oluş düzeylerinin azim ve bilişsel esneklik açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Dereli, F., & Kabataş, S. (2009). Sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi, 26*(1), 31-36.

Dost, Z. D., & Bilgin, K. U. (2020). Gençlerin işgücü piyasasına geçişinde deneyim ve staj etkisi [Özel Sayı]. *Çalışma İlişkileri Dergisi, 1*, 119-153.

Duckworth, A. L. (2016). *Grit: The power of passion and perseverance.* New York: Simon and Schuster.

Duckworth, A. L., & Quinn, P. D. (2009). Development and validation of the short grit scale (GRIT–S). *Journal of Personality Assessment, 91*(2), 166-174.

Duckworth, A. L., Kirby, T. A., Tsukayama, E., Berstein, H., & Ericsson, K. A. (2010). Deliberate practice spells success: Why grittier competitors triumph at the National Spelling Bee. *Social Psychological and Personality Science, 2*(2), 174–181.

Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology, 92*(6), 1087– 1101.

Dumfart, B., & Neubauer, A. C. (2016). Conscientiousness is the most powerful noncognitive predictor of school achievement in adolescents. *Journal of Individual Differences, 37*(1), 8-15.

Dursun, A., & Özkan, M. S. (2019). Ergenlerin gelecek kaygıları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkide yaşam doyumunun aracı rolü. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 3*(5), 23-37.

Dursun, S., & Aytaç, S. (2009). Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 28*(1), 71-84.

Dursun, S., & Aytaç, S. (2012). Üniversite öğrencilerinin işgücü piyasasına yönelik beklentileri ve iş deneyimleri ile umutsuzluk ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(1), 373-388.

Dünyaoğulları, Ö. (2011). *Üniversite son sınıf öğrencilerinin kendilerini gerçekleştirme engelleriyle genel erteleme eğilimi ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Ekinci, N., & Koç, H. (2022). Grit, general self-efficacy, and life satisfaction: The mediating role of hope. *Journal of Community Psychology, 51*(3), 1288-1299.

Erdoğan, E. G., & Akın, B. (2016). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 32*(1), 72-89.

Erdoğmuş-Zorver, C., & Korkut-Owen, F. (2021). Transition from college to work life: Career adaptability and career optimism. *Kastamonu Education Journal, 29*(1), 1-12.

Erdur-Baker, Ö. & Bıçak, B. (2006). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sorunları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(2), 54-66.

Ergüt, Ö. (2020). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeyi ile iş deneyimi ve iş bulma beklentileri arasındaki ilişkinin sınıf düzeyinde incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(38), 232-252.

Ericsson, K. A., Krampe, R. T., & Tesch-Römer, C. (1993). The role of deliberate practice in the acquisition of expert performance. *Psychological Review, 100*(3), 363-406.

Erkan, S., Özbay, Y., Çankaya, Z. C., & Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim, 37*(164), 94-107.

Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci.* Ankara: Seçkin.

Erözkan, A. (2011). Investigation of factors predicting the anxiety level of university senior students. *International Online Journal of Educational Sciences, 3*(2), 776-805.

Eskreis-Winkler, L., Duckworth, A. L., Shulman, E. P., & Beal, S. (2014). The grit effect: Predicting retention in the military, the workplace, school and marriage. *Frontiers in Psychology, 5*, 56712.

Evers, F. T., & Rush, J. C. (1996). The bases of competence. *Management Learning, 27*(3), 275–299.

Farrington, C. A., Roderick, M., Allensworth, E., Nagaoka, J., Keyes, T. S., Johnson, D. W., & Beechum, N. O. (2013). Teaching adolescents to become learners: The role of noncognitive factors in shaping school performance-A critical literature review. Chicago: Consortium on Chicago School Research. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED542543.pdf

Feldman, D. B., Rand, K. L., & Kahle-Wrobleski, K. (2009). Hope and goal attainment: Testing a basic prediction of hope theory. *Journal of Social and Clinical Psychology, 28*(4), 479–497.

Feyzioğlu, İ. (2023). Erciyes Üniversitesi tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde gelecek kaygısı ve kariyer seçimleri. Tıpta uzmanlık tezi, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kayseri.

Field, A., Field, Z., & Miles, J. (2012). Discovering statistics using R. London: Sage.

Folkman, S. (2010). Stress, coping, and hope. *Psycho-Oncology, 19*(9), 901–908.

Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist, 56*(3), 218.

Frontini, R., Sigmundsson, H., Antunes, R., Silva, A. F., Lima, R., & Clemente, F. M. (2021). Passion, grit, and mindset in undergraduate sport sciences students. *New Ideas in Psychology, 62*.

Furstenberg, F. F., Jr., Rumbaut, R. C., & Settersten, R. A., Jr. (2005). On the frontier of adulthood: Emerging themes and new directions. In R. A. Settersten, Jr., F. F. Furstenberg, Jr., & R. G. Rumbaut (Eds.), *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy* (pp. 3–25). The University of Chicago Press.

Gardner, J. N., & Van der Veer, G. (1998). The emerging movement to strengthen the senior experience. In J. N. Gardner & G. Van der Veer (Eds.), *The senior year experience: Facilitating integration, reflection, closure and transition* (pp. 3-20). San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc.

Gardner, P. D., & Lambert, S. E. (1993). It's a hard, hard, hard, hard, hard, hard world. *Journal of Career Planning and Employment, 53*(2), 40-49.

Gedikli, E., & Akdoğan, R. (2023). Sağlık yönetimi öğrencilerinin gelecek kaygısı ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi, 3*(3), 1-12.

Gençay, S. (2009). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının umutsuzluk ve yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(27), 380-388.

Geylani, M., & Çiriş-Yıldız, C. (2022). Üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 10*(1), 284-300.

Ghosh, A., & Fouad, N. A. (2017). Career adaptability and social support among graduating college seniors. *The Career Development Quarterly, 65*(3), 278-283.

Gizir, C. A. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(2), 196-213.

Graham, C., & McKenzie, A. (1995). Delivering the promise: The transition from higher education towork. *Education + Training, 37*(1), 4-11.

Greene, A. L., Wheatley, S. M., & Aldava, J. F. (1992). Stages on life's way: Adolescents' implicit theories of the life course. *Journal of Adolescent Research, 7*(3), 364-381.

Gungor, A., Young, M. E., & Sivo, S. A. (2021). Negative life events and psychological distress and life satisfaction in U.S. college students: The moderating effects of optimism, hope, and gratitude. *Journal of Pedagogical Research, 5*(4), 62–75.

Gültekin, F., & Arıcıoğlu, A. (2016). The relationship between the life satisfaction, hope and anxiety of senior students. *Online Journal of Counseling & Education, 5*(1), 57-74.

Gündoğar, D., Gül, S. S., Uskun, E., Demirci, S., & Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 10*(1), 14-27.

Güngör, A., & Avcı, M. (2017). Examining the relationship between hope and life satisfaction among middle school students. *Journal of Pedagogical Research, 1*(1), 54-63.

Gür, Ç., Koçak, N., & Alakoç-Pirpir, D. (2014). Meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education, 3*(4), 10-23.

Hammad, M. A. (2016). Future anxiety and its relationship to students' attitude toward academic specialization. *Journal of Education and Practice, 7*(15), 54-65.

Harackiewicz, J. M., Smith, J. L., & Priniski, S. J. (2016). Interest matter: The importance of promoting interest in education. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences, 3*(2), 220–227.

Harvey, L., Geall, V., & Moon, S. (1997). Graduates' work. *Industry and Higher Education, 11*(5), 287–296.

Hidi, S. (1990). Interest and its contribution as a mental resource for learning. *Review of Educational Research, 60*(4), 549-571.

Hidi, S., & Renninger, K. A. (2006). The four-phase model of interest development. *Educational Psychologist, 41*(2), 111-127.

Hodge, B., Wright, B., & Bennett, P. (2017). The role of grit in determining engagement and academic outcomes for university students. *Research in Higher Education, 59*(4), 448–460.

Holton, E. F. (1995). College graduates' experiences and attitudes during organizational entry. *Human Resource Development Quarterly, 6*(1), 59-78.

Holton, E. F. (1998). Preparing students for life beyond the classroom. In J. N. Gardner, & G. Van der Veer (Eds.), *The Senior Year Experience: Facilitating Integration, Reflection, Closure, and Transition* (pp. 95-115). San Fransisco, CA: Jossey-Bass.

Hudson, F. M. (1991). *The adult years: Mastering the art of self-renewal.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Hunter, M. S., Keup, J. R., Kinzie, J., & Maietta, H. (Eds.). (2012). *The Senior Year: Culminating Experiences and Transitions.* Columbia: National Resource Center for the First-Year Experience and Students in Transition.

Hwang, M. H., Lim, H. J., & Ha, H. S. (2017). Effects of grit on the academic success of adult female students at Korean Open University. *Psychological Reports, 121*(4), 705–725.

Hyun, J. K., Quinn, B. C., Madon, T., & Lustig, S. (2006). Graduate student mental health: Needs assessment and utilization of counseling services. *Journal of College Student Development, 47*(3), 247-266.

İkiz, F. E., & Mete-Otlu, B. (2015). Üniversite yaşamına uyum sürecinde yaşanan sorunlar ve başa çıkma yolları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(4), 35-51.

İşgör, İ. Y., Demir, S., & Gürtepe, A. (2023). Üniversite öğrencilerinde umut ve kişilik özelliklerinin azim üzerindeki yordayıcı etkisi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 12*(1), 346-361.

Kannangara, C. S., Allen, R. E., Waugh, G., Nahar, N., Khan, S. Z. N., Rogerson, S., & Carson, J. (2018). All that glitters is not grit: Three studies of grit in university students. *Frontiers in Psychology, 9*.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.

Kasler, J., Zysberg, L., & Harel, N. (2017). Hopes for the future: Demographic and personal resources associated with self-perceived employability and actual employment among senior year students. *Journal of Education and Work, 30*(8), 881-892.

Kato, T., & Snyder, C. R. (2005). Relationship between hope and subjective well-being: Reliability and validity of the dispositional hope scale Japanese version. *Shinrigaku Kenkyu: The Japanese Journal of Psychology, 76*(3), 227-234.

Kaynar, M. B. (2021). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlığı yordamada azim, umut ve minnettarlık düzeylerinin rolü.* Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Kelley, D., & Conner, D. R. (1979). The emotional cycle of change. In J. E. Jones & J. W. Pfeiffer (Eds.), *The annual handbook for group facilitators* (pp. 117-122). La Jolla, CA: University Associates.

Kelly, D. R., Matthews, M. D., & Bartone, P. T. (2014). Grit and hardiness as predictors of performance among west point cadets. *Military Psychology, 26*(4), 327–342.

Kepir-Savoly, D. (2017). *Okuldan işe geçiş becerileri geliştirme programının kariyer uyumu ve kariyer iyimserliğine etkisi.* Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kılıç, Ö. U. (2018). Üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinliği düzeylerini etkileyen değişkenler. *OPUS International Journal of Society Researches, 9*(16), 248-275.

Kırımoğlu, H. (2010). Türkiyedeki beden eğitimi ve spor yüksek okulu son sınıf öğrencilerinin istihdam sorunu açısından umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 18*(1), 37-46.

Kim, J. E., Cho, Y. J., & Jung, J. I. (2022). Effects of grit improvement career group counseling program on grit and career anxiety of college students. *The Journal of the Convergence on Culture Technology, 8*(2), 157-162.

Kocaman, E. N. (2019). *Bir grup yetişkinde umut ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Koçeroğlu, R., Karaduman, B., Durmuş, B., & Ünlü, Ç. (2024). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin akademik başarılarının umutsuzluk düzeyi ve gelecek kaygısı üzerine etkisi. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi, 3*(1), 1-10.

Koydemir, S., & Demir, A. (2013). ODTÜ öğrencilerinde yardım arama davranışı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 22*(22), 211-218.

Köksal, B., & Topkaya, N. (2021). Üniversite öğrencilerinin yaşadığı sorunlar ve sorun alanlarının depresyon, anksiyete ve stresle ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 19*(2), 926-949.

Kutlu, Ş. Ş., Çetinbakış, M., & Kutlu, M. (2019). Üniversite son sınıf öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *EKEV Akademi Dergisi,* (78), 511-522.

Küçük, U., Galip, U., & Torpuş, K. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10*(3), 367-372.

Lane, J. A. (2013). Group counseling for students transitioning out of postsecondary education: A narrative approach. *Groupwork: An Interdisciplinary Journal for Working with Groups, 23*(1), 34–55.

Lane, J. A. (2014). Attachment, well-being and college senior concerns about the transition out of college. *Journal of College Counseling, 19*(3), 231-245.

Lane, J. A. (2015). Counseling emerging adults in transition: Practical applications of attachment and social support research. *The Professional Counselor, 3*(1), 30-42.

Lazarus, R. S. (1981). The stress and coping paradigm. In C. Eisdorfer, D. Cohen, A. Kleinman, & P. Maxim (Eds.), *Models for clinical psychopathology* (pp. 177-214). New York: Spectrum.

Le Maistre, C., & Paré, A. (2004). Learning in two communities: The challenge for universities and workplaces. *Journal of Workplace Learning, 16*(1/2), 44-52.

Lee, C. S. (2018). Employment stress and wellbeing of university students in Korea: The mediating effects of growth mindset, grit, and hope. *Medico-Legal Update, 18*(1), 254-259.

Long, C. E. (2014). The senior year transition. *Educational Administration: Theses, Dissertations and Student Research, 182*.

Lopez, S. J. (2013). *Making hope happen: Create the future you want for yourself and others*. New York: Simon & Schuster.

Ma, C. H., Ma, Y. F., & Wang, Y. P. (2020). The mediation model of grit among Chinese college students. *Procedia Computer Science, 166*, 160–164.

Mansur, F., & Doğuç, E. (2021). Covid-19 pandemisinde üniversite öğrencilerinin umut düzeyleri [Özel Sayı]. *Gençlik Araştırmaları Dergisi, 9*, 26-51.

Marques, S. C., Lopez, S. J., & Mitchell, J. (2013). The role of hope, spirituality and religious practice in adolescents' life satisfaction: Longitudinal findings. *Journal of Happiness Studies, 14*, 251-261.

Mason, H. D. (2018). Grit and academic performance among first-year university students: A brief report. *Journal of Psychology in Africa, 28*(1), 66-68.

May, R. (1950). *The meaning of anxiety.* New York: Ronald Press Company.

McCoy, B. T. (2003). *The senior year: A study of transition, liminality and students' perspectives of their final year as undergraduates.* University of Massachusetts Amherst.

McKnight, P. E., & Kashdan, T. B. (2009). Purpose in life as a system that creates and sustains health and well-being: An integrative, testable theory. *Review of General Psychology, 13*(3), 242-251.

Miceli, M., & Castelfranchi, C. (2005). Anxiety as an "epistemic" emotion: An uncertainty theory of anxiety. *Anxiety, Stress & Coping, 18*(4), 291–319.

Moulden, H. M., & Marshall, W. L. (2005). Hope in the treatment of sexual offenders: The potential application of hope theory. *Psychology, Crime & Law, 11*(3), 329–342.

Muhammad, H., Ahmad, S., & Khan, M. I. (2020). Exploring predicting role of students grit in boosting Hope, meaning in life and subjective happiness among undergraduates of university. *Pakistan Journal of Humanities & Social Sciences Research, 3*(1), 157-176.

Munoz, R. T. (2023). Grit and hope: A structural model of protective factors that contribute to subjective well-being for survivors of adverse childhood experiences. *Journal of Family Trauma, Child Custody & Child Development, 20*(2), 177-196.

Murphy, E. R. (2023). Hope and well-being. *Current Opinion in Psychology, 50*, 101558.

Murphy, K. A., Blustein, D. L., Bohlig, A. J., & Platt, M. G. (2010). The college-to-career transition: An exploration of emerging adulthood. *Journal of Counseling & Development, 88*(2), 174-181.

Musumari, P. M., Tangmunkongvorakul, A., Srithanaviboonchai, K., Techasrivichien, T., Suguimoto, S. P., Ono-Kihara, M., & Kihara, M. (2018). Grit is associated with lower level of depression and anxiety among university students in Chiang Mai, Thailand: A cross-sectional study. *PloS One, 13*(12), 1-16.

Nurmi, J. (1991). How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning. *Developmental Review, 11*(1), 1–59.

Oğuztürk, Ö., Akça, F., & Şahin, G. (2011). Üniversite öğrencilerinde umutsuzluk düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler üzerinden incelenmesi. *Klinik Psikiyatri, 14*(1), 173-184.

Okur, S., Ekşi, H., Demirci, İ., & Ekşi, F. (2023). Academic encouragement and academic wellbeing: Mediating roles of grit and hope. *Psychological Reports*.

Oriol, X., Miranda, R., Oyanedel, J. C., & Torres, J. (2017). The role of self-control and grit in domains of school success in students of primary and secondary school. *Frontiers in Psychology, 8*.

Overton-Healy, J. (2010). *First-generation college seniors: A phenomenological exploration of the transitional experience of the final college year* (Doctoral dissertation). Retrieved from https://www.proquest.com/pqdtglobal/

Özdinç, S., Biçici, Y., Çamur, M. & Turan, F. (2018). Fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitimi alan lisans öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 12*(3), 471-479.

Özgül, O. (2023). Üniversite öğrencilerinin kariyer sıkıntılarının belirlenmesi üzerine nitel bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23*(3), 1049-1070.

Özhan, M. B. (2021). Academic self-efficacy and school burnout in university students: Assessment of the mediating role of grit. *Current Psychology. 40*(9), 4235-4246.

Özhan, M. B., & Boyacı, M. (2018). Üniversite öğrencilerinde depresyon, anksiyete ve stresin yordayıcısı olarak azim: Bir yapısal eşitlik modellemesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 19*(4), 370-376.

Özkan, Ö. (2023). *Genç yetişkinlerde gelecek kaygısı ve bu dönemde algılanan sosyal desteğin depresyona etkisi.* Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.

Öztürk-Kaygusuz, T., & Erensoy, A. (2020). Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Tıp Eğitimi Dünyası, 19*(58), 116-127.

Padilla-Walker, L. M., Hardy, S. A., & Christensen, K. J. (2010). Adolescent hope as a mediator between parent-child connectedness and adolescent outcomes. *The Journal of Early Adolescence, 31*(6), 853–879.

Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu SPSS ile adım adım veri analizi* (S. Balcı & B. Ahi, Çev.). Ankara: Anı.

Pappano, L. (2013). Grit and the new character education. *Education Digest, 78*(9), 4-9.

Pats, B. F. (1987). Variables affecting college seniors' expectations of returning home. *Journal of College Student Personnel, 28*(3), 246-252.

Perrone, L., & Vickers, M. H. (2003). Life after graduation as a "very uncomfortable world": An Australian case study. *Education + Training, 45*(2), 69-78.

Perrig-Chiello, P., & Perren, S. (2005). Biographical transitions from a midlife perspective. *Journal of Adult Development, 12,* 169-181.

Perry, A. L. (2012). *Treading through swampy water: Graduates' experiences of the post-university transition*. Doctoral thesis, University of Canterbury, Christchurch, New Zealand.

Peterson, C., & Seligman, M. E. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification.* New York: Oxford University Press.

Pistilli, M., Taub, D., & Bennett, D. (2003). Development of the senior concerns survey: An exploratory factor analysis. *Journal of the First-Year Experience & Students in Transition, 15*(1), 39-52.

Polach, J. L. (2004). Understanding the experience of college graduates during their first year of employment. *Human Resource Development Quarterly, 15*(1), 5-23.

Rabei, S., Ramadan, S., & Abdallah, N. (2020). Self-efficacy and future anxiety among students of nursing and education colleges of Helwan University. *Middle East Current Psychiatry, 27*(39), 1-5.

Ramteke, I. V., & Ansari, J. (2016). Stress and anxiety among first-year and final year engineering students. *Stress, 3*(4), 17-21.

Raphiphatthana, B., & Jose, P. (2021). High hope and low rumination are antecedents of grit. *Multidisciplinary perspectives on grit: Contemporary theories, assessments, applications and critiques*, 173-191.

Rindfuss, R. R. (1991). The young adult years: Diversity, structural change, and fertility. *Demography, 28*(4), 493-512.

Rogalski, K. (2018). *Grit as a predictor of success and persistence for community college students.* Doctoral dissertation, Northern Illinois University, İllinois.

Salamı, M. O., Khan, R., & Yusuf, M. (2022). The mediating role of meaning in the relationship between depression and hope. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, *9*(2), 368-375.

Salisu, I., Hashim, N., Mashi, M. S., & Aliyu, H. G. (2020). Perseverance of effort and consistency of interest for entrepreneurial career success: Does resilience matter? *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies, 12*(2), 279-304.

Salles, A., Cohen, G. L., & Mueller, C. M. (2014). The relationship between grit and resident well-being. *American Journal of Surgery, 207*(2), 251- 254.

Sarason, I. G. (1978). The test anxiety scale: Concept and research. *Stress and Anxiety, 5*, 193-216.

Sarıçam, H., Çelik, İ., & Oğuz, A. (2016). Kısa azim (sebat) ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5*(2), 927-935.

Sarıkaya, T., & Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7*(2), 393-423.

Scheer, S. D., Unger, D. G., & Brown, B. M. (1996). Adolescents becoming adults: Attributes for adulthood. *Adolescence, 31*(121).

Schlossberg, N. K. (1984). *Counseling adults in transition: Linking practice with theory.* New York: Springer.

Schlossberg, N. K., Lynch, A. Q., & Chickering, A. W. (1989). *Improving higher education for adults.* San Francisco: Jossey-Bass.

Schlossberg, N. K., Waters, E. B., & Goodman, J. (1995). *Counseling adults in transition: Linking practice with theory.* New York: Springer.

Schrepfer-Tarter, M. A. (2013). *An exploratory study of the academic optimism of principals* (Doctoral dissertation). Retrieved from https://www.proquest.com/pqdtglobal/

Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist, 55*(1), 5–14.

Shin, E. (2020). The relationship between nursing students' academic achievement, depression, anxiety and grit. *Journal of the Korean Society of School Health, 33*(3), 156-163.

Sevinç, S., & Özdemir, S. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin kaygı ve umutsuzluk ilişkisi: Kilis örneği. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 19*(2), 14-24.

Sezer, S., & Kezer, F. (2017). An investigation into teacher candidates' resilience hopelessness levels. *Journal of Education and Practice, 8*(28), 39-46.

Shea, H. D. (1999). Senior year transitions: From college to career and from undergraduate to graduate school. *Colorado State University Journal of Student Affairs, 8*, 95-102.

Singh, K., & Jha, S. D. (2008). Positive and negative affect, and grit as predictors of happiness and life satisfaction [Special issue]. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology, 34,* 40–45.

Sleap, M., & Reed, H. (2006). Views of sport science graduates regarding work skills developed at university. *Teaching in Higher Education, 11*(1), 47–61.

Smith, D. D. & Gast, L. K. (1998). Developing special support services for seniors. In J. N. Gardner, & G. Van der Veer (Eds.), *The Senior Year Experience: Facilitating Integration, Reflection, Closure, and Transition* (pp. 187-210). San Fransisco, CA: Jossey-Bass.

Snyder, C. R. (1989). Reality negotiation: From excuses to hope and beyond. *Journal of Social and Clinical Psychology, 8*(2), 130–157.

Snyder, C. R. (1995). Conceptualizing, measuring, and nurturing hope. *Journal of Counseling & Development, 73*(3), 355-360.

Snyder, C. R. (2000). Hypothesis: There is hope. In C.R. Snyder (Ed.), *Handbook of hope theory, measures and applications* (3-18). San Diego: Academic.

Snyder, C. R. (2000). The past and possible futures of hope. *Journal of Social and Clinical Psychology, 19*(1), 11–28.

Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry, 13*(4), 249–275.

Snyder, C. R., Cheavens, J., & Sympson, S. C. (1997). Hope: An individual motive for social commerce. *Group Dynamics: Theory, Research and Practice, 1*(2), 107-118.

Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., Sigmon, S. T., … Harney, P. (1991). The will and the ways: Development and validation of an individual-differences measure of hope. *Journal of Personality and Social Psychology, 60*(4), 570–585.

Snyder, C. R., Shorey, H. S., Cheavens, J., Pulvers, K. M., Adams, V. H., & Wiklund, C. (2002). Hope and academic success in college. *Journal of Educational Psychology, 94*(4), 820–826.

Soltani, M. A. T., Zareh, H., Mohammadi, T., & Paydar., M. R. Z. (2014). Structural modeling pattern of relationships between goal orientation, hope, spiritual well-being and mental health of students. *Journal of Research and Health, 4*(4), 911-919.

Staats, S. R., & Stassen, M. A. (1985). Hope: An affective cognition. *Social Indicators Research, 17*(3), 235–242.

Stoltz, P. G. (2015). Leadershıp grıt™: What new research reveals. *Leader to Leader,* (78), 49–55.

Sumpter, A. L. (2017). *Grit and self-control: Independent contributors to achievement Goal orientation and implicit theories of intelligence*. Doctoral dissertation, Ohio Dominican University.

Surat, A., & Ceran, D. (2020). Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı. *ISPEC Journal of Social Sciences & Humanitie, 4*(3), 145-166.

Suzuki, Y., Tamesue, D., Asahi, K., & Ishikawa, Y. (2015). Grit and work engagement: A cross-sectional study. *Plos One, 10*(9), e0137501.

Sürücü, F. (2012). *Matematik öğretmen adaylarının gelecek kaygıları.* Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Şahin, A. (2002). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri üzerine bir araştırma. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 13*(13), 143-157.

Şahin, C. (2009). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 27*, 271-286.

Şanlı-Kula, K., & Saraç, T. (2017). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi: Ahi Evran Üniversitesi örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18*(1), 1-16.

Şimşir, Z. (2020). *Üniversite öğrencilerinin yaşamında öz-disiplin: Azim, yaşam doyumu ve huzur bağlamında karma bir araştırma*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (1996). *Using multivariate statistics*. New York, USA: Harper Collins College.

Tarhan, S. & Bacanlı, H. (2016). İlkokuldan üniversiteye umut kavramının tanımlanması üzerine nitel bir çalışma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 4*(2), 86-112.

Tarhan, S., & Bacanlı, H. (2015). Sürekli umut ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik. *The Journal of Happiness & Well-Being, 3*(1), 1-14.

Taub, D., Servaty-Seib, H., & Cousins, C. (2006). On the brink of transition: The concerns of college seniors. *Journal of the First-Year Experience & Students in Transition, 18*(2), 111-132.

Taytaş, M., & Kardaş, F. (2022). Ergenlerde azim, umut ve öz-yeterliğin depresyon ile ilişkisi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 5*(1), 73-106.

Thakre, N. (2013). Satisfaction with life and hope in youth. *Indian Journal of Positive Psychology, 4*(2), 347-349.

Toffler, A. (1970). *Future shock.* Sydney: Pan.

Tompkins, K. A., Brecht, K., Tucker, B., Neander, L. L., & Swift, J. K. (2016). Who matters most? The contribution of faculty, student-peers, and outside support in predicting graduate student satisfaction. *Training and Education in Professional Psychology, 10*(2), 102–108.

Topkaya, N., & Meydan, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar, yardım kaynakları ve psikolojik yardım alma niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(1), 25-37.

Tucholska, K., Gulla, B., Grabowska, A., & Major, P. (2022). Time perspective, future anxiety and hope for success in individuals awaiting bariatric surgery. *Health Psychology Report, 10*(2), 111-121.

Tümerdem, R. (2007). Dicle üniversitesi eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesi kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(20), 32-45.

Türk, A., Öztürk, M., & Bilican-Gökkaya, V. (2020). Depresyon, anksiyete, stres ve gelecek kaygısı arasındaki ilişkinin kanonik korelasyon analizi ile incelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 4*(3), 262-270.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2023). *İstatistiklerle Gençlik*, 53677, 17 Mayıs 2024.

Ulaş, Ö., & Özdemir, S. (2018). Üniversite son sınıf öğrencilerinde algılanan kariyer engellerinin yordayıcıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33*(3), 672-688.

Usta, S., & Güven, M. (2024, Haziran). *Üniversite son sınıf öğrencilerinin mezun olma sürecine ilişkin algılarının belirlenmesi üzerine nitel bir araştırma.* IV. Uluslararası Genç Araştırmacılar Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Uyanık, H. B. (2023). *Büyükşehirde yaşayan üniversite öğrencilerinde güncel ekonomik durumdan endişelenme, gelecek kaygısı, anksiyete ve depresyon ilişkisinin değerlendirilmesi.* Yüksek lisans tezi, Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antalya.

Üstün, G., Dedekoç, G., Kavalalı, T., Öztürk, F., Sapçı, Y., & Can, S. (2014). Üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(2), 200-221.

Valle, M. F., Huebner, E. S., & Suldo, S. M. (2006). An analysis of hope as a psychological strength. *Journal of School Psychology, 44*(5), 393–406.

Vela, J. C., Lu, M. T. P., Lenz, A. S., & Hinojosa, K. (2015). Positive psychology and familial factors as predictors of Latina/o students' psychological grit. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 37*(3), 287-303.

Wang, F. (2018). A comparative study on mental health status between freshmen and senior students. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 194*, 380-384.

Waring, A. (2015). *The influence of attachment and grit on life satisfaction and romantic relationship satisfaction* (Doctoral dissertation). Retrieved from https://www.proquest.com/pqdtglobal/

Weinberg, C. (1988). College women in transition: A course for graduating seniors. *Journal of College Student Development, 29*, 472-473.

Weiss, D., Freund, A. M., & Wiese, B. S. (2012). Mastering developmental transitions in young and middle adulthood: The interplay of openness to experience and traditional gender ideology on women's self-efficacy and subjective well-being. *Developmental Psychology, 48*(6), 1774.

Wendlandt, N. M., & Rochlen, A. B. (2008). Addressing the college-to-work transition. *Journal of Career Development, 35*(2), 151–165.

Wolters, C. A., & Hussain, M. (2014). Investigating grit and its relations with college students' self-regulated learning and academic achievement. *Metacognition and Learning, 10*(3), 293–311.

Wong, M. L., Anderson, J., Knorr, T., Joseph, J. W., & Sanchez, L. D. (2018). Grit, anxiety and stress in emergency physicians. *The American Journal of Emergency Medicine, 36*(6), 1036–1039.

Wood, F. B. (2004). Preventing postparchment depression: A model of career counseling for college seniors. *Journal of Employment Counseling, 41*(2), 71-79.

Yalçın, S., & Açıkgöz, İ. (2014). Sağlık bilimleri fakültesi son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11*(26), 259-270.

Yalçın, Y. G. (2022). Unemployment anxiety and hopelessness in university students. *Journal of Education and Recreation Patterns, 3*(2), 130-146.

Yang, E., & Gysbers, N. C. (2007). Career transitions of college seniors. *The Career Development Quarterly, 56*(2), 157-170.

Yaşar, O. M., & Turgut, M. (2020). Unemployment anxiety of last year college students. *Cypriot Journal of Educational Sciences, 15*(1), 56-64.

Yazar-Aslan, B. (2015). Genç işsizliğe yönelik alan araştırması: Üniversite öğrencileri arasında kaygı ve umutsuzluk. *Çalışma İlişkileri Dergisi, 6*(2), 71-86.

Yazedjian, A., Kielaszek, B., & Toews, M. (2010). Students' perceptions regarding their impending transition out of college. *Journal of the First-Year Experience & Students in Transition, 22*(2), 33-48.

Yıldırım, B. B., & Yılmaz, M. (2023). İstatistik bölümü son sınıf öğrencilerinin kaygı ve umutsuzluk düzeylerinin kategorik regresyon analizi ile incelenmesi. *Nicel Bilimler Dergisi, 5*(1), 1-28.

Yıldız, F. N. Y., & Kardaş, F. (2021). Ergenlerde akademik öz-yeterlik, içsel motivasyon, azim ve psikolojik dayanıklılığın iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(1), 1073-1099.

Yılmaz, F. N. (2019). *Üniversite son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında umudun aracı rolü üzerine bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zaleski, Z. (1996). Future anxiety: Concept, measurement, and preliminary research. *Personality and Individual Differences, 21*(2), 165–174.

EKLER

EK 1. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.09.2023-E.750519

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-750519 20.09.2023
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

Dağıtım Yerlerine

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Seda Nur USTA'nın, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'in** danışmanlığında yürüttüğü ***"Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ile Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"*** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **05.09.2023** tarih ve **15** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2023 - 1073

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Prof. Dr. Mehmet GÜVEN

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

EK 2. Gazi Üniversitesi İlgili Fakülte ve Bölümlerden Alınan İzinler

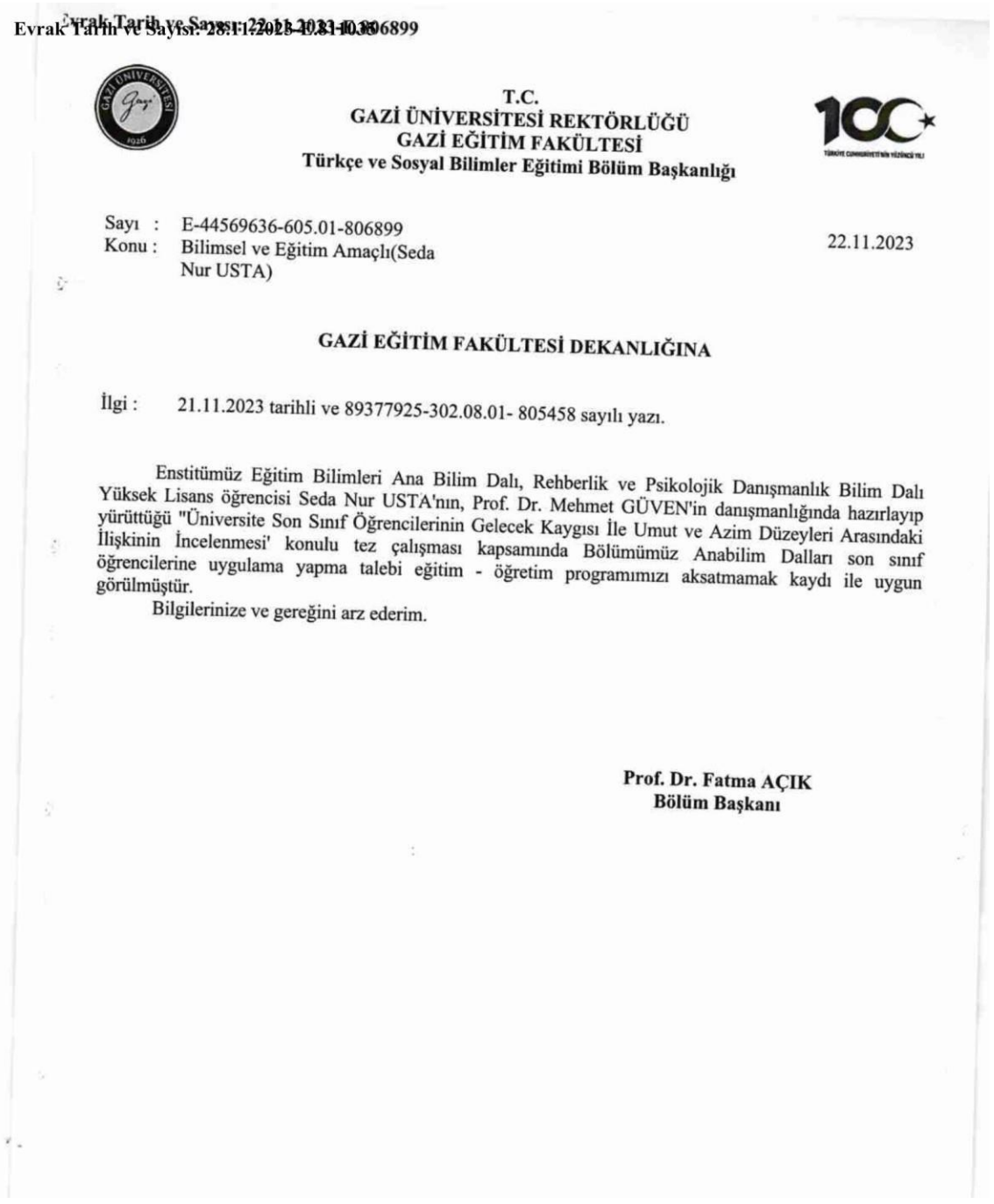

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.11.2023-E.89377925-605.01-806899

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : E-44569636-605.01-806899
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı(Seda Nur USTA)

22.11.2023

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 21.11.2023 tarihli ve 89377925-302.08.01- 805458 sayılı yazı.

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'in danışmanlığında hazırlayıp yürüttüğü "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' konulu tez çalışması kapsamında Bölümümüz Anabilim Dalları son sınıf öğrencilerine uygulama yapma talebi eğitim - öğretim programımızı aksatmamak kaydı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Fatma AÇIK
Bölüm Başkanı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.11.2023-083418350-807709

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : E-57618914-302.08.01-807709
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı(Seda Nur USTA)

22.11.2023

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 21.11.2023 tarihli ve 89377925-302.08.01- 805458 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'in danışmanlığında hazırlayıp yürüttüğü "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Üniversitemiz bünyesinde uygulama yapma talebi tüm iş ve işlemlerin araştırmacı tarafından yapılması ve Bölümümüz öğretim elemanlarından izin almak kaydıyla Anabilim Dallarımız ve Bölüm Başkanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Musa SARI
Bölüm Başkanı

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.11.2023-E.806897

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.11.2023-E.871038

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Temel Eğitim Bölüm Başkanlığı

Sayı : E-98037648-302.08.01-806897
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı(Seda Nur USTA)

22.11.2023

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 21.11.2023 tarihli ve 89377925-302.08.01- 805458 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'in danışmanlığında hazırlayıp yürüttüğü **"Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** isimli tez çalışması kapsamında Üniversitemiz bünyesinde uygulama yapma talebi Bölümümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim

Prof. Dr. Rabia SARIKAYA
Bölüm Başkanı

Evrak Tarih ve Sayısı: 23.11.2023-E.8-1087144

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Özel Eğitim Bölüm Başkanlığı

Sayı : E-23008136-302.08.01-807144
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı(Seda Nur USTA)

22.11.2023

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 21.11.2023 tarihli ve 89377925-302.08.01- 805458 sayılı yazı.

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'in danışmanlığında hazırlayıp yürüttüğü "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Bölümümüz bünyesinde uygulama yapma talebi uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Necdet KARASU
Bölüm Başkanı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.11.2023-10389892

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Yabancı Diller Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : E-20911470-302.08.01-809892
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı(Seda Nur USTA)

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 21.11.2023 tarihli ve 89377925-302.08.01- 805458 sayılı yazı.

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'in danışmanlığında hazırlayıp yürüttüğü "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Üniversitemiz bünyesinde uygulama yapma talebi Bölümümüzce uygun görülmektedir.

Anabilim Dalı yazıları ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Paşa Tevfik CEPHE
Bölüm Başkanı

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.11.2023-E.80/032

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı : E-82535362-302.08.01-807032 22.11.2023
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı(Seda Nur USTA)

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 21.11.2023 tarihli ve 89377925-302.08.01- 805458 sayılı yazı.

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın, Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'in danışmanlığında hazırlayıp yürüttüğü "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Bölümümüz bünyesinde uygulama yapma talebi uygun görülmüştürç

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Ebru KILIÇ ÇAKMAK
Bölüm Başkanı

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.11.2023-E.809495

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-52461600-302.08.01-809495 24.11.2023
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı Çalışma (Seda Nur USTA)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 17.11.2023 tarihli, 804091 sayılı ve "Bilimsel ve Eğitim Amaçlı Çalışma (Seda Nur USTA)" konulu yazı (Öğrenci İşleri Birimi)

İlgi yazınız incelenmiş olup "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışmasını Fakültemiz son sınıf öğrencileriyle uygulama yapması Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Duygu AĞAGÜNDÜZ
Dekan V.

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.11.2023-E.805484

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hemşirelik Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-70909012-302.08.01-805484 20.11.2023
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı Çalışma (Seda Nur USTA)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 17.11.2023 tarihli, 804091 sayılı ve "Bilimsel ve Eğitim Amaçlı Çalışma (Seda Nur USTA)" konulu yazı (Öğrenci İşleri Birimi)

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünden alınan ilgi yazı ve ekleri incelenmiş olup adı geçen öğrencinin Fakültemizde yapmak istediği tez çalışması Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Sultan AYAZ ALKAYA
Dekan

Evrak Tarih ve Sayısı: 02.04.2024-E.920327

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eczacılık Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-55202414-044-920327 02.04.2024
Konu : Anketler (Seda Nur USTA)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'in danışmanlığında hazırlayıp yürüttüğü "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması ile ilgili olarak çalışma yapması Fakültemizce uygun bulunmuştur.

Gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Erden BANOĞLU
Dekan

Evrak Tarih ve Sayısı: 05.12.2023-E.817470

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Mühendislik Fakültesi

Sayı : E-59775189-302.08.01-817470 05.12.2023
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 17.11.2023 tarihli, 804091 sayılı ve "Bilimsel ve Eğitim Amaçlı Çalışma (Seda Nur USTA)" konulu yazı (Öğrenci İşleri Birimi)

"Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasına ilişkin ilgi yazı Fakültemiz Bölümlerine iletilmiş olup Makine Mühendisliği Bölüm Başkanlığı tarafından uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Rahmi ÜNAL
Dekan

EK 3. Hacettepe Üniversitesi İlgili Fakülte ve Bölümlerden Alınan İzin

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-76942594-302.08.01-00003210354 21/11/2023
Konu : Uygulama İzni (Seda Nur USTA) Hk

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 17.11.2023 tarihli ve 80287700-302.08.01.08.01-E.804091 sayılı yazısı.

İlgide kayıtlı yazıya istinaden; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencilerinden Seda Nur USTA'nın uygulama izni uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve konunun Gazi Üniversitesine bildirilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Şefika Şule ERÇETİN
Dekan

Dağıtım:
Gereği:
Yazı İşleri Müdürlüğüne

Bilgi:
Yabancı Diller Eğitimi Bölüm Başkanlığına
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölüm Başkanlığına
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığına
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümüne
Özel Eğitim Bölümüne
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölüm Başkanlığına
Temel Eğitim Bölüm Başkanlığına

Tarih: 28/02/2024 09:42
Sayı: E-27758918-044-00003406144

00003406144

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Fen Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-27758918-044-00003406144 28/02/2024
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı Çalışma

DAĞITIM YERLERİNE

T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans programı öğrencilerinden Seda Nur USTA'nın, "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu yüksek lisans tez çalışmasına ilişkin yazı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Hatice MERGEN
Dekan

Ek:İlgili Evrak

Dağıtım:
Aktüerya Bilimleri Bölüm Başkanlığına
Biyoloji Bölüm Başkanlığına
İstatistik Bölüm Başkanlığına
Kimya Bölüm Başkanlığına
Matematik Bölüm Başkanlığına

Evrak Tarih ve Sayısı: 03.04.2024-E.921045

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-35853172-900-00003469845 02/04/2024
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı Çalışma (Seda Nur USTA)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: 17.11.2023 tarihli ve 80287700-302.08.01.08.01-E.804091 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazıda talep edilen konuya ilişkin olarak duyuru yapılmış olup; Üniversiteniz Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Mühendislik Fakültesi son sınıf öğrencilerine uygulama yapma talebi uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Mehmet Cahit GÜRAN
Rektör

Evrak Tarih ve Sayısı: 06.03.2024-E.899090

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-68552689-302.08.01-00003422058 06/03/2024
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı Çalışma (Seda Nur USTA)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

İlgi : 17.11.2023 tarihli ve 80287700-302.08.01.08.01-E.804091 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'nin danışmanlığında yürüttüğü "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Fakültemiz Bölümleri son sınıf öğrencilerine uygulama yapma talebiniz uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Prof. Dr. Hülya GÖKMEN ÖZEL
Dekan

EK 4. Ankara Üniversitesi İlgili Fakülte ve Bölümlerden Alınan İzin

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-32698431-044-1170890

Konu : Seda Nur USTA 'nın Uygulama Yapma İzni Hk.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 24.11.2023 tarihli ve E-14267719-302.14.01-1163051 sayılı yazınız.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışmasını Fakültemiz lisans programı son sınıf öğrencilerine uygulama yapma isteği, bizzat araştırmacının gönüllülük esasına dayalı olarak yapılması koşuluyla Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ
Dekan

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı
Fakülte Sekreterliği

Sayı : E-46732005-302.14.01-1177393
Konu : Seda Nur USTA hk.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Ankara Üniversitesi Rektörlüğü (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)'nün 24.11.2023 tarihli ve E-14267719-302.14.01-1163051 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Seda Nur USTA 'nın "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Fakültemiz son sınıf öğrencilerine uygulama yapma isteği hakkında alınan yazılar ekte sunulmuş olup, veri toplanmasının araştırmacı tarafından yapılması ve öğrencilerin gönüllülükleri dikkate alınarak çalışmanın yapılması Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini saygı ile arz ederim.

Prof. Dr Emine ÖZMETE
Dekan

Ek:
1 - Beslenme ve Diyetetik Bölümünden alınan yazı.
2 - Çocuk Gelişimi Bölümünden alınan yazı.
3 - Ortez ve Protez Bölümünden alınan yazı.
4 - Sağlık Yönetimi Bölümünden alınan yazı.
5 - Sosyal Hizmet Bölümünden alınan yazı.

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eczacılık Fakültesi Dekanlığı
Fakülte Sekreterliği
Öğrenci İşleri

Sayı : E-68645345-302.14.01-1168998
Konu : Seda Nur USTA-Anket izni hk.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Ankara Üniversitesi Rektörlüğü (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)'nün 24.11.2023 tarihli ve E-14267719-302.14.01-1163051 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Seda Nur USTA'nın, "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasını Fakültemiz son sınıf öğrencilerine uygulama talebi, sonuçlarından Dekanlığımıza bilgi verilmesi koşulu ile uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Asuman BOZKIR
Dekan

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hemşirelik Fakültesi Dekanlığı
Fakülte Sekreterliği
Öğrenci İşleri

Sayı : E-84309399-044-1170839

Konu : Seda Nur USTA'nın Anket (Uygulama) İsteği

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 24.11.2023 tarih ve 1163051 sayılı yazınız.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Seda Nur USTA 'nın "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışmasını Fakültemiz son sınıf öğrencilerine uygulama yapma isteği, öğrencilerimizin çalışmaya katılmayı kabul etmeleri koşulu ile uygun bulunmuştur.

Gereğini bilgilerinize saygı ile arz ederim.

Prof. Dr. Ayfer TEZEL
Dekan

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Fen Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-13541506-302.14.01-1170947
Konu : Seda Nur Usta'nın Anket Yapma İsteği hk.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Ankara Üniversitesi Rektörlüğü (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)'nün 24.11.2023 tarihli ve E-14267719-302.14.01-1163051 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Seda Nur Usta'nın "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması kapsamında Fakültemiz son sınıf öğrencilerine gönüllülük esasına dayalı olarak anket uygulama isteği Dekanlığımızca uygun bulunmuş olup anketin uygulandığı tarihte bölüm sekreterliklerine şahsen başvurarak bilgi verilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Sait HALICIOĞLU
Dekan

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Mühendislik Fakültesi Dekanlığı
Fakülte Sekreterliği

Sayı : E-21846485-302.14.01-1192296
Konu : Seda Nur USTA hk.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Ankara Üniversitesi Rektörlüğü (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)'nün 24.11.2023 tarihli ve E-14267719-302.14.01-1163051 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Seda Nur USTA 'nın "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı İle Umut ve Azim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Fakültemiz son sınıf öğrencilerine uygulama yapma isteği; Fakültemiz Bilgisayar Mühendisliği *(kendisi yapması koşuluyla)*, Fizik Mühendisliği, Gıda Mühendisliği *(kendisi yapması koşuluyla)* ve Kimya Mühendisliği Bölümü tarafından uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize saygı ile arz ederim.

Prof. Dr. Yusuf Kağan KADIOĞLU
Dekan

EK 5. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği Kullanım İzni

Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği Kullanım İzni Gelen Kutusu ×

Seda Usta 20 Haziran Sal 16:25

Merhaba Merve Hocam, Ben Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans öğrencisi Seda Usta. Yüksek lisans tezim kapsamında geliştirmi...

Merve GEYLANİ 21 Haziran Çar 14:31

Alıcı: ben

Merhaba Seda,

Ekte ölçeği gönderiyorum, çalışmanızda kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar dilerim

EK 6. Sürekli Umut Ölçeği Kullanım İzni

Sürekli Umut Ölçeği Kullanım İzni Gelen Kutusu ×

Seda Usta 11 Mart Cmt 13:53
Merhaba Sinem Hocam, Ben Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans öğrencisi Seda Usta. Yüksek lisans tezim kapsamında uyarlam...

Sinem Tarhan 12 Mart Paz 12:39
Alıcı: ben

Seda günaydın,
Sürekli Umut Ölçeği'ni çalışmanda kullanabilirsin. İhtiyacın olan bilgiler ekteki makalede mevcuttur.Başarılar dilerim

EK 7. Kısa Azim Ölçeği Kullanım İzni

Kısa Azim Ölçeği Kullanım İzni Gelen Kutusu ×

Seda USTA 15 Kas 2022 Sal 11:40

Merhaba Hakan Hocam, Ben Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans öğrencisi Seda Usta. Yüksek lisans tezim kapsamında uyarlam...

Hakan Sarıçam 15 Kas 2022 Sal 22:22

Alıcı: ben

Seda merhabalar,
Ölçeğin maddeleri ve puanlama bilgileri ektedir.
Tez çalışması kapsamında memnuniyetle kullanabilirsin.
Kolaylıklar ve sağlıklı günler dilerim.

Not: Ölçek maddeleri ticari kazanç sağlayan çalışmalarda kullanılamaz ve ölçek maddelerinin tamamı sanal ortamda (tezin sonu, web siteleri vb.) paylaşılamaz.

EK 8. Bilgilendirilmiş Onam

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli katılımcı,

Bu çalışma Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Mehmet GÜVEN danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Seda Nur USTA tarafından yürütülmektedir. Mevcut araştırma Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 05.09.2023 tarih ve 15 sayılı toplantı ile onaylanmıştır.

Araştırmanın amacı üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygıları ile umut ve azim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için size bazı kişisel sorular ve ölçekler yöneltilecektir. Sizden beklenen bütün soruları eksiksiz ve size en uygun olacak cevabı içtenlikle işaretleyecek şekilde cevaplandırmanızdır. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Bilimsel araştırmaya sunmuş olduğunuz katkınız için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mehmet GÜVEN
Gazi Üniversitesi

Seda Nur USTA
Gazi Üniversitesi PDR Yüksek Lisans

EK 9. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek

3. Üniversiteniz:

4. Fakülteniz:

5. Bölümünüz:

6. Akademik başarı düzeyinizi nasıl tanımlarsınız? ☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek

7. Sosyoekonomik düzeyinizi nasıl tanımlarsınız? ☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek

8. Daha önce staj veya bir iş deneyiminiz oldu mu? ☐ Evet ☐ Hayır

9. Şu an okumakta olduğunuz bölümünüzden ne derece memnunsunuz?

☐ Hiç memnun değilim ☐ Memnun değilim ☐ Az memnunum ☐ Memnunum ☐ Çok memnunum

EK 10. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği Örnek Maddeler

Yönerge: Bu ölçek, üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda geleceğe yönelik kaygı düzeyiyle ilgili ifadeleri yanıtlarken her bir ifadeyi dikkatle okuyarak, size uygunluk derecesine göre "Hiçbir Zaman", "Nadiren", "Bazen", "Sıklıkla", "Her Zaman" seçeneklerinden birini seçerek , işaretleyiniz. Yanıtlar arasında doğru ya da yanlış seçenek yoktur. Bu nedenle okuduğunuz cümle üzerinde uzun süre düşünmeden, aklınıza gelen ilk cevabı işaretlemeniz beklenmektedir. Tüm ifadeleri okuyup, eksik işaretleme yapmamaya özen gösteriniz.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
2.Gelecekte daha mutlu olacağımı düşünüyorum.					
3.Gelecekte başarısız olmaktan korkuyorum.					
7.Gelecekte zorlukların üstesinden gelememekten korkuyorum.					
12.Gelecekte hedeflerimi gerçekleştirebileceğime inanıyorum.					

EK 11. Sürekli Umut Ölçeği Örnek Maddeler

	Kesinlikle yanlış (1)	Çoğunlukla yanlış (2)	Oldukça yanlış (3)	Biraz yanlış (4)	Biraz doğru (5)	Oldukça doğru (6)	Çoğunlukla doğru (7)	Kesinlikle doğru (8)
4. Bir problemin birçok çözüm yolu vardır.								
6. Hayatta önem verdiğim şeylere ulaşmak için pek çok yol düşünebilirim.								
9. Geçmiş yaşantılarım beni geleceğe iyi hazırladı.								
12. Kendim için koyduğum hedeflere ulaşırım.								

EK 12. Kısa Azim Ölçeği Örnek Maddeler

Bu anketlerden elde edilen sonuçlar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sizden istenilen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirmeniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koymanızdır. Her sorunun karşısında bulunan; (1) Hiç bana göre değil (2) Çok az bana göre (3) Biraz bana göre (4) Oldukça bana göre ve (5) Tam bana göre anlamına gelmektedir. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederim.					
2.Engeller beni yıldıramaz.	1	2	3	4	5
6.Kendime sık sık hedefler belirlerim fakat daha sonra farklı bir hedefin peşinden koşmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5

EK 13. Levene Testi Sonuçları

Cinsiyete Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Ölçeğinin Levene Testi Sonuçları

	F	p
Gelecek Kaygısı	31,160	0.00
Umut	115,48	0.00
Azim	84,52	0.00

Fakülteye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Ölçeğinin Levene Testi Sonuçları

	F	p
Gelecek Kaygısı	7,41	0.00
Umut	12,77	0.00
Azim	23,05	0.00

Algılanan Akademik Başarıya Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Ölçeğinin Levene Testi Sonuçları

	F	p
Gelecek Kaygısı	1,68	0.19
Umut	8,13	0.00
Azim	0,86	0.42

Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Ölçeğinin Levene Testi Sonuçları

	F	p
Gelecek Kaygısı	8,51	0.00
Umut	10,74	0.02
Azim	3,80	0.00

Staj/İş Deneyimine Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Ölçeğinin Levene Testi Sonuçları

	F	p
Gelecek Kaygısı	0,16	0,69
Umut	24,34	0.00
Azim	13,57	0.00

Bölüme Yönelik Memnuniyete Göre Gelecek Kaygısı, Umut ve Azim Ölçeğinin Levene Testi Sonuçları

	F	p
Gelecek Kaygısı	0,46	0,76
Umut	13,48	0.00
Azim	6,75	0.00

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...